EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

Cine cunoaște bogata activitate de cineast neorealist a lui Cesare Zavattini (Hoți de biciclete, Umberto D, Judecata de apoi, Miracol la Milano etc.) va fi plăcut surprins — citindu-i „mica trilogie" — să descopere și un scriitor inventiv, fecund, înclinat spre experimentul modern, spre o proză suprarealistă și satirică.

Lei 4

98

1969

CESARE ZAVATTINI • EU SÎNT DIAVOLUL

CESARE ZAVATTINI

EU SÎNT DIAVOLUL

COLECȚIA MERIDIANE

Desenul copertei *M. Dumitrescu*

Cesare Zavattini • I TRE LIBRI
Parliamo tanto di me (XII Ed.)
I poveri sono matti (IX Ed.)
Io sono il diavolo (VI Ed.)

Cesare Zavattini

Eu sînt diavolul

În românește de
Maria Roth

Editura pentru Literatură Universală

București • *1969*

TREI CĂRŢI

SĂ VORBIM NUMAI DESPRE MINE

SĂRACII SÎNT ŢICNIŢI

EU SÎNT DIAVOLUL

SĂ VORBIM NUMAI DESPRE MINE

PORTRETUL AUTORULUI

Pe masa mea de lucru sînt puține obiecte : o călimară, un toc, cîteva foi de hîrtie și fotografia mea. Ce frunte largă ! Ce va ajunge oare tînărul acesta frumos ? Ministru, rege ?

Observați tăietura aspră a gurii, observați și ochii. Oh, cît sînt de gînditori ochii aceștia care mă fixează ! Mă simt uneori puternic intimidat de ei, și mă întreb : să fiu eu acela cu adevărat ? Îmi sărut mîinile spunîndu-mi că într-adevăr eu sînt acel tînăr și mă apuc iarăși de lucru, cu rîvnă, ca să fiu vrednic de el.

CAPITOLUL I

În noaptea de 17 ianuarie 1930 citeam un roman de dragoste. Focul trosnea în cămin. Culcat pe patul meu moale, îmi întrerupeam din cînd în cînd lectura, ca să ascult șuierăturile vîntului printre copacii din pădure. Geamurile curate ale ferestrei lăsau să se străvadă un cer palid și doi copaci de pe deal, împodobiți cu zăpadă. Mă uitai la pendulă : arăta ceasurile două. Stinsei lumina și mă ghemuii sub cuvertură. Hai să dorm, îmi zisei. Se scurseră astfel douăzeci-treizeci de minute, cînd deodată îmi dădui seama că eram cu ochii deschiși. Un ceas după aceasta eram încă fermecat de priveliștea stelelor pe care treptat-treptat le învăluiau cîțiva nori veniți dinspre mare. Tocmai meditam asupra insomniei mele, cînd norii lăsară să cadă o ploaie măruntă și molcomă. Mă întorsei pe o parte, ferm hotărît să adorm. După o bucată de vreme, cînd tocmai ațipisem, îmi răsunară în urechi zgomote și foșnete ciudate. „Or fi spirite", îmi spusei. Îmi ridicai capul, încet, încetișor și mă uitai în jur. Camera era luminată de pîlpîirile ulti-

milor tăciuni. Nu mă înşelasem. Văzusem formele lor diafane unduindu-se printre mobile, asemeni unor văluri, contopindu-se cu fumul căminului, zăbovind în faţa oglinzii. În loc să aprind lumina, rămăsei nemişcat şi mă prefăcui că sforăi.

De cînd eram copil, mă deprinsesem cu vizitele spiritelor. Casa noastră veche şi spaţioasă, înconjurată de chiparoşi, la distanţă de un foc de puşcă de orice aşezare omenească, şi o mătuşă bătrînă, care abia îşi mai tîra picioarele, tăcută şi îmbrăcată în negru, constituiau desigur motive prielnice pentru a le chema. Cînd ne adunam în sufrageria noastră rece, semănînd şi noi înşine cu nişte umbre aşezate în jurul cercului de lumină desenat pe faţa de masă, iar dinspre odăile de sus se auzeau scîrţîituri, sau zgomot de uşi trîntite, bătrîna mătuşă spunea : „Sînt spiritele", iar noi continuam să mîncăm, serioşi, după cum scrie la carte.

De altfel, dacă judecăm drept, ce rău fac ele ? Mută cîte un scaun, fac să scîrţîie mobilele. Aşteaptă să se lase întunericul, apoi îşi încep jocurile obişnuite : unul răsfoieşte o carte, altul suflă în perdeluţele ferestrelor, iar un al treilea deschide încetişor un dulap. Mărturisesc că uneori mă distrează să le sperii. Intru brusc în cameră şi aprind lumina : surprind atunci un scaun suspendat în gol, o pagină de carte ridicată în sus.

Lumea le calomniază. Ostilitatea acesteia le izolează prin castele în ruină, prin poduri. Şi ar fi atît de bucuroase să stea printre noi. Îmi pare că le aud spunînd : „Vom fi bune şi cuminţi, dar

îngăduiţi-ne şi nouă să stăm aici, măcar un ceas". Sărăcuţele, se mulţumesc doar să privească, să se apropie de răsuflarea caldă a celor vii. Dar, dimpotrivă, omul, de cum le zăreşte, începe să ţipe, să vocifereze, să cheme vecinii.

Staţi liniştiţi, că vă va veni şi vouă rîndul şi veţi vedea ce neplăcut este să fiţi trataţi astfel. Sînt viitorii voştri tovarăşi, în sfîrşit, cei cu care veţi rămîne de-a pururi. Pregătiţi-vă aşadar o ambianţă binevoitoare...

Sînt vorbe aruncate în vînt, o ştiu. Dar de vreme ce sînt în temă, vreau să avertizez mamele. Să ştie că pînă şi pruncii devin spirite. Am cunoscut o tînără femeie care se îndrepta în fiecare seară spre o pădurice, unde fusese văzută umbra sărmanului ei copil. Să facem şi noi la fel ; în loc să mergem la teatru, să ne ducem mai bine în acele locuri bătute de lumina lunii, pe care le frecventează spiritele, prin preajma unor mici căderi de apă, de-a lungul pantelor unor coline. Să schimbăm cîteva vorbe cu răposaţii noştri. Nu ar deveni oare moartea un lucru uşor ? Atunci am putea să-i îmbărbătăm cu ultima noastră suflare pe cei rămaşi : „La revedere, pe mîine, la orele douăzeci, la douăzeci şi unu, la douăzeci şi unu şi un sfert..."

Poate că stabilindu-se între vii şi morţi legături atît de strînse, cu trecerea timpului, cei ce-ar lipsi de la întîlniri ar fi tocmai cei vii.

Cu toate astea, lordul Welcome gîndea cu totul altfel. Mi-aduc aminte că într-o dimineaţă a fost găsit mort în biblioteca lui, în urma unei sincope.

Lordul Welcome avea în fața lui o foaie de hîrtie pe care citim :

„Of, și spiritele astea ! Continuă să facă vîlvă prin ziare, se vîră peste tot. Chiar acum cînd scriu s-ar putea ca vreunul să se afle în spatele meu și cine știe dacă nu-mi arde una din acele palme după ceafă, din pricina cărora li s-a dus vestea. Te supără gîndul că în anumite momente, în spatele tău stă un spirit, ca să te spioneze.

Deseori, în timp ce noi plîngem pe mormintele lor, ele, după cum se aude, pot să colinde lumea, ținîndu-se de șotii."

CAPITOLUL II

Pendula bătu de șase ori. Spiritele dispărură. Unul din ele, care stătuse tot timpul deoparte, într-o atitudine gînditoare, se apropie de patul meu și grăi :

— Vă propun o scurtă călătorie pe lumea cealaltă. Primiți ?

Felul de a vorbi, grăbit și sincer, al interlocutorului meu, atitudinea lui de defunct serios și rezervat mi-l făcuseră foarte simpatic. Din firească prudență îl întrebai ce motive îl determinaseră să-mi propună o plimbare atît de extraordinară.

Îmi răspunse :

— Sînteți singurul care ne găzduiește cu bunăvoință. Între noi doi există multe afinități.

Rămăsei o clipă pe gînduri.

— Să ne grăbim, mă zori spiritul.

Sării din pat și dădui să-mi trag pantalonii.

El îmi spuse :

— Nu, nu ; puneți-vă o cămașă de noapte.

Mă unse apoi cu o alifie, preschimbîndu-mă într-o fantomă perfectă.

Spiritul mă luă de mînă, se avîntă și mă tîrî după el, trecînd prin ziduri, ca și cum acestea ar fi fost din hîrtie velină, și ne pomenirăm afară.

Zburarăm o bună bucată de vreme atingînd ușor vîrfurile copacilor, deasupra cărora se destrămau ultimele văluri de ceață, apoi urcarăm din ce în ce mai sus. Frigul devenea insuportabil. Pe drum trecea rareori cîte un trecător. Casele păreau niște cuburi micuțe, unele confundîndu-se la culoare cu pămîntul, altele parcă turtite pe sol.

La o anumită oră din noapte sînt cu toții acasă : și fiul cel rău, și tatăl cel vicios. Dacă un înger ar trece pe acolo din întîmplare, și i-ar vedea cum dorm liniștiți unul lîngă altul, și-ar zice : „O ! ce frumoasă familie !" În schimb unul se trezește de vreme, altul se trezește tîrziu și o zbughesc imediat afară din casă, fără un cuvînt de bun rămas.

Dacă mama și-ar întreba bărbatul și fiii :

— În seara asta, dragii mei, rămîneți acasă cu mine ? ce haz s-ar face.

În casele moderne nu există spirite.

Spiritele, care pot trece și prin urechea unui ac, au avut întotdeauna nevoie de odăi foarte mari

și de coridoare nesfîrșite. Ce rîs ar fi dacă slujnica ar începe să țipe în toiul nopții :

— Ajutor, sînt spirite în salonaș !

Oare hoții au și ei case ?

Am cunoscut unul care avea pînă și copii. Dormea ziua și cînd băieții făceau prea multă zarvă, dîndu-se uța pe calul lor de lemn, mama îi certa :

— Potoliți-vă, tata se odihnește.

O dată, băiatul cel mare s-a trezit din somn pe neașteptate : era spre ziuă și din bucătărie se auzea un zgomot ciudat.

— Mamă, mamă, hoții ! strigă el, holbîndu-și ochii în întuneric.

Femeia aprinse lumina, își ciuli urechea, apoi îi surîse.

— Dormi, scumpul meu, e tăticul...

Zborul nostru continua.

— Mi-e frig, spusei.

Cotirăm spre dreapta, apoi spre stînga, iarăși spre dreapta, iarăși spre stînga, din nou spre dreapta, după care coborîrăm în picaj, ca niște bolizi, pe o mică pajiște, în fața unei stînci uriașe.

Merserăm, tot merserăm și iar merserăm.

Pe drum, ghidul meu și cu mine stăturăm de vorbă, cum se obișnuiește.

CAPITOLUL III

— Eu nu cred în infinit. E ușor de spus : nu se mai termină. Să fie cu putință ? Dacă mergi în linie dreaptă un milion de secole, un miliard de

secole, nu ajungi oare la capătul capătului ? Înțelegeți, am spus un miliard de secole. Să zicem chiar două miliarde... După mine, într-atîta timp tot s-ar ajunge acolo — ba chiar și mai departe. Dar problema care se pune îmi pare a fi alta : în ce parte ar trebui s-o luăm, spre dreapta sau spre stînga ?

— N-aș ști... răspunse ghidul. Tăcu timp de cîteva minute, apoi răspunse : Infinitul, moartea... Două lucruri, un lucru. Oamenii nu se gîndesc la infinit, nu se gîndesc la moarte. Credeți-mă, fiecare e convins că nu va muri. „Oh, unul, numai unul singur se va putea descurca — se gîndesc ei — dacă ar ști cum să procedeze". N-o spun nimănui, nici măcar fiilor lor, pentru că dacă numărul ar crește prea mult, lucrul ar deveni dificil. Ei viețuiesc cu această speranță tainică ; dacă n-ar fi așa, s-ar duce oare cu atîta dezinvoltură la înmormîntări ? Într-o vară, la Saint-Moritz, ședeam de vorbă cu bancherul Schappen, așezați pe marginea unei prăpăstii. Schappen spunea : „În seara asta am să mănînc potîrnichi cu trufe". Mi-a venit atunci să-i dau un brînci, un brînci ușor de tot. Inconștiența unora merge pînă acolo încît să-și dea întîlnire pentru anul viitor : „Să ne vedem sănătoși la Biarritz..." Apoi mamele... le spun copiilor : „Puișorul mamei, cînd ai să te faci mare..." Sînt nebune !

— Eu nu-mi ignorez soarta. Voi mai trăi zece ani, o sută ? Anii, dacă știi să-i guști, nu sînt puțini. E de ajuns să nu fii asemeni celor care, atingînd vîrsta de treizeci de ani, spun, fără să-și dea seama, că și în tren, și la birou, ard de ne-

răbdare ca timpul să treacă mai repede. Bine-nțeles că astfel, zilele se scurg ca nisipul printre degete, iar existența ajunge o treabă expediată-n goană. Eu, dimpotrivă, îmi cîntăresc ziua, o împart în douăzeci și patru de ore, acordînd atenție pînă și sferturilor de oră. Știți oare cîte lucruri se pot petrece într-o oră ? O gustărică, o țigară bună, cîțiva pași ; te uiți la vitrine, te plimbi și îți năzăresc prin minte fel de fel de gînduri, care, așternute pe hîrtie, ți-ar putea aduce celebritatea. Cînd îmi pare că timpul se scurge prea repede, împart ora în minute, și uneori în secunde, trei mii șase sute de secunde... Îți închipui cum îmi petrec eu cele mai frumoase ore ale zilei ? În fața oglinzii. Întîi mă privesc îmbrăcat complet, apoi în chiloți, apoi fără. Profilul meu e mai delicat privit din dreapta ; masca durerii mă urîțește. Mă ridic în vîrful picioarelor : perfect, adică aș fi perfect, mai înalt cu două degete. Apoi dansez, fac reverențe, împart saluturi... În general, sînt mulțumit. Apoi mă întreb : cum aș arăta dacă aș fi nebun ? Îmi holbez ochii, îmi casc gura, îmi ciufulesc părul, rîd. E trist doar faptul că ceea ce socoteam c-ar fi cu putință numai pentru ceilalți, poate fi cu putință și pentru mine. În cele din urmă fac pe mortul : trag patul în fața oglinzii, îmi pudrez fața ; și întins pe pat, mă privesc printre gene. Îmi spun : „așadar și eu, peste douăzeci, o sută de ani, voi arăta exact așa, cu alte haine, eventual cu mustăți și barbă, dar în esență, la fel". Și tot reflectînd așa, de obicei adorm. În felul acesta, puțin cîte puțin, mă deprind a muri.

— Moartea ! E un mister chiar și pentru mine, pentru noi spiritele. Călătoria ne pare a fi încă lungă, pentru că ne asemuim prea mult cu ce am fost înainte. Moartea trebuie să fie un lucru cu mult mai teribil. De fapt, pe lumea cealaltă, veți auzi vorbindu-se ca și cum cei de acolo ar fi în viață : pe fiecare, potrivit visurilor și suferințelor sale, care nu sînt altceva decît visurile sau suferințele ivite în răstimpul puținilor ani de viață pămîntească, pe care le vom tîrî după noi, miliarde de secole, cît o vrea Dumnezeu.

— Dacă aș fi bogat mi-aș petrece o bună parte din zi tolănit pe un fotoliu moale, cugetînd la moarte. Sînt sărac însă și nu mă pot gîndi la ea decît în timpul scurtelor mele răgazuri, sau pe ascuns. Acum cîteva zile domnul Better m-a surprins stînd cu privirile pierdute în tavan și a strigat : „Aceasta să fie ultima oară cînd te mai prind gîndindu-te la moarte în timpul serviciului". Curînd însă am să mă pensionez și voi fi liber. Cînd mă voi întîlni cu domnul Better, ca să-i fac în necaz, mă voi gîndi la moarte din toate puterile mele. Dacă aș fi rege, aș obliga pînă și copiii să se gîndească la ea, cel puțin o oră pe zi. Iată-i în clasă, încă înfierbîntați după joaca de adineauri, cu brațele încrucișate pe bancă, gîndindu-se și tot gîndindu-se.

— În ceea ce mă privește, încă de pe cînd eram în viață, destinul mi se înfățișa ca o forță mai de neînțeles și mai vrednică de meditație decît toate celelalte. Liniștea sufletească mi-a zdruncinat-o un fapt cu totul neînsemnat... Într-o zi,

plimbîndu-mă prin grădină, văd o muscă prinsă într-o pînză de păianjen, țesută între două ramuri. „Soarta", îmi spun eu. Cînd să mă depărtez, îmi vine o idee: scot musca din plasă. Tot „soarta" îmi spun și de astă dată. După un minut însă mă întorc să pun din nou musca în capcană. Care va fi soarta acestei muște? Trece un ceas și eu sînt tot acolo, ba scoțînd, ba așezînd musca în plasă. În ce încurcătură mă aflu. Trece vecinul meu, Smith. Îl chem și în două cuvinte îl pun la curent, îi încredințez musca și mă îndepărtez, în timp ce el rămîne acolo tare nedumerit, cu insecta între degete.

— Întîmplarea aceasta îmi pare mult mai puțin obsedantă decît cea care mă privește pe mine. Într-o zi am ieșit din casă pe la amiază. Mîncasem o chiflă atît de mică încît aproape că nici nu mi-o pot aminti. Pe atunci eram singur și foarte sărac. Ajungînd la colțul străzii mă opresc în fața lui Gipper, cofetarul. Mă uit la bunătățile din vitrină. Cățelușul lui Milton mi se încurcă între picioare. Ce caută aici cățelușul lui Milton? Îi scap un picior zdravăn. Milton mă vede, mă insultă, eu îi răspund pe același ton, de față cu mulțimea care se strînsese în jurul nostru. Părăsesc locul, dar o iau pe o străduță pustie; întîmplarea asta îmi stricase și mai rău dispoziția. Merg ce merg, și pe prima ulicioară pe care cotesc văd pe jos un pachet. Fără a sta pe gînduri strecor bancnotele în buzunar și mă simt fericit, atît de fericit încît mă podidește plînsul. Mă îndrept spre casă,

căci vreau să-mi număr banii în liniște. În fața lui Gipper se mai vede un grup de oameni, în mijlocul cărora Milton tot vorbește, într-una. Trec, îl salut pe Milton, îi salut pe ceilalți.

Dar, vai, din ziua aceea n-am mai avut liniște. Mă gîndeam la cele întîmplate, la forța întîmplării. Stînd întins în pat, mă tot chinuia gîndul: „Dar dacă jos în stradă o mai fi vreun pachet, un pachet cu bancnote? Sau poate că va fi peste cinci minute, sau peste cinci secunde?" E de ajuns o secundă pentru a hotărî între bine și rău. Nu izbuteam să rămîn liniștit, trebuia să cobor imediat, imediat.

CAPITOLUL IV

Rămăsesem cîteva minute tăcuți. Lucrurile pe care le auzeam mă interesau aproape tot atît cît și cele pe care le spuneam eu. Lăsarăm ca gîndurile noastre să se depene libere, ca și cum am fi vorbit cu noi înșine. Și, fiindcă veni vorba de solilocvii, îmi dădui seama că înaintam țopăind în sunetele vesele ale unui acordeon, în timp ce mă gîndeam la lucruri foarte triste.

— După părerea dumitale, neplăcerile sînt mai puțin grave decît bolile? Eu aș spune că nu; am cunoscut o doamnă bătrînă care a murit din pricina unor supărări familiale. Să luăm de pildă un sărac; are un reumatism, o amigdalită? E adă-

postit în spital, e hrănit, încălzit și îngrijit de către surori, cu o afecțiune maternă. Dar cînd are un necaz ? Nici nu se uită la el. În sfîrșit, o simplă răceală impresionează mai mult decît o supărare mare.

— Ar trebui să existe spitale și pentru necazuri, cu secțiile respective : necazuri sentimentale, neplăceri pricinuite de afaceri.

— O dată eliminate necazurile și bolile, mai rămîn altele. Ca să-ți faci o idee, e de ajuns să răsfoiești ziarele. Eu am pentru toți bătrînii o vie admirație, fiindcă mă întreb : cum au făcut oare de-au scăpat pînă la o asemenea vîrstă ? Fără măcar să alunece pe o coajă de portocală, sau să le cadă o grindă în cap ? Și totuși în urma unei înțelegeri prealabile, stabilindu-se de comun acord o dată anume, s-ar putea realiza ca măcar o singură zi să nu se întîmple nimic, dar absolut nimic, nici accidente, nici furturi, nici înșelătorii, ba chiar să nu cadă nici un copil. Din păcate, ca urmare a cumplitei neglijențe universale, se poate oare întîmpla ca în răstimpul unui minut, al unei clipe, al unei fărîme dintr-o clipă, să nu aibă loc, pe neașteptate, la Manchester sau la Bombay, în insulele Sonda sau la Madrid, un fapt dureros ? Nu pot să-mi fumez liniștit pipa după-masă, pentru că mă gîndesc : chiar în momentul acesta o femeie e călcată de tren ; sau, cine știe unde, e asasinat un biet om, sau e prădată o locuință. Să încărunțești pe loc, nu alta. Cînd deschizi ferestrele dimineața, adierea vîntului îți aduce mirosul tuturor morților de peste noapte.

Zburarăm cîțiva kilometri fără să deschidem gura, apoi vorbirăm despre lucrurile neverosimile care li se întîmplă oamenilor.

— Dumitale, care trăiești după cum am trăit și eu, în miezul evenimentelor, îți va părea ciudat că n-am asistat niciodată la vreun eveniment demn de atenție. De ce tocmai mie nu mi-a fost dat niciodată să nimeresc *la locul crimei ?* M-aș fi mulțumit și cu o încăierare. Duminica mă învîrteam dinadins de-a lungul și de-a latul metropolei, oprindu-mă prin cîrciumi, în dreptul pasajelor de nivel, sau pe cheiurile rîului. În cîte o piață pustie niscai băieți tineri se luau la harță — atîta tot. Și dacă te gîndești, unii nici nu apucă bine să iasă din casă, că au și devenit martorii unei încăierări, a unui accident. Invidiez și acum persoanele care, dîndu-se jos din pat pe la miezul nopții, ca să strîngă mai bine un robinet care picură, de cum își aruncă ochii pe geam, își și cheamă încet nevasta : „vino repede". Ascunși după obloane, privesc amîndoi la umbrele care se strecoară pe furiș din prăvălia de peste drum, dispărînd apoi în noapte : *hoții.*

„Știți ce făceam uneori noaptea ? Mă învîrteam pe străzi și sunam la ușile locuințelor. Iată că de la o fereastră se aude o discuție violentă ; am înțeles : sînt doi soți... Îmi trec pe dinainte tot soiul de sinistre fapte diverse, de ultimă oră. Trag iute de clopoțel. Bărbatul se și arată la fereastră :

«Cine e ?»

«O telegramă», răspund.

Și, în timp ce se auzeau pași grăbiți coborînd scara, dispăream, fericit. Cei doi soți — îmi zi-

ceam — vor comenta îndelung ciudata întîmplare şi aproape de revărsatul zorilor, probabil strînşi într-o dulce îmbrăţişare, vor adormi."

CAPITOLUL V

— Pe mine, vă spun sincer, nu mă interesează atît faptele, cît oamenii, aceste universuri izolate ca planetele în spaţiu. Fiecare din ei umblă pe stradă ca şi cum ceilalţi nici n-ar exista. Şi totuşi, poţi trece la un lat de palmă de omul cel mai fericit sau cel mai ilustru din lume. Într-o seară traversam o piaţă ca să ajung la un pod. Mă hotărîsem să mă sinucid. Ei bine, lumea trecea pe lîngă mine, înghiontindu-mă, fără măcar a întoarce capul. Adeseori îmi vine să strig, să sparg geamurile prăvăliilor. Pînă la urmă s-ar strînge cu toţii în fuga mare în jurul meu ; iată că se opresc trăsurile şi automobilele ; femei frumoase apar şi ele în balcoane. „Ce s-a întîmplat, cine e ?" Atunci le-aş explica : „Sînt Cutare..." Cutare ? Este oare nevoie să descoperi praful contra morţii pentru a atrage mulţimea în jurul tău ? Dacă aş descoperi praful de care am vorbit, aş ieşi la plimbare în hainele cele mai ponosite, mulţimea ar trece nepăsătoare pe lîngă mine, ca pe lîngă un şomer oarecare. Deodată aş începe să răcnesc : „Am descoperit praful contra morţii..." Iată-i la picioarele mele, făcînd plecăciuni. S-ar înălţa mii de exclamaţii :

„Trăiască domnul... domnul..." Nu-mi ştiu nici măcar numele. Atunci mi-aş împrăştia praful în vînt.

— Dar dragostea ? Sînt nerăbdător să vă aud părerea.

— Da, dumneavoastră, ca defunct, vreţi să-mi dovediţi că există o curiozitate în sine. Şi eu sînt foarte curios din fire şi aş opri bucuros trecătorii întrebîndu-i aşa, pe nepusă masă, ba pe unul, ba pe altul : „la ce vă gîndiţi în momentul acesta ?" Îmi place de asemenea să trag cu urechea pe la uşile caselor, să mă iau pe urmele unor perechi sau a unor taxiuri misterioase. Culeg hîrtiile de pe jos în speranţa de a găsi odată şi odată vreun înscris, vreun document. Cu cîtă plăcere aş face pe poştaşul, ca să văd ce se petrece prin casele oamenilor la sosirea unei anumite veşti... „Or plînge ?" De asemeni, aş opri cîte una din persoanele care pornesc în fiecare dimineaţă sprintene şi sigure de ele la slujbă. „Iertaţi-mă, ce este viaţa ?" le-aş întreba. Ele însă nu mi-ar răspunde, nu s-ar opri o clipă din drum, de teamă să nu întîrzie. „Vă rog, răspundeţi-mi la întrebare. Dar dragostea ?"

Însă spiritul glacial şi flegmatic se arăta vădit tulburat.

Ne oprirăm puţin la umbra unui arbust şi după ce, la îndemnul spiritului, mîncai două sau trei fructe proaspete şi zemoase, care îmi dezlegară plăcut limba, ne reluarăm zborul şi conversaţia.

— Cu creionul în mînă : o femeie distribuie în medie circa treizeci de mi de sărutări şi primeşte în toată viaţa ei, circa două sute de mii. În oraşul meu sînt trei sute de mii de femei, ceea ce înseamnă o mişoare de cîteva miliarde de sărutări. Dintre

acestea, unora le revin mii şi mii, altora numai cîteva duzini. Asemenea cifre uluitoare ar putea constitui bucuria a jumătate din omenire. Totuşi nu, domnule, există chiar şi din cele care rămîn fără. Să-i observaţi, de pildă, pe bărbaţii aceia istoviţi şi îmbrăcaţi modest, opriţi pe la colţuri, care urmăresc cu priviri aprinse trecătoarele frumoase. Ar da o avere pentru un singur sărut. Dar vai, abia au bani de masă. Aş vrea să fiu cea mai frumoasă femeie din lume : cu o sută de sărutări pe zi i-aş milui pe o sută dintre aceştia. Ar veni în grupuri pînă şi din mahalalele îndepărtate, urmînd la rînd, într-o ordine dinainte stabilită, ca să se evite înghesuiala, certurile, abuzurile. „Eu îl vreau pe nas". „Eu pe obrazul drept". „Eu îl vreau după ureche". Nişte copii !

Mă gîndesc şi la femeile urîte. În drum spre casă, îşi întorc din cînd în cînd capul, ca să vadă dacă nu le urmăreşte cineva. Dar nu le urmăreşte nimeni, şi cînd un tînăr nimereşte întîmplător pe urmele lor, o şi zbugheşte urgent pe o altă stradă, ca nu cumva să fie luat drept curtezan. Cînd ajunge acasă, se aşază iute la pîndă, în dosul obloanelor. Nimeni. Încet-încet, închid obloanele la loc, aprind lumina şi se opresc puţin în faţa oglinzii. Eu, lucrurile astea le cunosc şi de aceea îmi folosesc bucuros vacanţele ca să le urmăresc, măcar o dată pe fiecare. Cînd îşi dau seama de asta, pălesc, iar dacă am fi singuri, singurei, s-ar repezi să-mi sărute mîinile. Mă opresc sub ferestrele lor şi cînd văd perdeluţele depărtîndu-se, schiţez cel mai prietenos dintre zîmbetele mele.

CAPITOLUL VI

— Ce amestec de sentimente care se bat cap în cap. Îmi face impresia că sînteţi inconstant ca un nor. Dacă ar trebui să organizaţi lumea după vrerea dumneavoastră, aţi sfîrşi în tot felul de contradicţii şi-n insucces. Aş vrea să vă văd bogat, ba, să zic aşa, putred de bogat. V-ar place ?

— Aş colinda de dimineaţă pînă seara străzile, fredonînd, ţopăind, fluierînd, făcînd chiar şi tumbe. Noaptea aş vrea ca un valet să mă trezească cu gingăşie la fiecare douăzeci de minute, pentru a-mi şopti : „Aveţi zece mii de milioane". Aş cutreiera adeseori cartierele sărace, aş opri cîte un trecător şi l-aş întreba brusc : „Ia ghici, cîte milioane am eu ?"

„Zece", ar răspunde trecătorul.

„Mai mult, mai mult", aş stărui eu.

„O sută".

„Mai mult, mai mult".

„O mie".

„Mai mult, mai mult".

Vă închipuiţi mutra trecătorului. Asta ar fi adevărata mea bucurie. Restul, înţelegeţi şi dumneavoastră, mi l-aş procura numai cu cele zece milioane.

— Aş fi jurat că răspunsul dumitale ar fi fost următorul : „măcar de-ar fi aşa, pentru că aş face multe fapte bune."

— Se înţelege că le-aş face, dar pe ascuns. Pe vremuri mă aşezam la fereastră şi cînd trecea un

cerşetor, aruncam jos un pachețel de bancnote a cîte cincizeci de lire, apoi coboram fuga în stradă şi-l urmăream pe bietul om. Nu-ți poți imagina bucuria lui în clipa cînd, abia ajuns într-un loc ferit, îşi contempla banii. Îmi venea să-i spun că eu fusesem acela şi să mergem împreună la un teatru. Mai foloseam şi alt sistem : îmi făceam o gaură la buzunarul pantalonilor şi mergînd pe străzi aglomerate, lăsam să alunece cîteva bancnote făcute sul.

— Dacă mă laşi să spun şi eu ceva, am să-ți vorbesc despre un cerşetor pe care l-am cunoscut cînd eram în viață. Din vina lui am petrecut un an penibil, şi n-am să-l uit niciodată. Îmi amintesc că pentru a mă duce la serviciu, trebuia neapărat să trec prin fața lui. Uneori aveam mărunțiş, alteori — nu ; ceea ce a şi fost pricina necazurilor mele. Născoceam atunci mii de subterfugii ; treceam cufundat în lectura unui ziar, sau alergînd şi strigînd cu glas tare o persoană imaginară care s-ar fi aflat prin mulțime înaintea mea, sau rămîneam pe loc, în fața unui afiş, aşteptînd să-şi îndrepte atenția în altă parte, ca să pot trece pe nesimțite, sau începeam să mă scotocesc prin buzunare cu zece paşi înainte, dacă fusesem observat, şi cînd ajungeam în dreptul lui murmuram ca pentru mine : „Ei drace, nu am la mine nici un ban mărunt". Într-o zi nu aveam în buzunar decît o piesă de două lire. M-am ruşinat, i-am lăsat cele două lire şi gata. Puteam să-i spun : „Dă-mi rest o liră şi optzeci şi cinci ?" sau „Dă-mi rest o liră şi nouăzeci ?" Pînă la urmă m-am mutat cu casa dincolo de podul Colt, unde era un cerşetor orb.

— Am cunoscut şi eu un cerşetor, pe nume Tab. Tab avea nevastă şi doi copii, unul de douăzeci de luni, iar celălalt, Nin, de vreo şase ani, o mare puşlama. Pe acesta din urmă îl lua cu el la cerşit, dar de cîte ori spunea : „Domnule, aveți milă, copilaşul meu...", copilaşul se şi făcea nevăzut. Din fericire, vorbele cerşetorilor nu se disting prea bine, căci altfel Tab s-ar fi făcut de rîs.

Tab nădăjduia că mai tîrziu cel mic îl va ajuta, şi se şi distra grozav acasă, făcînd pe domnul care trece pe stradă, în timp ce micuțul trebuia să i se încurce printre picioare, cu o farfurioară de tinichea în mînă.

Duminica, dacă era frumos, ieşea la plimbare cu familia ca să se distreze, şi pe drum întindeau uneori mîna la trecători. Nin stîrnea rîsul femeilor cînd spunea : „fie-vă milă, fie-vă milă".

Tab se aşeza pe trotuarul din piață, la douăzeci de metri de Tico. Cei care veneau dinspre nord dădeau întîi de Tico, iar de Tab, cei care veneau dinspre sud. N-am văzut niciodată pe nimeni dîndu-şi obolul amîndurora, în afară de un tinerel cam timid.

Tico, de ticălos ce era, făcea adeseori un gest ca şi cum ar fi băgat monede în buzunar, dar erau prefăcătorii pentru a-i face sînge rău rivalului său. Într-o zi făcu să strălucească la soare o monedă de argint, altă dată se apucă să se vaiete făcîndu-i astfel pe trecători să se oprească în dreptul lui. În ziua aceea, de cum se înseră, Tab se îndreptă spre casă şi trecînd prin fața lui Tico, ar fi vrut să-i

strige că e o canalie, dar avu un alt gînd : lăsă să cadă în pălăria neagră a lui Tico o monedă și își văzu de drum, oarecum ușurat.

În noaptea aceea Tab avu un vis frumos : îl văzu pe Nin, la colțul unei străzi, stînd într-un fotoliu. Nin era gras și trandafiriu, purta un lanț de aur și toți, dar toți trecătorii lăsau să cadă în pălăria lui cea nouă monede de argint, mai mari decît moneda lui Tico.

Coborîsem pe o pajiște întinsă. Cerul se întuneca, zburătoare mari și negre săgetau printre nori.

— Nori în doliu, spusei, folosind o imagine frumoasă în legătură cu aripile funebre ale acelor păsări ciudate.

Rămaserăm cîteva minute în tăcere. Călăuza mă întrebă :

— Dumneavoastră vi se pare că așa-zisul doliu este o instituție logică ?

— Oricum, este o instituție, răspunsei. Și în ea se oglindește influența vremurilor. Odinioară, de exemplu, lumea se îmbrăca în negru din cap pînă în picioare, ceea ce costa ochii din cap, aproape mai mult decît înmormîntarea. Mai tîrziu, unii se mulțumiră să-și prindă o fîșie lată de mătase neagră în jurul brațului. Acum, în schimb, se răspîndește un alt obicei : e vorba de-o panglicuță din pînză neagră la reverul pardesiului sau al hainei. Inovația asta îmi place, pentru că pune doliul la îndemîna oricui, chiar și a săracilor, a acelor săraci care, de bine de rău, posedă măcar un pardesiu sau o haină.

CAPITOLUL VII

— Ssst am ajuns, mă întrerupse călăuza. Ne găseam într-o hrubă umedă și încăpătoare. Dîra de lumină care intra printr-o deschizătură a bolții, bătea drept într-o ușiță încastrată în perete.

— Purtați-vă în chip firesc. Vai și amar dacă-și vor da seama de adevărata dumneavoastră stare, vai și amar de mine...

Intrarăm. Văzui o imensă curte interioară populată de umbre. Un diavol le domina de pe înălțimea unei stînci.

— Sînt mincinoșii, îmi explică ghidul.

Avui impresia că toate privirile erau ațintite asupra mea. Atunci, ca să mă arăt îndrăzneț, începui să fluier.

— Cine fluieră ? urlă diavolul, făcînd să-i șuiere biciul.

Mi se făcu părul măciucă.

Nimeni nu răspunse.

— Înseamnă deci că am fluierat eu, urlă diavolul, scrîșnind din dinți.

— Eu am fost, strigă unul.

— Ba eu, interveni altul.

După un minut, curtea răsuna de strigăte : „Eu am fost, eu am fost, eu am fost".

Diavolul restabili liniștea, împărțind lovituri cu o vînă de bou în dreapta și în stînga. „Ce plăcere", murmurau spiritele mincinoase.

Îl întrebai pe unul din ele :

— Cît fac doi și cu doi ?

— Treizeci și șapte, răspunse.

L-aş fi luat la palme dacă ghidul nu s-ar fi uitat urît la mine, ca să mă facă să-mi amintesc de sfaturile lui.

— Scuzaţi, se adresă însoţitorul meu aceluiaşi individ, pentru a se ajunge în cercul lacomilor, trebuie s-o iei la dreapta, sau la stînga ?

— La stînga, răspunse cu amabilitate cel întrebat.

Călăuza şi cu mine o luarăm spre dreapta.

Mîncăcioşii erau închişi în nişte încăperi spaţioase, smălţuite în trandafiriu pal. În mijlocul fiecăreia, mormane de prăjituri cu migdale, de cîrnaţi şi de piftii se înşirau într-o somptuoasă dezordine. Pîrîiaşe de lichior şi de vin de stafide curgeau gîlgîind, ca apa prin iarba pajiştilor, prin tuburile de cristal care înconjurau cu maximum de eleganţă arhitecturală muntele de bucate, deasupra căruia pluteau fumuri albe, iar un vîntuleţ de munte, înmiresmat cu răşină, făcea să foşnească frunzele unui copac ce atîrna din tavan, încărcat cu piersici delicat colorate.

Osîndiţii, îngrămădiţi în jurul acestor minunăţii, le priveau cu ochii holbaţi. Între timp, diavolii înfulecau cît zece, gemînd de voluptate, iar cîte unul se bătea peste pîntece, exclamînd : „Asta e paradisul".

Îl auzii pe un răposat spunînd unui diavol :

— Punem rămăşag pe o palmă, că în cinci minute am să mănînc o sută de plăcinte ?

Diavolul răspunse :

— Vezi să nu !

Mă depărtai în vîrful picioarelor. Îmi simţeam inima tare tristă şi-mi lăsa gura apă.

Străbăturăm în grabă un număr considerabil de încăperi, fără a remarca scene noi. În ultima însă, călăuza şi cu mine rămaserăm cu gura căscată : acolo domnea o veselie zgomotoasă. Toţi benchetuiau, iar defuncţii şi supraveghetorii discutau prieteneşte. La un moment dat, un diavol, cocoţat pe un morman de pandişpanuri, urlă :

— Vrem o altă istorioară.

Tărăboiul încetă, toţi se aşezară jos, în picioare nu rămase decît unul, care spuse zîmbind :

— Vă voi face nişte dezvăluiri importante în legătură cu viaţa de pe planete. Apoi, cu o repeziciune extraordinară înghiţi o duzină de stridii. Surîsuri largi, mai reţinute, sau abia schiţate, şerpuiră printre ascultători.

Ghidul meu primi informaţiile de rigoare.

— A sosit acum o lună. Se numeşte Cesare Cadabra. De cînd a ajuns aici, obiceiurile noastre s-au schimbat. Povesteşte nişte istorioare ciudate care îi entuziasmează pe supraveghetori.

Între timp, Cadabra începuse :

— Viaţa locuitorilor de pe Venus durează o oră. În acest răstimp fiecare îşi încheie ciclul complet, întocmai ca la noi cu scurgerea anilor. Toţi sînt fericiţi, pentru că de îndată ce se nasc, se şi prezintă un înger : „Dumneata ce vrei să te faci ?" „Eu vreau să fiu rege..." „Eu — poet"... „Eu — bogătaş..." „Eu — medic..." „Eu — actor..." Aştia mor fără să fi avut măcar timpul să se căiască.

Pe Jupiter viaţa le este dată locuitorilor drept premiu : cel ce se comportă bine, înaintează în vîrstă încetişor, iar cel cu purtări urîte, devorează

timpul : la noi există infernul şi purgatoriul, iar acolo sus, dimpotrivă, domneşte teroarea anilor. Un copil a furat niscai zahăr ? Îmbătrîneşte brusc cu o lună. Cutăriţă fură o sută de lire ? Îmbătrîneşte cu un an. Omoară pe cineva ? Înaintează în vîrstă cu treizeci de ani într-o secundă. Din nerăbdare de a se face mari, copiii săvîrşesc dinadins fapte urîte.

Pe Saturn, se nasc la vîrsta precisă la care pe Pămînt ar trebui să moară, cu alte cuvinte, o dată cu trecerea anilor ei o iau îndărăt. Avantajul este mare, pentru că, ştiind chiar de la naştere ora şi minutul propriei lor morţi, se obişnuiesc să-şi considere moartea cu seninătate. Se pot auzi următoarele dialoguri : „Voi muri vineri la zece şi jumătate". „Păcat, cu douăzeci şi patru de ore mai tîrziu am fi murit împreună".

Aţi auzit vreodată vorbindu-se de planeta Santelio ? Locuitorii sînt aproape invizibili, chiar pentru ei înşişi, pentru că nu li se zăreşte decît un singur picior. Ce oameni fericiţi ! Dimineaţa cînd se scoală, încalţă un pantof şi cu asta au terminat. Duminica se văd plimbîndu-se pantofi noi, de lac, de aur şi de argint, sau împodobiţi cu pietre scumpe. Cine are pantoful rupt nu iese din casă. În special noaptea, pe drumurile toropite, se văd ciudate şomoioage din zdrenţe sau hîrtii, strecurîndu-se tiptil pe lîngă ziduri. Sînt săracii. Şi se întreabă : cînd îmi voi putea cumpăra un pantof ? La noi, un sărac visează atîtea lucruri, pe cînd acolo, sus, visează numai un pantof.

Pe Melanio, o planetă foarte, foarte îndepărtată, trăiesc fiinţe invizibile. Nu se aud decît glasuri, glasuri dulci, glasuri răguşite, femeieşti, bărbăteşti, armonioase. Şi după tonul vocii, sezisat în cele mai gingaşe nuanţe...

Un diavol, sosit în fugă, îl întrerupse pe povestitor :

— Îngerii, Îngerii, strigă el, gîfîind.

Într-o clipită, fiecare trecu din nou la locul său. Lamentările reîncepură, iar diavolii împărţiră pumni, palme, lovituri de picioare.

CAPITOLUL VIII

Apăru în zbor un înger cu aripi albe. Avea ochii blînzi şi o tunică ţesută din firişoare de aur.

— Se află aici un anume Cadabra ?

— Eu sînt, răspunse cel căutat.

— Dumneata nu eşti mort, spuse cu blîndeţe solul.

Rămaserăm cu toţii cu gura căscată.

— Catalepsie, explică Îngerul, catalepsie. Rudele dumitale s-au grăbit să te ducă la cimitir. Urmează-mă. Te voi conduce pe pămînt, unde vei rămîne atît cît se va îndura Domnul.

Îngerul scoase un fluierat. Apărură alţi doi Îngeri, foarte modeşti, care se aşezară de o parte şi de alta a lui Cadabra.

— Mă voi întoarce curînd, spuse acesta cu tulburare în glas, în timp ce se depărta.

Pînă şi diavolii aveau lacrimi în ochi.

— Pun rămășag că e un pretext, bombăni un răposat gras... un pretext pentru a-l duce în Rai, ca să-i distreze și pe ei.

Un mîncăcios se aruncă la picioarele Îngerului care aproape trecuse pragul, implorîndu-l : „Lăsați-l să ne mai spună cîteva istorioare".

Îngerul consimți și-i rechemă pe cei trei.

Se restabili cea mai cucernică liniște și Cadabra își reluă povestirea.

— Rok adunase milioane cu discursurile lui funebre. Toată lumea din Thor făcea apel la dînsul. Vorbea grozav de bine și spunea lucruri foarte frumoase, însă un discurs funebru de-al lui te costa și ochii din cap, așa că nu era pentru punga oricui. Rok se îmbrăca întotdeauna în negru, ireproșabil, și sosea la Cimitir cu o întîrziere de cîteva minute. Elogiul adresat sărmanului Wittel, a fost succesul lui cel mai memorabil : a trebuit să acorde un bis. Fetele din Thor erau îndrăgostite de el și se gîndeau la moarte ca la un mic voiaj de nuntă cu Rok.

— Bravo, strigă un diavol.

Cadabra continuă :

— Străinul intră în cîrciumă și rosti cu glas puternic : „Sînt Magi Estrinseko". Se așeză la o masă, lepădîndu-și mantaua largă. Toți își îndreptară privirile spre el, discuțiile continuară pe un ton mai scăzut. Cîrciumarul, ospătarul și servitoarea se repeziră spre el. Bău o cană plină ochi cu votcă, apoi se ridică și cu pași rari ajunse la ușă. În cîrciumă nu se mai auzea decît un îndepărtat zăngănit de vase. Deschise ușa, se întoarse spre cei prezenți și strigă rîzînd : „Nu sînt Magi Estrinseko". Apoi dispăru în noapte.

Aclamațiile se ridicară pînă la stele.

— Oh, misterul numelui... murmură unul din Îngeri.

Povestitorul continuă :

— Sosima și Diodica se iubeau cu duioșie. Erau cele mai frumoase surori siameze care au existat vreodată. Cutreierau lumea cu circul Makens. Diodica făcea dragoste cu Walter, îmblînzitorul. Cînd în nopțile înstelate venea să cînte la ghitară lîngă rulotă, Diodica o deștepta pe Sosima : „Scoală-te", spunea ea dintr-o suflare. Și cele două surori apăreau la ferestruică.

Cadabra își trecu mîna peste frunte și o începu pe a patra :

— Am fost invitat la dejun de către văduva Margaret Samb. Mîncărurile erau delicioase ; după lichior, văduva Samb spuse : „Adu gramofonul, Antonia". Slujnica puse atunci un disc pe o mașinărie veche ; se auziră pîrîituri ciudate, suspine, gemete și pînă la urmă un glas slab, stins „Adio, Margaret", după care discul se opri.

„E glasul bărbatului meu, ultimele lui cuvinte. A fost o idee a mea".

Rămaserăm cufundați într-o liniște adîncă și mai băurăm un păhărel de lichior. Vorbirăm despre cîte și mai cîte pînă la o oră tîrzie, în care timp Antonia punea din cînd în cînd discul.

Aici, cu două viguroase fîlfîiri de aripi, Îngerii îl tîrîră după ei departe pe Cadabra, în timp ce frenetice ovații se pierdeau în tenebroasele meandre ale celuilalt tărîm.

CAPITOLUL IX

N-am izbutit să aflu care era cercul următor şi nici nu am remarcat cine ştie ce lucruri deosebite, cu excepţia unui spirit de o înfăţişare venerabilă. Îl recunoscui îndată; era un filozof ilustru. Oh, inaccesibilitate a sentinţelor divine! Era înconjurat de numeroşi discipoli care-l ascultau cu gurile căscate.

Filozoful ţinea o disertaţie despre idei:

— Din cînd în cînd, cîte cineva exclama: iată o idee. De fapt, ideile se ivesc singure, cînd le aştepţi mai puţin, pînă şi în timpul somnului. Adesea apar fulgerător, apoi dispar.

Mie, unul, mi se întîmplă astfel: ideile lăudabile mi se înfăţişează întotdeauna în tovărăşia celor reprobabile şi se ceartă între ele ore în şir. În astfel de cazuri mă plictisesc adeseori şi aştept rezultatul conflictului trăgînd un pui de somn.

Aici filozoful rămase pe gînduri, apoi urmă:

— Acum, după cum se cuvine, vreau să vă dau un sfat util, adică un sfat just. Dar se poate oare ca un sfat să nu fie util? Deci, ascultaţi. Cînd moare careva, în casa defunctului sosesc teancuri de telegrame. În ele se spune: Vii condoleanţe, condoleanţele cele mai vii, iau parte din suflet la durerea voastră, iau parte din tot sufletul la durerea voastră. Se poate întîmpla ca un prieten al familiei să scrie: *sincere condoleanţe*, pe cînd o simplă cunoştinţă: *cele mai sincere condoleanţe*. Închipuiţi-vă ce impresie aţi face scriind, să zicem,

condoleanţe, fără să adăugaţi că sînt sincere. *Ergo*, fiţi atenţi, compuneţi telegrame convingătoare. De exemplu: *Condoleanţe mai vii decît toate; condoleanţe de neîntrecut.* Pe scurt, căutaţi să găsiţi formula, descurcaţi-vă cum ştiţi, rămînînd, se înţelege, în limitele tarifului de: zece cuvinte — două lire.

— Mulţumesc, spuse un discipol, păcat că nu putem să...

— Vreţi o ghicitoare? îl întrerupse în grabă filozoful pentru a se sustrage acestei grave obiecţii.

— Da, da, da, răspunse un cor de glasuri.

— Unul are cinci, altul are o sută. E o nedreptate. Pentru a avea atîta, este nevoie să asuzi, să-ţi iei o nevastă, să ai copii, să cunoşti lumea. Unii, chiar dacă sînt plini de bunăvoinţă, nu izbutesc să strîngă mai mult de treizeci. Adesea, copiii care abia au început să-i agonisească, sînt nevoiţi să înceteze. Unii oameni sînt adevăraţi ticăloşi, dar au foarte mulţi, şi sînt luaţi în seamă. Există chiar şi din aceia care obosesc tot strîngîndu-i. Pentru unele treburi este nevoie de sume anumite, pentru a muri, dimpotrivă, orice număr e valabil.

— Sînt anii, răspunseră numaidecît discipolii.

Dădurăm o raită şi pe la cercul orgolioşilor. Călăuza mea îl interogă pe un bătrîn care spuse că nu-şi aduce aminte decît de un singur eveniment mai deosebit din întreaga şi extrem de lunga lui existenţă. În timp ce istorisea, ochii îi scînteiau, de bucurie. Şedeam la o măsuţă în faţa unei cafenele — începu el — în vreme ce un pictor zugrăvea strada. La un moment dat mă ridicai şi mă apropiai de pictor. Da, în tablou eram şi eu; insigni-

fiantă pată întunecată, ce se distingea pe trandafiriul peretelui. Mă repezii pînă acasă, îmi pusei repede o haină albă și mă înapoiai la masa cafenelei, privindu-l cu ironie pe pictor.

CAPITOLUL X

Atenția ne fu atrasă de un tînăr care înainta cu pași înceți spre noi. Vorbea acompaniindu-se la o liră rablagită.

— Îmi plac cătunele cuibărite între munți — patru case, o bisericuță, și cimitirul la un pas. Cimitirul se întinde pe un petec de pămînt, înconjurat cu un zid scund, ca de jucărie. Adeseori caprele sar peste portiță și se tolănesc în iarbă, sub soarele alb de munte. Nu e nevoie de dricuri : din doi pași ai și ajuns. Localnicii pot asculta discursurile funebre de la ferestrele lor.

Era urmat de o umbră care spunea cu glas catifelat și surîsuri bizare ce alternau cu gesturi triste :

— Cerul e cenușiu, din apă începe să se ridice o ceață ușoară, o adiere face să foșnească plopii înalți. Merg încet pe malul rîului și sînt trist. Încep să dansez, să cînt, să fac versuri ridicole : trallaralla, ubù, ubù, lalà. Este zadarnic, sînt trist. Voi avea oare acești ochi gravi, această față împietrită și palidă, mergînd în urma sicriului tînărului meu prieten ? Moartea nu-ți dă melancolia unui plăpînd copac solitar.

— Infernul e plin de asemenea inși, spuse ghidul.

Ne oprirăm o clipă în fața a trei spirite care discutau pașnic între ele.

— Sînt trei săraci, îmi explică ghidul, sînt întotdeauna împreună și repetă din zori și pînă în asfințit aceleași lucruri.

Nu întrebai, din timiditate, cum de se aflau în Infern cei trei săraci.

Unul spunea :

— Mîine plec în America. M-am informat unde locuiește domnul Morgan, omul cel mai bogat din lume. Îi voi spune : „Sînt capul unei familii numeroase și nefericite ; am mulți copii, nevastă, o mamă bătrînă și doi veri săraci. Ce contează pentru dumneavoastră un milion sau măcar o jumătate de milion ? Ah, se-nțelege că nu de dolari... Potrivit schimbului, nu va trebui să-mi dați mai mult de o sută de mii de dolari. Dacă vreți, îi puteți cîștiga într-un ceas. Gîndiți-vă ce fericire va fi pentru familie, cînd voi sosi acasă cu un milion. Nu-i vedeți ? Plînsete, îmbrățișări, tumbe, strigăte. Iată, punînd la socoteală și o parte din rudele noastre nevoiașe, vom fi vreo patruzeci de inși care vă vom fi recunoscători toată viața. Vă vom scrie adeseori, iar pe copiii mei îi voi învăța să se roage în fiecare seară pentru domnul Morgan.

Interveni și cel de al doilea.

— Gîndiți-vă cîți oameni de treabă, care sînt sănătoși, care ar putea face minunate plimbări la soare, petrec, dimpotrivă, nopți de insomnie, nu mănîncă. Și, în rarele cazuri cînd ies, o apucă pe

străduțe dosnice ca să evite lumea. Îi vezi făcînd brusc stînga-mprejur, ascunzîndu-se repede într-un gang, roșindu-se ca focul. Dar cînd aud bătăi în ușă ? Pălesc și urcă fuga în pod, ca să se ascundă. Și-i trimit pe copii să deschidă. Nu vorbesc, nu citesc ziarele ; într-o lună, în cîteva luni, arată îmbătrîniți, slăbiți. Unii din ei ajung chiar să se gîndească la moarte. Ce se întîmplă, ce se întîmplă, e sfîrșitul pămîntului ? Au de dat bani croitorului, au de dat bani brutarului... Asta-i tot. De necrezut, asta-i tot.

Iar al treilea :

— Ferice de cei bogați. Și la noi există bogătași, mulți bogătași. Poartă haine frumoase, mătăsuri, pantofi noi. Nu știu cum să mă răzbun pe cei bogați. Într-o măsură oarecare mă răzbun oprind în preajma lor cîte un zdrențăros și spunîndu-i cu glas tare, în timp ce-mi ridic pălăria : „Cum îi mai merge soției, copilașilor ?“ Plecăm apoi împreună, vorbind cu un aer foarte grav. Mă distrează grozav să trag în bogați cu mici cocoloașe de hîrtie, cît se poate de tari, pe care le confecționez în casă. Cel lovit se întoarce... în jurul lui sînt alte persoane, copii. La mine nici nu se gîndește. Cum să-și închipuie că un om bătrîn se poate ține de asemenea ștrengării. Eu stărui, bogătașul se face roșu de mînie, aruncă în jur priviri furibunde, apoi se depărtează, tare umilit :

Aș fi făcut în sinea mea anumite reflecții, dacă ghidul nu mi-ar fi spus la ureche :

— Uită-te la Swann...

Acesta ședea pe o stîncă joasă. Pe drum, amabilul meu însoțitor mă informă :

— Swann se afla de o lună în Paradis și slăbea văzînd cu ochii. Fericiții îl întrebau : „Ce-i cu dumneata, omule ?“ Iar Swann răspundea : „Nimic, mulțumesc“, cu toate că necazul îi era pricinuit de suava muzică celestă și de zborul Îngerilor care, de cum mijeau zorile, îi stricau somnul tocmai lui, care în viață nu omorîse o muscă, în schimb se desfătase zăbovind sub plapumă după pofta inimii. Uneori Swann adormea în timpul rugăciunii, dar un heruvim îl deștepta pe dată, dojenindu-l cu blîndețe. Așa se întîmplă că într-o zi Swann, văzînd deschisă ușa spre Purgatoriu, îi trecu pragul : Purgatoriul era pe vremea aceea o alee lungă și umedă, unde o grămadă de lume înghesuită aștepta în picioare. Swann se strecură prin mulțimea tăcută și cînd dădu peste un locșor potrivit, se culcă suspinînd galeș. Era gata-gata să închidă ochii, cînd pe cerul negru apărură Îngerii porniți în căutarea lui, cercetînd în toate părțile. Swann se făcu mic : „Bunule Dumnezeu, fă în așa fel încît să nu mă găsească“. Solii se întoarseră la Domnul, puțin triști, fără fugar. După cîteva minute se răspîndiră prin văzduh ecourile unui sforăit tihnit. „E Swann“, exclamară Îngerii, luminîndu-se. Se avîntară în zbor și astfel somnorosul fu descoperit ; se așezară în jurul lui cu aripile desfăcute, iar unul din ei îl gîdilă cu o pană sub bărbie. Deșteptîndu-se, Swann se uită cu un ochi la Îngerii păzitori și se întoarse pe partea cealaltă, îngăimînd o vorbă urîtă. Deodată, sub el se deschise o prăpastie.

Acum Swann e aici jos, condamnat să numere stelele, dar cînd să termine cu număratul, mijesc

zorile. Din pricina asta, în fiecare seară trebuie s-o ia de la început. Adeseori, în timp ce numără, ațipește și i se pare că e în Paradis.

CAPITOLUL XI

În fața noastră se înalță brusc un zid dărăpănat, dar foarte înalt. Zărirăm șezînd pe marginea lui un spirit, care, în contrast cu peisajul întunecat, părea un norișor alb.

— Cine este ? îl întrebai pe tovarășul meu, împins de curiozitate.

— Un om, răspunse el.

Și se aplecă pentru a culege de jos petecul de hîrtie care căzuse de la înălțime, legănîndu-se încet prin văzduh.

— Citiți, îmi spuse călăuza. Din cînd în cînd vîntul ne aduce cîte o foaie din acestea pe care spiritul de colo scrie lucruri stranii.

Privirea îmi alunecă lacomă peste rînduri și citii : „Ieri mă plimbam cu domnul Mack : îmi povestea cîteva din lungile lui aventuri amoroase. Pe neașteptate mă simții îmboldit să rostesc tare : bababarabà. Încercai să scap de ideea asta, dar neliniștea din mine creștea. La un moment dat exclamai : bababarabà. Domnul Mack îmi aruncă o privire mirată și își continuă povestirea. Mi se părea că m-am eliberat de o grea povară. Dar iată că după cîteva minute o altă idee imperioasă începu să mă tortureze : trebuia să spun : bebeberebè. E imposibil, îmi spusei, imposibil, mai bine fug... Cînd colo, peste cinci secunde exclamai : bebeberebè. Domnul Mack murmură : bună ziua și dispăru, năucit de-a binelea.

Mergînd pe stradă, simt adeseori dorința, o puternică dorință de a da un picior, un șut ușor de tot, persoanei care merge în fața mea : o iau atunci pe o străduță întunecoasă și pustie pentru a nu săvîrși o faptă atît de reprobabilă. Acum, de pildă, în timp ce aștern pe hîrtie jurnalul de față, simt că la sfîrșitul acestei pagini voi scrie : Vai, Vercingetorix ! De ce ? De ce : Vai, Vercingetorix ?“

Iar pe cealaltă parte a foii :

„E primăvară, îi duc neveste-mi violete. Pe drum îmi trec prin minte gînduri uluitoare : cîți oare, cîți bărbați duc în acest moment scumpei lor consoarte cîte un buchețel de violete. Se face noapte, ne culcăm în pat, se stinge lumina : noapte bună, noapte bună... De departe se aude un murmur nelămurit. Da, desigur, mulți stau acum ca și mine, lîngă femeia iubită, cu ochii pironiți în întuneric și cu gîndul aiurea. Mi-e teamă să nu fiu decît o imagine reflectată de o oglindă. Încep să fluier încet un cîntec. Maria se deșteaptă uimită, aprinde lumina. O întreb brusc : Cît fac șapte ori opt ? Cincizeci și șase, răspunde. Mă privește cu ochii ei mari și triști, iar eu mă întorc pe partea cealaltă, adorm mulțumit, legănat de o tainică speranță.“

Peste cîteva minute ajunserăm la cercul invidioșilor. Îl interogarăm pe unul din ei, care ne cercetă cu multă curiozitate, apoi spuse :

— Da, mărturisesc, sînt invidios. Uneori, prin locuri aglomerate, unde toată lumea părea mulțumită, începeam să strig în gura mare, fluturînd un ziar : „Am cîștigat un milion"... Explicam în grabă celor care se adunau în jurul meu că am cîștigat un milion la loterie și mă depărtam fericit, gîndindu-mă la invidia lor.

— Uitați-l pe Ginger, exclamă călăuza. Ginger, lungit într-un ungher, își rodea unghiile. Despre Ginger călăuza îmi și vorbise, cum că avusese un prieten foarte cumsecade, Batt, care scria o carte frumoasă ; Ginger suferea ori de cîte ori îl întreba pe Batt : „La ce te gîndești ?" și acesta răspundea : „La cartea mea". Atunci Ginger se simțea prost, și născocea orice, ca să-l distragă de la lucru : „Batt, uite o muscă, Batt mă dor rinichii".

Ne depărtarăm. Mă cuprinsese tristețea.

— Iată-i pe vanitoși, spuse ghidul, în timp ce traversam o largă esplanadă.

Nefericiții de aici vorbeau în vînt, iar vorbele lor rămîneau fără ecou. Auzii un spirit spunînd :

— Voi deveni celebru și cartea mea va fi răspîndită în lumea întreagă : mi-a spus-o însuși domnul Kust, care e om foarte învățat. Cît sînt de fericit. Cîte lucruri nu se vor scrie prin ziare... Seara, îi voi spune soției mele : „Citește tare". Și soția mea va citi coloanele lungi, pline de laude. „S-a născut la... Încă de foarte tînăr... Într-o zi..." Noaptea mă voi scula binișor și mă voi duce tiptil să mai citesc o dată ziarul. Dar ce vor spune oare ? Chiar așa, ce vor scrie ? Am dus o viață atît de simplă... Din păcate n-am avut parte nici măcar de vreo întîmplare anecdotică, cît de neînsemnată.

Zilele trec : „Karl, această nouă manie a ta e insuportabilă..." strigă soția mea. De o săptămînă dormim cu geamurile deschise. Ceața se strecoară în cameră, umezește arștenutul, ne pătrunde în oase. „Ce importanță are ?"... „Dormea cu ferestrele deschise în plin decembrie..." Poate că e puțin, foarte puțin. Pe seama celor mari circulă istorii cu mult mai extraordinare.

Lăsarăm în stînga noastră incinta prostcrescuților și după un sfert de ceas, pătrunserăm în valea hoților. Îi văzui cum se străduie să spargă enorme case de bani. Înjurau și blestemau. Trecurăm mai departe. Vrînd să arunc o ultimă privire asupra acestor nefericiți, întorsei capul : își puseseră jos sculele și se lungiseră liniștiți pe pămînt. Dar, de cum își dădură seama că-i privesc, își reluară în grabă lucrul.

Călăuza îmi spuse :

— Să ne grăbim. Ceasurile zboară. Trebuie să renunțăm la celelalte spectacole. Haideți repede, să vizităm Purgatoriul.

CAPITOLUL XII

O poartă grea de fier despărțea cele două regate. Paznicul de aici era un Înger. Poarta se deschise spre a lăsa să treacă un șir de Îngerași care înaintau psalmodiind. Călăuza mea rosti un cuvînt la urechea Îngerului paznic care, după o scurtă șovăire, ne lăsă să intrăm.

Purgatoriul era o imensă pajiște presărată cu margarete. În depărtare apăreau înaltele porți ale Paradisului : păreau suspendate în văzduh. Ecoul unei muzici celeste ajungea pînă aici, purtat de un suflu rece, supărător pentru cei care așteptau. Din cînd în cînd văzduhul era brăzdat de străfulgerări superbe, care răspîndeau o lumină siderală și sublimă. Atunci răsăreau pentru o clipă din ceață acoperișuri de aur, cupole de smaragd, campanile subțiri. În fața acestei priveliști, inimile morților se umpleau de aceeași neliniște ca și inimile celor vii cînd, de la ferestrele lor negre, văd aprinzîndu-se miile de lumini ale orașului.

Condamnații își amăgeau așteptarea smulgînd petalele margaretelor : da, nu, da, nu. Alții, reuniți în grupuri, înjghebaseră jocuri copilărești, dar se vedea bine că se plictiseau. Ne apropiarăm de un grup de spirite care se remarcau prin înfățișarea lor liniștită și amabilă.

— Se află aici doar pentru a îndeplini o simplă formalitate, dacă se poate spune astfel, îmi explică ghidul, înălțarea lor în împărăția cerească este iminentă. Au pe conștiință păcate din cele mai ușoare. Poate că nici nu mai avea rost să fie puși să aștepte.

Ne îndreptarăm spre ele. Între timp spiritele se tolăniseră pe iarbă.

Unul spuse :

— Începe tu Erasmo...

Călăuza mă informă că obișnuiau să se adune în fiecare zi la această oră, spre a-și împărtăși episoadele cele mai aventuroase din viața lor, că era

o adevărată bucurie să-i asculți și că pînă și unii Arhangheli veneau uneori de departe ca să se desfete cu poveștile lor.

Erasmo avea o voce armonioasă :

— Oceanul era liniștit, goeleta naviga lin spre insulele Caraibe. Ședeam pe cordaje la provă, privind jocul delfinilor în undele scînteietoare. Deodată auzii o voce de sirenă. Îmi astupai urechile ; dar o văzui ieșind dintr-un cerc de spumă : sînii ei uzi străluceau în razele lunii. Alunecai în jos pa lanțul ancorei. Sirena mă luă în brațe ca pe un copil, mă sărută lung pe gură, apoi strîns îmbrățișați coborîm în fundul mării. Apa era mai străvezie ca aerul. Mă așeză cu grijă într-o grotă de corali și spuse : „Mă duc să culeg alge pentru culcușul nostru".

Am petrecut o noapte divină : prin fața noastră defilau încet alaiuri de meduze luminoase, pești asemeni unor flori ne împodobeau locuința. În zori de ziuă văzui scoicile închizîndu-se, polipii dispărînd printre stînci, meduzele topindu-se pe fundul oceanului.

„Rămîi cu mine pentru totdeauna", murmură sirena, și-mi dădu o mulțime de perle. Pentru totdeauna ? Îmi amintii de lugubrele povești cu sirene îndrăgostite. Înainte de asfințit mă duse pe stînci. Eram în picioare, cînd ea îmi spuse : „Îți voi face un veșmînt din burete și vom pleca în mările Nordului".

Plaja era la o depărtare de cîteva sute de metri. Îmi veni atunci o idee: „Hai să ne jucăm de-a baba-oarba!" Sirena bătu din palme și rîdea fericită în timp ce o legam la ochi.

„Cucu...", strigai.

„Cucu", răspunse ea.

Coborîi încetișor în apă și înotînd voinicește ajunsei la țărm.

Al doilea, un oarecare Vassary, spuse:

— Îmi pare că a fost ieri... Mă aflu într-un mic spital din Sidney. După o lună de internare, am rămas singuri. Iar Bob, bietul meu prieten, e pe moarte. Aș fi putut fi de cîteva zile acasă, în satul meu iubit. Dar sînt tot în pat, zăcînd, ca să-l îmbărbătez cît de cît pe bietul Bob. Numai noaptea, în rarele momente cînd doarme, mă ridic și mă așez la fereastra ce dă spre un crîng des; de dincolo de copaci se aud glasuri. Dar Bob se mișcă, Bob se deșteaptă; mă bag repede în pat și încep îndată să mă vait:

„Bob, mi-e rău, Bob, mi-e rău".

Atunci Bob adoarme din nou, și-mi pare mulțumit.

Uitați-vă, sînt ultimele clipe ale sărmanului Bob, care se întoarce spre mine și mă privește. Sînt roz în obraji, mîinile nu mai îmi sînt descărnate. Ah, de nu m-ar vedea Bob. Îmi vine o idee, încep să țip, să mă tînguiesc. Sora Celeste sosește în fuga mare, sosește și sora Angelica. Îmi agit brațele, apoi înțepenesc brusc, cu ochii închiși. Îngrozită, sora Celeste își apropie obrazul de al meu. „Mă prefac, soră Celeste, mă prefac". Sora Celeste înțelege, îmi pune crucifixul pe piept, îngenunchează împreună cu însoțitoarea ei. „A murit", rostește ea tare. Cele două surori șoptesc niște rugăciuni și pleacă în vîrful picioarelor. Rămîn astfel nemișcat o oră, două ore; adorm. După o vreme sora Celeste mă trezește:

„Haidem, Jack, Bob al nostru a murit". Mă scol, mă îmbrac, îmi iau bocceluța, îi dau o sărutare pe frunte lui Bob și plec aproape fără tristețe.

CAPITOLUL XIII

Foarte interesantă îmi păru povestirea unui londonez.

— Dricul se urni din loc, cu noi patru în spatele lui, pe un vînt puternic, pe strada plină de băltoace. Băltoacele le-aș fi putut evita din cînd în cînd, dar ar fi fost din cale afară de ridicol să vezi o persoană distinsă care merge în urma unui mort, făcînd salturi la dreapta și la stînga, ca să nu se stropească. Sosirăm. Eu, prietenul sărmanului Sad, aruncai primul pumn de țărînă în mormînt. După aceasta părăsirăm cimitirul în tăcere.

„Să ne întoarcem cu tramvaiul, propusei, plătesc eu".

De cum am intrat în casa defunctului aș fi vrut să cer o perie, dar n-am îndrăznit: unchiul Clair se uita afară în stradă, de după obloanele crăpate și-i vedeam umerii mișcîndu-se în sus și în jos ca niște foale; văduva Sad plîngea în colțul cel mai întunecos al salonului, alături de tînăra ei fiică.

„Curaj, curaj", spusei. După o lungă pauză adăugai : „Dacă aveţi nevoie de ceva să nu vă jenaţi... La revedere, curaj."

Unchiul Clair nu răspunse. Betsy hohoti mai tare, văduva Sad se ridică suspinînd şi mă urmă în vestibul. Ea deschise uşa, aruncă o privire spre palier şi lăcrimînd îşi aruncă braţele după gîtul meu. „Te aştept vineri, dragostea mea... Hai, hai, curaj !" murmurai. Apoi, după un moment de ezitare, adăugai : „Te rog, n-ai cumva o perie ?"

Un oarecare Monet, din Bruges, povesti :

— Bate miezul nopţii, mă trezesc, da' ce-i ? O recunosc imediat. Mi se face părul măciucă. Oare e aici pentru mine ? gîndesc. Unchiul tuşeşte de trei zile, ceilalţi sînt sănătoşi... De altfel unchiul are şaizeci de ani, eu — treizeci. Îngăim : „Bietul unchi". Dar moartea îşi întinde braţele deasupra mea. Sar din pat. Rîde. „Priveşte", şi se zbenguie prin cameră, dispare prin pereţi, reapare într-o clipă dintr-o sută de locuri diferite. „Am fost în China..."

Înţeleg ridicolul gestului meu şi mă întorc în pat. Mintea începe să mi se dezmorţească. Să încercăm, cine ştie, discutînd... Cînd dau să deschid gura, se aude pe stradă un urlet. Asta îmi impuse tăcere şi ciulii urechea.

„Să ne grăbim, spune, număr pînă la zece, pregăteşte-te... Unu, doi, trei, patru, cinci..."

„Numără pînă la o mie", o implor.

„...şase, şapte, opt, nouă, zece..."

Închid ochii ca să nu văd, inima îmi bate odată tare, apoi parcă îmi vine să zîmbesc. Iată-mă în chip de fantomă pe aleile grădinii mele. Apoi nu mai recunosc lucrurile din jur ; nu zăresc decît stelele, luna şi aş putea ajunge la ele dintr-un salt, atît sînt de uşor. O adiere mă poartă spre un mic lac unde două lebede albe brăzdează lin apele argintii. La un moment dat simt că mă evapor ca roua : şi mă înalţ, mă înalţ, mă tot înalţ. Mă duc în Rai, îmi zic, fără să mă minunez. Deodată o chemare stridentă sfîşie liniştea aceea.

Mă întorc : Moartea vine din jos şotînc-şotînc. Pe cerul de cobalt mantia ei desfăşurată flutură splendid. Strigă : „Nu eşti Ritz. Am greşit. Dumneata — peste un an."

Descrie în gol nişte arabescuri misterioase şi de îndată mă pomenesc în camera mea.

Exact peste un an o aşteptam. La miezul nopţii, iat-o : mă scutură, mă pipăie. Eu rămîn nemişcat, ţeapăn, cu ochii holbaţi, ţinîndu-mi răsuflarea ; avusesem grijă să-mi pudrez faţa şi să-mi fac cearcăne la ochi.

„Ia te uită, exclamă ea, a şi murit !" Şi îşi luă zborul spre casa de peste drum.

Rîserăm cu toţii, politicos.

— Taică-meu era gropar într-un sat pe Rin. Eu stropeam florile, aprindeam candelele, îngropam pe ascuns şopîrle şi cîrtiţe ; într-un colţişor tainic, adăpostit de ramuri, era micul meu cimitir care avea pînă şi cruci. Credeam că dacă aş fi fost mare, aş fi putut ridica şi eu, ca pe o pană, lopata încărcată cu pămînt gras, săpînd gropi adevărate.

La doisprezece ani am îndrăgit o fetiță, care venea aici în fiecare duminică. Odată mă întrebă :

„Ție ți-e frică noaptea ?" Îi demonstrai atunci că umblam cu tidvele de parcă ar fi fost pere. Așezam întotdeauna pe mormîntul părinților ei cele mai frumoase flori, dar taică-meu bombănea, pentru că bunicii Carlottei nu-i dădeau niciodată vreun bacșiș, oricît de mic. De ziua morților, cimitirul era alb tot de chiciură, iar chiparoșii, sub cerul plumburiu, păreau împodobiți. Carlotta avea un paltonaș frumos și un manșon de blană. Fetița văzu mormîntul părinților acoperit cu crizanteme și un felinar nou, cu poleituri și cu îngeri.

„Îți place ?"

„Da."

„Eu l-am cumpărat."

Ne apucarăm să așezăm cît mai frumos crizantemele, cînd la un pas de noi băiețelul doamnei Kurt țipă :

„Uite-l, uite-l". Doamna Kurt sosi gîfîind, urmată de tatăl meu.

„Ăsta e al meu", spuse doamna Kurt. Puse mîna pe felinarul cu poleieli și îngeri și se depărtă amenințînd. Tata o urmă cu capul plecat, eu rămăsei pe loc încurcat și roșu ca jarul. Carlotta spuse :

„Îmi arăți și mie micul tău cimitir ?"

O pornirăm în tăcere, ținîndu-ne de mînă.

Dacă îmi aduc bine aminte, cele ce urmează le povesti unul din Franța :

— Mergeam în urma dricului, înconjurat de rude, cu capul plecat, repetînd în gînd pasajele cele mai importante ale discursului funebru, pe care urma să-l rostesc. „Curaj și vezi de vorbește răspicat", îmi spuse încet vărul meu. Toți mă priveau cu coada ochiului, și m-ar fi privit și domnișoara Graziella, dacă n-ar fi fost nepoata sărmanului Fragonard. Ajunserăm. În sfîrșit, mă privi și Graziella cu niște ochi mirați și chiar din acea clipă îndrăgostiți ; fața ei puțin palidă se reliefa ca o camee pe învelitoarea de catifea neagră tivită cu argint, așternută peste sicriul pe care tînăra fată își așezase mînuța gingașă. Eram alb la față, cu părul răvășit de vînt și îmi luasem un aer grav, ba chiar sever, cum a spus pe urmă învățătoarea, bătrîna mea învățătoare, Sarral. Primul care a început să plîngă a fost obezul Trabet. Ultima pagină am citit-o rar de tot. În timp ce preotul rostea ultimele rugăciuni, lumea începu să plece sub ploaia măruntă și rece, care într-un minut lustruise marmura mormintelor și întunecase cerul.

CAPITOLUL XIV

Călăuza și cu mine ne îndepărtarăm cu părere de rău, dar timpul ne zorea : mai erau multe de văzut...

Din cînd în cînd pogora cîte un Înger, plutea în mijlocul pajiștei, apoi scotea de sub tunica lui albă un sul de pergament, îl desfășura și începea să citească cu glas tare numele celor chemați în Paradis. Toți așteptau nerăbdători și tăcuți, în timp ce margaretele cădeau pe pămînt.

Îngerul citi :
— Antonia Tranner.
— Prezentă.
— Marcel Ribemont.
— Prezent.
— Dar dumneata nu ești Marcel Ribemont...
— Ba da, domnule, eu sînt.
Îngerul se informă și află că el nu era Marcel Ribemont.
— Dumneata vei rămîne aici cinci secole în plus, îi strigă Îngerul, indignat.
— În treacăt fie zis, bombăni necunoscutul, în treacăt fie zis, Marcel Ribemont e aici numai de cîțiva ani, pe cînd eu, de nouă secole. Îmi închipui că a avut o recomandare serioasă.
Îngerul continuă :
— Bix Benas.
— Absent.
— Absent ?
— Bix Benas e încă în viață.
— Totuși îl am pe listă. Îngerul făcu un semn în dreptul numelui lui Bix Benas spunînd : Vom lua măsuri în cursul zilei.
Grupul celor aleși, urmat de cîțiva Îngeri, se îndreptă spre Paradis. Se înălțară glasuri de bun rămas :
— La revedere, la revedere.
Un bătrîn se tînguia :
— Mai am de așteptat încă o mie de ani.
Lacrimile îi scăldau obrazul.
— Liniștiți-vă, îl consolai eu, vor trece.
— Așa e, și își șterse ochii.
Ghidul meu îmi spuse grăbit :

— Sînt nevoit să vă părăsesc. Încercați să vă alăturați celor care pleacă. Trebuie să mă înapoiez. Dar o să vă descurcați, fiți sigur. Voi veni să vă caut în odăița dumneavoastră.
Grupul ajunsese aproape de porțile Raiului. Începui să alerg, să alerg din răsputeri.
Îngerul paznic, de cum mă văzu, spuse cu glasul aproape mînios :
— Nu ți-e rușine să te prezinți într-o asemenea stare ?
Îmi plecai fruntea, foarte încurcat. Îngerul, bun ca un înger, îmi îngădui să intru, și mă duse în căsuța lui albă cu obloane verzi și cu o grădiniță frumos aranjată.

CAPITOLUL XV

Eram în Paradis. Aici se respira din plin, toate lucrurile păreau făurite din văzduh. Oglindindu-mă în apa unei fîntîni, observai că devenisem frumos. Îmi pusei cămașa nouă de mătase moale și roză, apoi mă aruncai la picioarele Îngerului și-i mărturisii adevărul.
— Să fie pentru prima și ultima oară, dar de fapt o știam, spuse el, ascunzînd cu greu un zîmbet. Pornirăm împreună.

Prin fața noastră trecură patru spirite, braț la braț. Mergeau sprintene și mulțumite.

— Aceştia sînt Caifa, Burton, Tic şi Rops, spuse călăuza : inseparabilii. Caifa e favoritul Îngerilor. Trebuie să ştii că acest Caifa a luat calea codrului în urma unei dezamăgiri din iubire. Adevărul e că încă de cînd era mic spunea mereu : „Cînd oi fi mare mă fac bandit". După ce a fugit de acasă s-a refugiat în pădure, adăpostul lui fiind o scorbură de copac. Cînd întîlnea paznici, se înroşea. Într-o seară, pe o potecă neumblată s-a întîlnit cu doctorul. Caifa l-a oprit :

„Banii sau viaţa". Doctorul îi răspunse foarte plictisit :

„Cum îţi permiţi să faci bancuri cu mine ?"

Iar Caifa :

„Sînt foarte serios". Doctorul ridică din umeri şi îşi văzu de drum bombănind :

„Ce necioplit".

Tîlharul ar fi preferat să intre în pămînt decît să se facă de rîs în halul ăsta. Caifa dispăru în noapte cu inima tare grea.

După trei ani de dezamăgiri Caifa se întoarse în mijlocul oamenilor. Recomandat de primar, fu primit la o bancă din localitate : dovada aceasta de mare încredere l-a durut cel mai mult. De fapt, a şi murit de supărare în ziua cînd i-a fost încredinţat un milion, pentru a-l duce într-un tîrguşor din apropiere.

— Dar Burton, Burton ? întrebai plin de curiozitate.

— Burton ? Era cel mai vechi casier din New York. Pe vremea lui nu era zi în care să nu fi fugit cîţiva casieri. Burton, care îmbătrînise într-o

mică bancă de la periferie, se întreba : „Unde s-or fi ducînd ?"

Într-o seară îşi prelungi plimbarea pînă la gară. Printre atîţia care plecau, nu se putea să nu dea şi peste vreun coleg de al lui. Se întoarse acasă gîndindu-se că lucrurile minunate despre care scriu ziarele s-ar putea să fie adevărate. În ziua următoare scrise cu mîna tremurîndă următorul bilet : „Domnule Director, fug şi eu. Cu tot respectul — Burton". Directorul făcu imediat socotelile şi constată că nu lipsea nici o centimă.

— Rops era capul unei numeroase familii. Duminica cei din casă nu se duceau la cinematograf, ci se adunau în salon şi, aşezîndu-se unul în spatele altuia în faţa pendulei lor împodobite cu figuri istorice, se distrau de minune văzînd cum trece timpul.

În schimb, Tic se întreba mereu : oare pietrele au suflet ? Iubea obiectele ca pe nişte fiinţe. Avea pentru Giovanni, periuţa de dinţi a soţiei sale, o adevărată afecţiune. Tic suferea văzînd-o cum se jigărea zi după zi, iar într-o dimineaţă, fiind singur acasă, se hotărî : puse mîna pe Giovanni, deschise larg fereastra şi spuse : „Du-te". Giovanni se avîntă în zbor şi se aşeză frumuşel pe un tufiş din apropiere.

Ajunşi într-un loc unde spiritele erau cum nu se poate mai înghesuite, îmi apăru în faţa ochilor un spectacol surprinzător. La o înălţime de vreo trei metri, aşezat pe un norişor alb, trona, într-o atitudine magnifică, un personaj înveşmîntat în purpură. Cu braţele ridicate spre el, mulţimea striga :

— Trăiască C e z a r, trăiască C e z a r !

— E Iulius C e z a r ? îl întrebai pe Înger.

— Nu, răspunse el, e Cesar Cadabra.

Fir-ar să fie, el era. Îl recunoscui în acest personaj pe catalepticul întîlnit în cercul mîncăcioşilor. Ah, şi Îngerii ăştia ! O pală de vînt sfîşie fără veste norul şi Cadabra se lovi cu dosul de pămînt. Îngerii dădură fuga imediat.

— Nu face nimic, nu face nimic, spuse Cadabra. Ba chiar vreau să vă povestesc o istorioară.

Un Înger apăsă pe un buton şi imediat veni în zbor, ca un bolid, prin văzduh o masă, pe care se urcă eroul nostru. Din mulţimea de spirite se ridicară numeroase aplauze. Trei Îngeri care tocmai treceau în zbor în acea clipă, crezînd că aplauzele le sînt adresate lor, se opriră şi executară cîteva strălucite evoluţii deasupra mulţimii, apoi dispărură către Empireu.

Cesar Cadabra începu :

— Într-o noapte mi-a venit o idee extraordinară. Ghemuit în aşternut mă gîndii : Vreau să aştept somnul, să-l surprind în clipa în care coboară asupra mea întocmai ca neguna asupra satelor din cîmpia noastră ; vreau să prind clipa aceea, milionimea aceea de clipă care marchează trecerea instantanee şi definitivă de la veghe la somn. După un sfert de oră de aşteptare, o toropeală dulce mi se răspîndi prin membre : porni de la extremităţile inferioare şi întocmai ca un şuvoi domol şi călduţ se urcă pînă la cap. „Am prins momentul“, murmurai eu, agitat. Zadarnică aşteptare : ca împins de o boare misterioasă, şuvoiul se întoarse în albia lui. Pentru ca timpul să se scurgă mai repede, numărai pînă la cinci mii, apoi recitai din memorie cîteva poezii din îndepărtata mea copilărie. Zorile se iviră cu dîra lor de lumină. Ciudat, nu suferearn de pe urma insomniei şi mă simţeam bine, chiar foarte bine. Atunci ? Nu-mi doream nimic decît să dorm, lucru cît se poate de firesc, după un efort atît de susţinut. La opt, servitorul meu ciocăni la uşă. Îi răspunsei cu un mormăit. La nouă eram extenuat. Atunci (am avut, mărturisesc, un moment de slăbiciune) am renunţat la cele ce-mi propusesem şi am adormit.

Manifestările de entuziasm, adresate povestitorului, fură foarte călduroase.

Văzduhul răsuna de rîsete. Cîteva zeci de Heruvimi sosiră la faţa locului şi se asociară manifestărilor de bucurie. Heruvimii erau căpşoare de copii rătăcitoare prin spaţiu, cu aripioarele prinse direct de gîtul lor graţios. Aveau ochi negri, sau albaştri, tenul trandafiriu, iar părul bogat şi cîrlionţat.

— Vrem să auzim şi noi o istorioară frumoasă, gînguriră ei.

După ce se lăsă cît de cît rugat, Cadabra spuse :

— Fie, dulci Heruvimi. Vă voi povesti o istorioară tare îndrăgită de băieţelul meu.

Heruvimii se orînduiră ca o aureolă în jurul povestitorului, care, dacă te-ai fi luat şi după dîra de soare ce-i trecea pe lîngă cap, avea o înfăţişare de-a dreptul divină. Luă pe genunchi un Heruvim şi, mîngîindu-l uşor pe păr, începu :

— A fost odată un băiețel bolnav, fără tată și fără mamă, care locuia la niște rude rele, rele din pricină că erau pline de datorii. Într-adevăr, creditorii veneau să bată la ușa lor de dimineața pînă seara. Într-o zi pică domnul Phils, după chiria casei. „Veniți mîine“, îi răspunseră. Dar a doua zi îl așteptară înfricoșați pe domnul Phils, pentru că nu făcuseră rost de nici un ban. Ce le-a dat atunci prin minte, ca să mai cîștige timp ? Îl întinseră pe băiat pe pat, și îi spuseră, uitîndu-se urît la el : „O să fie vai de tine, dacă te miști“. Îi așezară brațele în cruce, închiseră fereastra, și aprinseră cîte o lumînare de o parte și de alta a patului. Copilul începu să plîngă — i se făcuse tare frică. La un moment dat, femeia strigă : „E aici...“ Băiețelul plîngea mai departe. Îi astupară atunci gura cu mîna, ba îi mai dădură și cîțiva pumni. Cînd apăru domnul Phils i-l arătară prin ușa întredeschisă. „Nu e momentul, domnule Phils, nu vi se pare ?“ Proprietarul plecă. După ce coborî scara, auzi sus rîsete. Cunoștea familia Grunts, înțelese despre ce era vorba și se întoarse roșu de furie. La vederea lui, toată lumea păli.

Domnul Phils se apropie de pat ; copilul stătea nemișcat, nemișcat de tot. Văzînd că băiețelul era mort de-a binelea, domnul Phils ieși în grabă cu capul plecat. Cînd își dădură și soții Grunts seama de ce se întîmplase, rămaseră o vreme tăcuți, apoi femeia spuse : „Ar fi nevoie de vreo două flori“.

Foarte mișcați, Heruvimii îi mulțumiră povestitorului, unul îl sărută pe frunte în numele celorlalți, apoi întregul stol dispăru spre nord-vest. Ecoul zborului lor ne mîngîie multă vreme auzul.

CAPITOLUL XVI

Călăuza și cu mine eram gata să ne continuăm drumul, cînd un fericit strigă :

— Jos Cadabra. Apoi spre uimirea tuturor urmă : Eu îl provoc și voi dovedi că... Pe scurt, îl provoc.

Această nemaipomenită propunere fu întîmpinată cu o ploaie de fluierături. Un Înger a cărui înfățișare vădea că este o autoritate, impuse tuturor tăcere și spuse :

— De ce să nu-l ascultăm și pe el. Haideți să-l ascultăm și să organizăm o adevărată întrecere. Fiecare dintre adversari va povesti cîte două istorioare, iar la sfîrșit ne vom exprima cu toții părerea.

— Trăiască, trăiască, strigă publicul alcătuit din fericiți.

— Vă închipuiți că primesc, mormăi Cadabra, dar nu înțeleg de ce există și în Paradis invidioși.

— Să lăsăm pălăvrăgeala, spuse Îngerul cel autoritar, și să trecem la fapte. Primul va fi Ted Mac Namara, al doilea — Cadabra.

— Iar al treilea, eu ? întrebă roșindu-se un spirit mai diafan decît celelalte, răsărit pe neașteptate, nu se știe de unde.

— Dumneata ? Cum te cheamă pe dumneata ?

Ridicîndu-și capul, cel interpelat răspunse cu sfială :

— Am fost funcționar...

Îngerul insistă :

— Numele dumitale ?

Spiritul rosti un nume foarte ciudat.

— Am fost funcţionar, funcţionar la primăria din Deg ; dar am scris şi eu cîte ceva... scriam pe ascuns. Cît eram în viaţă, n-am avut curajul să citesc nimănui nimic, dar în Paradis toţi sînteţi buni şi nu-mi mai lipseşte curajul.

— Atunci el va fi cel de-al treilea, spuse Îngerul.

— Mulţumesc, răspunse omuleţul şi, aşezîndu-se deoparte, rămase nemişcat şi grav.

Mac Namara începu în cea mai cucernică linişte :

— Vrei să-mi pozezi ? m-a întrebat. Zece lire pe oră. Îmi era foame. Eram în stare să-i lustruiesc şi pantofii. L-am urmat supus.

Era un artist, se vedea cît de colo. Mulţumii cerului că mi-l scosese în cale în cafeneaua aceea micuţă.

Locuia la etajul patru.

Se aşeză la o masă. Puse mîna pe toc. În faţa lui era un teanc de foi albe.

„Mişcă-te într-una. Fă ce vrei."

Începui să umblu de colo pînă colo, cu sfială. El se uita la mine, îşi înmuia tocul apoi îşi pleca privirea asupra foii.

„Stai !" strigă la un moment dat.

Văzui că făcea nişte semne pe hîrtie.

„Stai jos, porunci el, şi strîmbă din nas..."

M-am supus.

„Fluieră".

M-am supus şi de astă dată, dar cu dificultăţi extraordinare. Toată lumea ştie cît e de greu să fluieri şi să strîmbi din nas în acelaşi timp.

Fluerai arieta din „Gombos".

În timpul ăsta el mă privea, ba mişcîndu-şi capul înainte, ba înapoi, ba printre gene, cum fac de obicei pictorii sau sculptorii.

„Plimbă-te, întoarce-te..."

Trecînd prin spatele scaunului său, observai un lucru care mă făcu să încremenesc : nu desenase nimic pe foaia de hîrtie, ci scrisese doar două rînduri : „Elisabeta îşi lustrui pantofii cu un petec vechi de lînă..."

După ce trecu o oră, îmi dădu drumul.

„Să te întorci şi mîine", spuse.

Nu m-am mai întors.

Am aflat, după multă vreme, întîmplător, că tipul acela era un mare scriitor, şi că nu putea să creeze fără un model. Capodopera şi-o scrisese avîndu-l în faţa lui pe un bătrîn care repeta la fiecare două minute cuvîntul *iosuma*.

Ah, pentru mine arta e un lucru plin de mister.

Entuziasmul fu atît de mare, încît numai respectabilitatea locului îi împiedică pe fericiţi să se lase cu totul în voia nemaipomenitei lor veselii.

Fără a mai sta pe gînduri, Mac Namara porni cu îndrăzneală la cea de a doua probă :

— Cazacii aşteptau în tranşee ordinul de atac. La zece, locotenentul Ilieff comandă : „Baioneta

la armă". Un minut după aceea uriașii fii al Donului se năpusteau urlînd asupra inamicului. Tunurile bubuiau, detunăturile focurilor de pușcă erau impresionante.

„Băieți, aici se dansează", spuse maiorul Wossiloff. În timpul acesta, din tranșeea japoneză soldații răsăreau ca niște nori de lăcuste. Cîteva secunde numai și ciocnirea s-ar fi produs. La un moment dat locotenentul Ilieff, care alerga în fruntea companiei, se împiedică și căzu, Tînărul se ridică de jos fulgerător, totuși palid la față. Copiii stepei se opriră ca un singur om și îl înconjurară pe ofițerul lor.

„Nu-i nimic, nu-i nimic", spuse Ilieff, surîzînd.

La o distanță de cîțiva pași vrăjmașii se opriseră și ei. Unul de-ai lor, vădit impresionat, întrebă :

„V-ați lovit ?"

„Nu, mulțumesc", răspunse locotenentul Ilieff.

După aceasta bătălia reîncepu în bubuitul artileriei.

Mărturiile de stimă, scenele de entuziasm și toate cîte au mai încununat osteneala lui Mac Namara sînt de nedescris.

Și insistențele fură atît de mari, încît Mac Namara, contravenind dispozițiilor precise ale regulamentului, privitor la întrecerile cerești, se văzu nevoit să povestească și o a treia istorioară, după cum urmează :

— E o amintire din copilărie. În decembrie o mie opt sute șaptezeci locuiam la Göttingen. Tatăl meu și cu mine ajunserăm la Academie în momentul în care președintele Maust era pe punctul de

a începe apelul participanților la *Concursul Mondial de Matematică.* Tata se duse repede să ia loc printre cei înscriși, nu înainte de a mă fi dat în grija doamnei Katten, o prietenă a familiei. Am aflat de la ea că lovitura de tun a lui Pombo, omul de serviciu, va marca începutul acestei istorice întreceri. Doamna Katten îmi relată un episod, necunoscut celor mai mulți, privind activitatea lui Pombo. Acesta trăgea de treizeci de ani o salvă de tun pentru a anunța cu precizie amiaza. O dată însă uitase s-o facă. În ziua următoare trăsese salva zilei precedente și așa mai departe, pînă în vinerea aceea din o mie opt sute șaptezeci. Nimeni din Göttingen nu și-a dat seama că Pombo trăgea salva zilei care trecuse.

O dată epuizate preliminariile, concursul începu în prezența Principelui Otto și a unui considerabil grup de intelectuali.

Unu, doi, trei, patru, cinci... în sală nu se auzea decît glasul concurenților.

Cam pe la orele șaptesprezece trecuseră de a douăzecea mie. Publicul lua parte cu pasiune la nobila dispută și comentariile se încrucișau. La nouăsprezece, Alain de la Sorbona se prăbuși istovit.

La douăzeci, supraviețuitorii erau în număr de șapte.

„36747, 36748, 36749, 36750..."

La ora douăzeci și unu, Pombo aprinse lampioanele. Spectatorii profitară de aceasta pentru a-și mînca proviziile aduse de acasă.

„40719, 40720, 40721..."

Mă uitam la tatăl meu, leoarcă de năduşeală, dar dîrz. Mîngîindu-mi părul, doamna Katten repeta ca pe un refren : „Ce tătic viteaz ai“, iar mie nici măcar nu mi se părea că mi-e foame. La douăzeci şi două fix, avu loc prima lovitură de teatru : algebristul Pull sări în sus :

„Un miliard“.

Un *oh* de uimire încunună această ieşire neaşteptată ; toată lumea rămase cu respiraţia tăiată. Binacchi, un italian, adăugă pe loc :

„Un miliard de miliarde de miliarde“.

În sală izbucni o explozie de aplauze curmată pe loc de preşedinte. Tatăl meu privi cu superioritate în jur, îi surîse doamnei Katten şi începu :

„Un miliard de miliarde de miliarde de miliarde de miliarde de miliarde de miliarde de miliarde de miliarde de miliarde de miliarde de miliarde de miliarde de miliarde de miliarde...“

Mulţimea era în delir : „Trăiască, trăiască !“

Doamna Katten şi cu mine, strîns îmbrăţişaţi, plîngeam de emoţie.

„... de miliarde de miliarde de miliarde de miliarde de miliarde de miliarde“.

Preşedintele Maust, alb ca varul, murmură către tatăl meu, trăgîndu-l de poalele mantalei : „Destul, destul, o să vă facă rău“. Tatăl meu însă continuă ţanţoş :

„...de miliarde de miliarde de miliarde de miliarde“. Puţin cîte puţin glasul i se stinse, ultimul miliard, slab de tot, îi ieşi din gură ca un suspin ; după care, se prăbuşi sfîrşit pe scaun. Spectatorii ridicaţi în picioare îl aclamară frenetic. Principele

Otto se apropie de el, gata să-i prindă medalia pe piept cînd Gianni Binacchi urlă :

„Plus unu !“

Mulţimea care năvălise în hemiciclu îl purtă în triumf pe Gianni Binacchi. Cînd ne întoarserăm acasă mama ne aştepta neliniştită în poartă. Ploua. Tata, îndată ce coborî din diligenţă, i se aruncă în braţe, plîngînd în hohote : „dacă aş fi spus, plus două aş fi cîştigat eu“.

CAPITOLUL XVII

În sfîrşit, veni şi rîndul lui Cadabra, vechea noastră cunoştinţă.

Începu astfel :

— E Paşte, în această dimineaţă pînă şi soarele a răsărit la timp, ba chiar puţintel mai devreme. Şi eu mă simt bun, mai bun decît de obicei. Astăzi sîntem cu toţii un pic îngeri. Mă simt atît de uşor încît aproape că zbor. Ies din casă fredonînd. Toţi îmi sînt dragi. Împart saluturi în dreapta şi în stînga. Aş vrea să săvîrşesc o faptă bună, dar este cu neputinţă, pentru că toţi, asta se vede după chipurile lor radioase, şi-au propus în taină acelaşi lucru. Ia te uită, ia te uită cine e... E domnul Antonio, croitorul meu. Execut o întoarcere fulgerătoare şi mă ascund în primul gang, care îmi iese în cale.

Automobilele merg la pas, trenurile se opresc la pasajele de nivel : fochistul se dă jos, aruncă o pri-

vire spre dreapta și spre stînga și, dacă într-adevăr nu vede pe nimeni, își pune din nou mașina în mișcare.

Pînă și hoții stau acasă și încondeiază ouă pentru odraslele lor.

Găinile scurmă prin bătătură cu vădită mîndrie : este întrucîtva și sărbătoarea lor. Dar soarele nici n-a apus și gospodina le încuie în coteț : „Asta e un abuz, își zic ele, măcar astăzi să ne mai fi lăsat puțintel pe-afară". Cloșca spune : „Vai de mine, copiilor le plac ouăle *cu surprize...*" Adorm gîndindu-se la aceste ouă ciudate. Cine știe, cu timpul poate că vor izbuti să facă și ele din acelea. Și visează, visează un copil, care, plin de emoție, sparge coaja cea albă. Și ce găsește ? O, un puișor care recită o poezie. Copilul bate din palme, găinile plîng în somn de duioșie maternă.

În asistență se auzi un murmur, fără îndoială puțin încurajator.

Cadabra începu cea de-a doua poveste cu vocea mai scăzută :

— Și părinților mei le era frică. După *Ave Maria* trăgeau zăvorul și nu mai intra nimeni. Cînd tatăl meu trebuia să coboare în pivniță, spunea, prefăcîndu-se nepăsător :

„Ia fă-mi lumină". Nu știu ce fel de ajutor i-aș fi putut da eu, care eram de o șchioapă. Dormeam cu toții în aceeași cameră : pe un perete era o icoană a Sfintei Fecioare, în fața căreia ardea în permanență o candelă : un pretext pentru a nu rămîne pe întuneric. Dacă dinspre celelalte camere se auzea vreun zgomot, spuneam încet, chiar dacă nu se simțea nici cea mai mică adiere : „E vîntul",

sau ne prefăceam că dormim, ghemuindu-ne sub pătură.

De un an sînt singur : dorm puțin și îmi petrec nopțile cu ochii la umbrele de pe pereți, ciulind urechea. De cum începe să se lumineze, și-i aud trecînd pe stradă pe primii trecători, adorm. Dar cu fiecare zi sînt tot mai slăbit și mai abătut. Mă voi însura : voi lua de nevastă o femeie trupeșă, îndrăzneață, care să dea cu piciorul în spirite și să-i ia la palme pe hoți. Am să-i presar în pat firimituri de pîine, pe ascuns, și astfel nu va putea dormi ; și, în vreme ce ea va sta trează, eu mă voi odihni liniștit, cu lumina stinsă.

O liniște adîncă răsplăti truda eroului nostru. Faima lui cerească atinsese punctul cel mai înalt al parabolei în clipa cînd se ivise Mac Namara.

Cadabra se depărtă trăgîndu-și pumni zdraveni în cap.

Un Înger se luă îndată după el, cu vădita intenție de a-l îmbărbăta.

CAPITOLUL XVIII

Îngerul cel autoritar simți că cineva îl trage de tunică.

— Iertați-mă, cu mine cum rămîne ?

Era fostul funcționar al primăriei din Deg. Îngerul îl ajută să se urce pe masă și porunci ca fericiții să-l asculte cu imparțialitate.

Omulețul despături o foaie mare de hîrtie, puțin îngălbenită, pe care își scrisese povestirile. Cu glasul pierit de emoție, omulețul începu :

— Există în cimitir un colț în care încă nu sînt morminte. Acolo îmi voi face eu mormîntul. Petecul de pămînt l-am și cumpărat, iar pe o plăcuță de lemn înfiptă în pămînt, stă scris numele meu, Mac Kennel din Norona, drept dovadă de proprietate. Uneori dau la o parte cu piciorul cîte un bulgăre de pămînt, din care iese o rîmă trandafirie. Însă coșciugul meu va fi de metal și rîma care se va tîrî peste el abia dacă va lăsa o urmă argintie. Pe acolo vin să se joace puștii, călcînd iarba în picioare, mai depărtișor de părinții lor aplecați peste morminte. Eu îi privesc fără să scot un cuvînt, dar iată ce am să fac : am să așez aici o piatră de marmură înaltă, înaltă și am să-i las vorbă lui Dick să vină măcar în după-amiezile frumoase să citească din cărțile lui bizare, lîngă mormîntul meu. Dick îi va amenința cu un bețișor pe puștii ăștia răi, care vor fugi să se ascundă pe după chiparoși. Oh, dacă aș putea să nu mor și să-mi îngrijesc personal mormîntul. L-aș ține întotdeauna curat, cu multe lumînări aprinse, iar de ziua morților l-aș plînge cu duioșie pe sărmanul Mac Kennel din Norona.

Omulețul nu avu nici măcar curajul să facă o cît de mică pauză și purcese la cea de a doua probă :

— Sînt în pat, bolnav de multă vreme, dar nu sufăr. Aș spune chiar că nu am nimic, în afară de faptul că sîngele mi-e puțin prea fierbinte, iar ochii puțin prea strălucitori. Îmi pun cămașa de noapte

cea mai fină, lumina e în permanență voalată, am în spate un maldăr de perne moi și albe. Sînt pieptănat cu grijă, cu mîinile palide, privirea blîndă. Mi-ar place mult să fiu pictat în felul ăsta. După masă vin pe la mine doi prieteni. Cînd pleacă, se opresc un minut pe scară, vorbind în șoaptă.

Noaptea sînt singur și mă gîndesc. Oare voi muri ? Treptat-treptat, sau brusc ? Privesc în jurul meu. Cămăruța este destul de ordonată. Observ că am lăsat la vedere pantofii ăștia rupți. Mă dau anevoie jos din pat. Ascund în dulap și vechiul meu pardesiu. Pe ușă e o carte de vizită veche. O înlocuiesc cu una nouă și dedesubtul numelui scriu cu penița : scriitor celebru. Mă simt tare ostenit, aș vrea să dorm. Dar nu vreau să-mi stric cărarea — îmi închipui că tinerele fete de la etajul întîi vor veni să mă vadă. Așadar, mă dau iarăși jos din pat, iau pieptenul și-l pun sub pernă. Poate că am să apuc să-mi aranjez puțin frizura.

Omulețul cu nume curios își ridică privirea, abia acum pentru întîia oară parcă, și văzu că rămăsese singur. Ce a simțit atunci omulețul, ar fi greu de spus. Stătu vreme îndelungată nemișcat și buimăcit, apoi coborî de pe masă și cu pași rari se îndreptă spre parc. Ajuns acolo, se așeză pe o bancă și își pironi privirea asupra unei pietre.

CAPITOLUL XIX

Ce alei frumoase, ce unghere retrase, cîtă pace. Pe malul unui mic lac înconjurat de chiparoși, un

fericit pescuia, liniştit, cu pipa în gură, un surîs ceresc pe buze şi mîinile în buzunare. Din apă sărea la răstimpuri cîte un peşte care, după cîteva unduiri prin aer, cădea frumuşel în panerul aşezat lîngă pescar.

Douăzeci de metri mai încolo, doi soţi luau o gustare pe iarba răcoroasă şi fragedă ; un soare blînd, primăvăratec, poleia atmosfera.

— Razele soarelui mă supără, spuse pescarul.

— Nouă ne sînt plăcute, spuse doamna.

Îngerul interveni, dînd un ordin deplasă puţin lăculeţul şi astfel părţile reclamante fură satisfăcute.

Chiote voioase de copii îmi izbiră auzul. Printre arborii parcului zării pîlcuri de spirite-copii care se fugăreau. Mă apropiai. Unii se jucau de-a soldaţii, alţii cu cercul sau de-a baba-oarba. Mamele îi priveau surîzînd.

Într-un colţ însă am văzut doi copii stînd de o parte, singuri şi trişti.

— Mamele lor sînt în infern, îmi explică Îngerul.

Mama ! Se zice că e bună... O fi. În ceea ce mă priveşte e femeia cea mai misterioasă din lume. Cînd doarme ? Cine ştie ? Intru în casă după miezul nopţii şi o găsesc scotocind prin scrinuri. Dacă mă deştept înainte de ivirea zorilor, o simt umblînd uşoară prin cameră, vorbind în şoaptă cu frăţiorul meu. Cei doi au întotdeauna să-şi spună lucruri pe care nu trebuie să le ştie ceilalţi membri ai familiei.

Între altele, face şi vrăjitorii : pregăteşte să zicem, o valiză : „Ţi-am pus acolo maiourile, batistele, cămăşile“. Înainte de a o închide îmi arunc ochii în ea şi văd într-adevăr maiouri, batiste, cămăşi. Cînd ajung la destinaţie o deschid, şi dau de maiouri, batiste, cămăşi şi de... un ditamai colacul. Cum, cînd ? Într-un cuvînt, felul ăsta de a acţiona într-ascuns te pune pe gînduri.

Ziua stă ore în şir înconjurată de mormane de ciorapi. Cine rupe atîţia ciorapi ? Să nu exagerăm : găurile le face chiar ea, ca să poată sta după-amieze întregi la fereastră.

Iată alta, într-adevăr grozavă. Într-o seară intră în casă Fred, fratele nostru mai mare, radios ca o zi de Paşte : „Am găsit un post în Colonia“. Atunci tata spune : „Băieţi, hai să bem o sticlă de Bordeaux“.

Ea, dimpotrivă, se aşază într-un colţ tare abătută, şi mi se pare că-i dau lacrimile. Din invidie ?

Dar taţii ?... Un tinerel pe care l-am cunoscut în nu ştiu ce grădină publică, mi-a împărtăşit cîndva :

— În unele zile se întoarce acasă nervos. Toţi tac mîlc. Parcă ar fi murit cineva. Se tolăneşte pe fotoliul lui ca un împărat şi vai de cel care deschide gura. Aş vrea să-l văd cu oameni străini... Oho, ăia l-ar face să-i treacă nervii.

Sărmanii copii. Se scoală devreme, se duc la culcare şi mai devreme, nu au vicii, sînt în permanentă activitate. Dimineaţa şi seara trebuie să spună

o mulțime de rugăciuni, pînă și pentru cine știe ce rudă îndepărtată din America. Dacă familia ajunge în Rai, este așadar meritul copiilor ; părinții scapă ușor, făcîndu-și doar semnul crucii.

— Un *Ave Maria* și pentru domnul Antonio, șoptește mama. Domnul Antonio este prietenul casei.

Copiii îl iubesc întotdeauna pe tăticu, chiar dacă tăticul e o canalie. Îl văd pe tăticu încăierîndu-se cu un altul ? Încep să plîngă. Dar dacă tăticul îl vede pe copilul lui luîndu-se la harță cu un alt copil, nu numai că nu plînge, dar îl și ia la palme pe-al lui.

Cînd copiii sînt cuminți la școală, profesorii îi felicită pe părinți. Cornelia a intrat în istorie pentru că a fost mama a doi băieți buni. Să fi fost doi trîntori, ar fi trecut în istorie singuri.

Părinții ies în oraș, îi lasă singuri :

— Dormi puișor, am să-ți aduc ciocolată.

Cu o ciocolată își pun conștiința la adăpost. Copiii mănîncă ciocolata, dar rămîn la părerea lor. În timp ce părinții sînt plecați, ghemuiți în așternut, copiii se frămîntă. „Dacă nimeresc sub o mașină, dacă le ies în drum niște tîlhari ?" Din cînd în cînd ciulesc urechile. Abia după ce părinții s-au întors acasă, copiii adorm, obosiți și mulțumiți. Cîte griji, cîte ore de somn pierdute de dragul acestor părinți !

Dacă e vreo petrecere în familie, îi expediază în grabă la culcare. Îi trezește zgomotoul pianului, o doamnă care cîntă, sau veselia prea zgomotoasă.

Se dau binișor jos din pat, se lipesc de ușă și stau așa multă vreme, ascultînd, cu piciorușele pe dușumeaua rece.

Cînd părinții se ceartă, ei știu bine de partea cui e dreptatea. Cu toate acestea tac mîlc, ca să nu-și atragă dușmănia vreunuia.

Dacă un copil moare cînd e încă sugar, se spune : „Poate că e mai bine așa. Ar fi avut atîta de pătimit în lumea asta păcătoasă". Apoi, peste cîteva luni, fac altul.

Am și eu un copil, frumos, bun, inteligent. Cînd sîntem singuri, îi arăt ziarul : „Asta a scris-o tăticul tău". Se uită la mine făcînd ochii mari.

Dar crește, o văd ; va deveni un om important, cu mustăți, cu barbă ; cînd mă gîndesc la asta, aproape că aș dori să mor cît e încă mic. Ar veni la cimitir în fiecare duminică împreună cu mama lui, mama îmbrăcată în negru, el cu costumașul de marinar și un buchețel de flori în mînă ; apoi, în timp ce mama ar aprinde candela, el s-ar zbengui pe aleile îngrijite.

Acest colț al Paradisului era cu totul de aur, în afară de pajiștile cu iarbă deasă, pentru ca micuții, căzînd, să nu se lovească. Atîta timp cît copiii se jucau, concursurile de alergări erau combinate în așa fel încît toți participanții să ajungă primii : în felul acesta, toți erau fericiți și nu se mai iscau invidii.

Se jucau și de-a luptele, iar niște Îngeri preschimbați în copii se prefăceau că au fost înfrînți, dînd astfel prilej de mare bucurie învingătorilor.

Călăuza îmi spuse că în infernul copiilor, dimpotrivă, nu se aud decît plînsete și țipete ascuțite. Copiii fac și acolo alergări, dar toți participanții ajung ultimii la linia de sosire, cu alte cuvinte, dezamăgiți și furioși ; și în afară de asta, din cînd în cînd cîte un Înger invizibil se apropie de un puști sau altul și-l ciupește zdravăn. Firește că băiatul se întoarce, acuzîndu-l pe cel de alături. Vă închipuiți ce încăierări se iscă.

O minge mare de cauciuc pică drept pe nasul unui fericit care, întins la umbra unui stejar stufos, răsfoia o carte cu ilustrații. Fericitul sări în picioare :

— Cu toți copiii ăștia, în Paradis n-o să mai fie bine.

Și se depărtă indignat.

CAPITOLUL XX

Îngerul și cu mine mergeam alături, ca doi prieteni. Sufletul mi se umpluse de atîta mulțumire, încît am simțit nevoia de a vorbi, de a istorisi ceva, cerescului meu însoțitor.

— Cînd eram copil, spusei, și cei mari stăteau la taifas în salon lăsîndu-mă singur-singurel într-un colț, trînteam jos o vază sau un scaun și fugeam să trag cu urechea la ușă, ca să le aud comentariile. Pe cînd îmi făceam armata, de cum îmi auzeam numele strigat la apel, mi se revărsa în

inimă o mare duioșie. Tocmai de aceea mă ascundeam în spatele vreunui camarad și nu răspundeam, ceea ce îl obliga pe sergent să mă strige de mai multe ori. Acum am o căsuță albă, o soție afectuoasă, un băiețel ascultător. Seara, după cină, stînd un ceas-două pe canapeaua noastră moale pînă ni se face somn, vorbim numai despre mine.

Călăuza mă privi cu un surîs îngăduitor. Din cînd în cînd exclamam : „Ce minunăție !“ Îmi venea să alerg și mai-mai că mi-aș fi aruncat brațele pe după gîtul Îngerului, să nu fi fost timiditatea la mijloc.

După ce trecurăm un delușor, ne oprirăm în fața unui rîu mare. Apa curgea între două maluri umbrite de plopi înalți. Din cînd în cînd se surpa cîte puțin pămînt și un clipocit ușor ne ajungea la urechi.

La un moment dat tăcerea fu tulburată de o voce dragă :

— Cesare.

— Tată, strigai. Dar Îngerul făcu un gest și totul mi se șterse din memorie.

Intraserăm într-un crîng cu copaci tineri : pe ramuri, păsărele azurii ciripeau dulce. Pe măsură ce înaintam copacii ascundeau poteca sub bolta lor de umbră ; în fund se deschidea o zare scăldată într-o lumină difuză, prin fața căreia vedeam trecînd spirite, unele din ele asemeni norișorilor din diminețile senine. Îngerul abia atingea iarba și sub picioarele lui trandafirii violetele rămîneau nevătămate.

Cîte și mai cîte aș fi vrut să-l întreb : cine sînt Îngerii în realitate, unde locuiește Domnul, dacă în

univers nu erau decît oameni și de ce ; dar n-am îndrăznit. M-am gîndit atunci într-o clipă la atîtea lucruri, încît existența mi se păru un vis fără început și fără sfîrșit. Aș fi vrut să mă preschimb și eu dintr-o dată într-un norișor. Dar dimpotrivă, peste puțin urma să-mi reiau călătoria printre căi lactee, comete, planete, și lumi nenumărate, pentru a mă reîntoarce într-o mică localitate, într-o căsuță, pentru ca a doua zi să mă ciorovăiesc din te miri ce cu domnul Smith și să încerc aceeași nelămurită teamă, la gîndul cimitirelor iarna pe ploaie, al procesiunilor funebre văzute dimineața devreme, prin ceață, cînd și cei vii din urma dricului seamănă cu niște umbre.

Mă oprisem pierzînd noțiunea de timp și spațiu... La un moment dat îmi răsări în minte chipul copilului meu... Eram nerăbdător să mă întorc.

Călăuza mă lăsă în grija cîtorva spirite care tocmai se îndreptau spre Pămînt. Văzduhul era neclintit, liniștea imensă. Din cînd în cînd puternice fascicole luminoase îmi izbeau privirile făcîndu-mă să închid ochii ; străbăturăm apoi largi zone cufundate în bezna cea mai neagră.

Cînd ajunserăm, zburarăm deasupra unor rîuri înghețate și a unor întinderi pustii. Unul din grup se opri într-un vechi castel în ruine. Făcurăm un scurt popas într-un mic cimitir, unde două spirite înlăturară de pe mormintele lor cîteva frunze uscate, aduse de vînt.

Peste puțin, mă aflam în patul meu.

Sfîrșit

SĂRACII SÎNT ȚICNIȚI

PREFAȚĂ

Vreau să-i învăț pe săraci un joc foarte frumos.

Urcați scara călcînd ca și cum ați fi un străin (în ziua aceea vă veți întoarce acasă mai tîrziu decît de obicei) și ajungînd în fața ușii, apăsați pe butonul soneriei.

Soția se va repezi să vă deschidă, urmată de copii. E puțin gravă din pricina întîrzierii — tuturor le e foame.

— Ce-i cu tine? întreabă ea.

— Bună seara, doamnă, și arborînd un aer demn, vă ridicați pălăria. Domnul Zavattini e acasă?

— Hai, hai, rasolul s-a și răcit...

— Mă scuzați, aș dori să vorbesc cu domnul Zavattini.

— Cesare, haide, ești veșnic pus pe șotii...

Rămîneți locului și spuneți:

— Fără îndoială e vorba de o neînțelegere. Scuzați-mă, doamnă...

Soția dumneavoastră se va întoarce brusc și vă va privi făcînd ochii mari:

— Ce te-a apucat?

Rămîneţi serios, serios de tot şi repetaţi luînd-o în jos pe scări :

— Il căutam pe domnul Zavattini.

Se va aşterne o tăcere adîncă şi nu veţi auzi decît zgomotul propriilor dumneavoastră paşi.

Pînă şi copiii au înlemnit. Soţia vă ajunge din urmă, vă îmbrăţişează : „Cesare, Cesare..." Are lacrimi în ochi, copiii vor începe poate să plîngă. Eliberaţi-vă cu delicateţe din îmbrăţişare şi depărtaţi-vă, murmurînd :

— E o neînţelegere, îl căutam pe domnul Zavattini.

Întoarceţi-vă acasă după vreo douăzeci de minute fluierînd :

— Am întîrziat atîta, pentru că şeful de birou... şi spuneţi-le o minciună, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

Vă place ? Un amic al meu a început să plîngă la jumătatea jocului.

BAT BAT BAT

— Da, spuse, am să-i trag o palmă.

Era pe la şapte seara, în aprilie. Un avion care se ivise de după coşurile uzinei intră într-un nor.

Domnul Dod trebuia să treacă pe acolo şi Bat i-ar fi zis : „Dod". Apoi mîna sa ar fi coborît fulgerător spre obrazul domnului Dod. Mîinile i se încălziseră în buzunarele pardesiului, degetele i se atingeau : o dată, în copilărie, cînd le răşchirase la flăcăruia unei lumînări, observase că i se străvăd oasele. Scumpe mîini, veţi mînui spade negre de praf şi de năduşeală, vă veţi ridica ameninţătoare asupra oamenilor.

Acum îl aştepta pe şeful lui într-o piaţă pentru a-l pălmui ; acesta îi refuzase un împrumut. Toţi colegii lui visau cu ardoare acelaşi lucru, dar numai el avea curajul s-o facă. Auzi venind din cer sunete de trompetă şi ochii i se aţintiră asupra unei cărări de aur, pe care înaintau războinici ale căror umbre dominară o clipă oraşul.

Cîndva, mîinile lui au cules apă pentru a-i potoli setea : i s-a părut atunci că e un mînz care ne-

chează printre ierburile înalte şi i-a spus unui copac : „Bună ziua".

La şapte şi un sfert trecu o femeie lată în şolduri.

Bat o urmări pînă peste pod. Bat Bat Bat gîndi el — un nume. Încercă să rostească de mai multe ori la rînd, Bat. Nu era decît un sunet, nimic altceva.

Ajunse acasă tîrziu, tocmai cînd la radio se transmitea de la Norfolk, discursul regelui. După masă îşi adună familia şi-i obligă pe fiecare în parte să-şi repete propriul nume de o sută de ori, în loc de rugăciune. Apoi toţi se duseră la culcare, iar el — socotelile erau încheiate — se aşeză la fereastră.

NOAPTEA

Cine a uitat în noaptea asta un steag la fereastră ?

Vîntul îl flutură cu furie.

De prin case coboară în vîrful picioarelor oameni, cu cămăşi grosolane.

Timizilor, veniţi la mine. Hai să străbatem străzile oraşului cu stindarde şi făclii, să sunăm la soneriile caselor mari, bogate, să ne fugărim rîzînd, printre copaci.

În casa din faţă locuieşte domnul Gec. Domnul Gec se ridică uneori din pat în plină noapte, intră în bucătărie cu picioarele goale şi îşi face două ochiuri cu unt. Halatul lui roşu îi lasă descoperit piciorul păros. Slujnica doarme pe un pat îngust cu faţa între palme : are o panglică în păr, iar cearceafurile îi ascund trupul durduliu. Gec mestecă foarte, foarte tacticos, cu ochii ţintă la peretele alb.

Cînd trece prin camerele celorlalţi cu frimituri de pîine în păr, aceştia visează.

Oh, Bat nu va putea cunoaşte niciodată gîndurile domnului Gec.

Hornul care răsare din umbră este hornul casei lui Tom. La ora asta va fi stînd cu faţa ascunsă sub pernă, cu gîndurile închise ca violetele. Ieri Tom i-a povestit lui Bat că a întîlnit noaptea o femeie pe bulevard. Ah, ah, ah, făcu. Şi după un răstimp mai făcu o dată : ah, ah, ah. Apoi au rămas nemişcaţi pînă ce a trecut umbra unui paznic de noapte : bicicleta lui lăsată să meargă în voie era ca un bondar.

La un moment dat începură să se joace de-a v-aţi ascunselea. Dar cînd se lumină de ziuă, sosi tropăind un cal înhămat la o căruţă mare : ea se urcă lîngă omul cu beretă şi căruţa se depărtă, încărcată cu multe sticle cu lapte pentru bătrîni.

În spatele lui Bat se căscă un gol, nu mai are casa lui adevărată, cu plăcuţa ei de alamă : şi toc-

mai de asta o va schimba și va scrie pe ea un alt nume, *Jonason*, de pildă.

O rază de lună cade pe pervazul ferestrei și el își spune:

„O dată răsărise luna și am găsit pe masă un bilet de la tînărul meu coleg Antonio: *Te aștept în pădure la miezul nopții.* Antonio murise de zece ani, iar eu îmi aminteam de el ca și cum l-aș fi văzut ieri. Mă îndreptai spre pădure. Cînd aproape să ajung, am spus: mi-am lăsat portofelul pe pat. M-am întors, dar n-am mai găsit portofelul. O deștept pe Maria, o tîrăsc de păr pînă în camera mea, dar ea nu știe nimic. M-am rezemat de perete și am plîns.

Zorile mă găsiră cu ochii uscați. La ora aceea lumina îl propulsase desigur pe Antonio înapoi spre cer.

Ce de șiruri de muncitori ducîndu-se la lucru, fără a scoate o vorbă, văzui bărbați cu fețele obosite ridicînd obloanele prăvăliilor și un copil împingînd la o încărcătură grea.

Soarele mă purtă pînă la un bazin din parc: mă apucai să chinuiesc un pește cu o creangă, pînă ce-l văzui amețit.

Trecusem pe bulevardele acelea cu o zi înainte și-l bătusem prietenește pe umăr pe prietenul papagalilor albaștri.

Maria doarme. Bat o privește extaziat. Se poate oare dormi, cînd în trupul tău crește o ființă? Mîine dimineață cînd ea se va deștepta, fiul lui va fi mai mare cu opt ore.

Cînd Bat și Maria rîd, cînd Bat și Maria beau, el crește: acum e gata o mînuță, nasul începe să ia formă. Bat își apropie urechea de pîntecele Mariei.

Dacă l-ar vedea, domnul Dod ar clătina din cap: ce om ciudat, ar zice, nu i se poate încredința o sujbă serioasă. În schimb, Matter, Suc și Evans sînt mîna dreaptă a lui Dod, ei nu și-au sprijinit niciodată pe furiș urechea de pîntecele nevestei.

Pe stradă trec furgoanele măturătorilor: măturătorii nu rîd, au privirea stinsă, dar se adună în subsolul orașului și se roagă.

Fiii lui nu vor fi măturători, nu-i poate vedea în genunchi pe mormanele de gunoaie cu fețele umile îndreptate spre cer. Mai curînd va fura, e hotărît: s-a gîndit la asta de nenumărate ori, trecînd prin fața agentului de schimb valutar din strada Ics.

Într-o noapte Suc a mărturisit: „Nevestei mele îi place bărbatul ăsta, n-am să-i mai pun niciodată fotografia în ziar". Noaptea Suc e bun și ne împărtășește tot felul de secrete. O dată a spus că ar vrea să se arunce pe fereastră: cîtă lume la înmormîntarea lui — funcționari, redactori, muncitori, cu domnul Dod în frunte. Se spune că domnul Dod are un costum special pentru înmormîntări. Toți merg în vîrful picioarelor, în ordine, dar nu în urma sicriului, ci în urma domnului Dod. Străbat străzile orașului: merg și tot merg, dar domnul Dod a obosit, se întoarce, face un semn și toți se împrăștie prin pajiști, în timp ce

el se urcă în automobilul lui : un uruit, o trîmbă groasă de praf, iar el pleacă salutat de uralele lui Matter. Acest Matter e pedepsit de Dumnezeu, are brațele ca niște scobitori, nu e-n stare să-și ridice copiii de jos.

Noaptea se ascunde în ochii lui Bat. Între timp, nesfîrșite coloane de spirite venite dinspre șesuri se învîrtesc în jurul lunii, pierzîndu-se apoi în Calea Lactee. Sînt conduse de Arhangheli mai mari decît norii, de Arhangheli muți. Mută este și nesfîrșita coloană, iar în dreptul trecerii prin zona vînturilor se leagănă ca un văl. În pragul cerului, împărțit în două șuvoaie, cei buni urcă mai sus devenind văzduh, cei răi își reiau forma omenească și se prăbușesc într-o vale neagră.

Bob avu următorul vis :

Oamenii se strînseseră într-o piață uriașă cu prilejul unui pact și se uitau la Buk care tocmai urca primele trepte ale unei scări foarte înalte. Buk dădu un semnal și fiecare începu să vorbească, să se comporte ca de obicei.

„Îl văd, strigă Buk prin megafon, îl văd pe Patt cum zîmbește, pe fiul lui Storm cum fură pîinea mamei lui".

Urcă încă treizeci de trepte :

„Îl văd pe Nan, ba nu, îi văd pe cei din familia Bayr certîndu-se cu cei din familia Trex..." Cei de jos vociferau, voiau să fie văzuți, dar Buk le strigă că nu mai era cu putință, că acum

vedea numai orașul. Atunci se supărară cu toții și se străduiră, care mai de care, să iasă în evidență : unul se agita, altul se dezbrăcă în pielea goală, iar un altul înțepa cu ace o fetișcană. „Înțep o fată".

Buk continua : „... munți, rîuri". Se pierdu în norii amenințători care acoperiseră piața, iar după puțin timp văzu soarele.

Se înapoie pe pămînt, și întorcînd capul văzu întîi mulțimea, apoi căpeteniile, apoi găietanele, stofele, praful de pe stofe : luă un fir de praf și se închise în casă ca să-l privească.

DIMINEAȚA

La cincizeci de metri de clădirea ziarului, începe să se audă uruitul rotativei. Prin ferestrele mari, deschise, ale subsolului, se văd aliniate suluri de hîrtie și o fată în halat albastru. Bat urcă treptele de marmură și îl întîmpină imaginea propriei sale făpturi bondoace, reflectată în geamul ușii.

Jos cu felia asta de carne, jos și cu astălaltă, să fie date drept hrană cîinilor.

În tovărășia femeilor Bat se întinde pe jos, istovit : ieri s-a dus cu V. pe o pajiște din apropiere și după aceea a adormit. La întoarcere, avea un obraz roșu, ochii cîrpiți, iar femeia îi făcea impresia că e fiica lui.

Matter urcă scările în fugă. Un sclav, Matter sosește întotdeauna punctual, cu o figură serioasă ;

poate că stă ascuns în dosul vreunei clădiri din apropiere, pentru a porni la drum exact cu un minut înainte.

Bat șade la birou cu ochii în tavan, își moaie tocul și face o pată de cerneală pe foaia de hîrtie. Suc nu l-a salutat, vrea să fie salutat primul : mai bine mort. Dumnezeu e drept și Suc are două cearcăne, și tenul de o culoare... Peste puțin îl va auzi spunînd : „Mă doare spinarea", și Bat va începe să cînte, să scotocească prin dulap.

— Cu un miliard, exclamă Bat în timp ce șuieră sirena, aș cumpăra pe ascuns întreg ziarul. Sosesc aici într-o dimineață îmbrăcat ca de obicei și strig : „Matter, adu-mi imediat un pahar cu apă". Matter își holbează ochii. Le-aș da tuturor un milion și iată-ne intrînd cu toții cîntînd, în șir, în biroul domnului Dod. Domnul Dod dă cu pumnii în masă. Iar noi : „Tra-la-la..."

Bat face patru piruete, careva îl acompaniază ciocănind cu nodurile degetelor în globul lămpii, iar ceilalți, îndărătnici la început, s-au luat de mînă și dansează în horă.

Se anunță un vizitator și fiecare își reia locul. Bat surprinde chipul aspru al lui Sus, cel ipocrit a lui Evans. Un milion ? Nu, nici un ban, nici o centimă.

Se ridică și duce la tipografie un teanc de corecturi. În prima sală cilindrii de cupru se rotesc încet într-un bazin umplut cu un lichid verde. Săltînd

ferestruica ușii, Bat vede sala mașinilor luminată de globuri incandescente.

Pe scară, surprinde un muncitor sărutînd o femeie. Îi vede apoi pe amîndoi trecînd cu ascensorul de serviciu ; stau țepeni în spatele grilei, cu ochii speriați, și urcă, urcă.

Chiar ieri am răsfoit un album cu fotografii din timpul războiului. Evans se emoționase arătîndu-ne locul unde fusese rănit. Lui Bat nu-i intra în cap că Evans arătase cîndva întocmai ca oamenii aceia : cu fața murdară și cu cască de oțel, tîrîndu-se printre sîrmele ghimpate... o scînteiere, un șuierat și un val mare de pămînt care se surpă peste tranșe : Evans în marș, steaguri în vînt. Apoi mulțimea împresurîndu-l, femeile îi aruncă flori, fanfare.

Evans era acolo la biroul lui, cu privirea lui prefăcută.

MATTER

De ieri, toți sînt cu ochii pe Matter : nevastă-sa îl înșală și toți se simt stingheriți cînd îi vorbesc. Din cînd în cînd rămîne cu privirea pironită într-un punct, apoi se scutură și se uită în jur, însă ne facem că n-avem habar de nimic.

Amantul era domnul Dod. Poate că Matter ar fi murit fără s-o știe. Însă Dod o ciupea și o mușca

lăsîndu-i amprenta gurii sale pe tot trupul. Uitați-vă, aici, peste aceste vine au trecut buzele domnului Dod, mustățile lui îngrijite. Ce spunea oare, în timp ce o ciupea ? Auzi-l dincolo, în cabinetul lui cum calcă greoi : genunchiul invizibil sub pantalonii de lînă, a fost proptit în pieptul doamnei Matter.

Bat își aduce aminte că are testamentul în buzunar. Oare ar trebui s-o pună pe Maria să-l citească ? Nu, are să-l ascundă sub una din pietrele colecției lui.

Maria s-ar putea remărita : acum zice că nu, stăruie, noaptea trecută plîngea cu hohote, dar careva are s-o ia pe după umeri, îi va săruta mîinile, iar ea, încet-încet, se va abandona în brațele lui. Bat aude pași pe stradă și se gîndește că s-ar putea să fie chiar domnul acela care trece.

SCRISOAREA

De două-trei ore îi scrie o scrisoare foarte lungă domnului Dod : are în fața lui zece foi de hîrtie pline de ștersături. O copiază pe curat și o reduce la o pagină : spune că îi va fi foarte recunoscător. Cît este de urît să ai datorii : îi amintește de o mînă bătrînă care semna polițe.

Domnul Dod nu știe că Bat se poate gîndi la atîtea lucruri, e de neconceput ca Dod să spună nu. Bat crede, să zicem, că stelele sînt locuite. Poți oare refuza o mie de lire unui om care se află aici

pentru a privi cum mijesc zorile ? Bat va rămîne nemișcat pe scaun trei zile și trei nopți pînă în momentul scadenței : nimeni să nu-l atingă, nimeni să nu-i vorbească. În momentul scadenței nu se va întîmpla nimic, totul va trece, dar nu trebuie să se miște, și de-abia să respire... Nu se poate întîmpla nimic grav : lumina de la orizont vine de la o planetă de un milion de ori mai mare decît soarele.

LA CINEMA

Pe zi ce trece, Matter se usucă. Corneea i s-a îngălbenit. I-a împrumutat lui Bat mia de lire, fără să vrea în shimb măcar un rînd scris... Ba chiar s-au dus împreună la cinema.

Ecranul împrăștie o lumină care face ca fețele spectatorilor din rîndul întîi să pară albe.

În fundul sălii, lîngă ieșire, a izbucnit o ceartă. Prea puțini și-au dat seama de ea. Era, zicea lumea, un bărbat de vreo patruzeci de ani, un ticălos, și-i trăseseră o chelfăneală : omul a spălat putina, fără să-și pună pălăria, ridicînd draperia cu o mînă de copil.

În timpul jurnalului se discută în șoaptă. Se aude cîntul unor preoți care merg într-o procesiune pe munte. Urmează o plajă scăldată de valuri, înțesată cu pinguini. Buza undei se prelinge pînă la

piciorul unui palmier, iar norii aurii par artificiali. Apoi se vede un oraş distrus de cutremur : ce linişte, un pic de fum, cîteva ruine şi un om care se retrage în grabă din cîmpul obiectivului.

CEASURILE

Bat trebuie să scrie o povestire.

Este nouă dimineaţa. O mulţime de ilustrate sosesc din nord, din sud, din vest. A sosit şi una din est : un drum cu un călător şi o cabrioletă albită de praf. Lumea e nesfîrşită, Bat ar putea să vorbească despre musculiţa asta care îşi poartă după ea umbra, pe foaia lui de hîrtie. Adio, musculiţă, nimeni nu va şti cine ţi-a străpuns spinarea. Acum, hai la lucru.

„Bună ziua — spuse Giorgio intrînd — ieri aţi fost văzut la Calais".

Dacă vrei, uită-te pe fereastă la omul de-afară, atent la firele electrice. El munceşte din zori, iar tu stai aici, în papuci, avînd încă pe buze aroma cafelei. Căieşte-te. Tu care scrii „aţi" fără „i" la urmă, ruşinează-te.

„Bună ziua — spune Giorgio intrînd — ieri aţi fost văzut la Calais".

Da, Evans şi Matter îşi vor bate joc de el, cîte şuşoteli, dar Bat nu-i numai carne.

Orele zboară bătînd din aripi. Adio ora şaisprezece şi treizeci, n-o să ne mai vedem. Cum să poţi lucra ? Potoliţi-vă un pic, opriţi-vă un moment.

Se face şaptesprezece şi un minut şi o zecime de secundă, urmată de şaptesprezece şi un minut şi o a noua parte dintr-o secundă. Voi vedea insulele de sidef, sîmbătă mă voi plimba pe o lebădă, dar acest şaptesprezece şi patruzeci şi nouă nu se va mai întoarce.

Sîngele îi îngheaţă în vine, speră că cineva îl priveşte de după uşă. Probabil că pe stradă toţi sînt miraţi, îndreptîndu-şi privirile în sus : femeile în balcoane, cu pruncii strînşi la sîn, privesc cum ora şaptesprezece şi cincizeci şi opt părăseşte pămîntul.

Bat spune tare : „Giorgio Danis, unde eşti ?" Glasul lui a făcut înconjurul lumii. Bat se întoarce la masa de lucru, pe cînd glasul său ieşit pe fereastră străbate eterul : acum a atins uşor o procesiune de heruvimi, care s-au întors brusc. În clipa asta ajunge la Ursa Mare se încrucişează cu un „întrucît" al unui domn care vorbeşte la Riva di Trento.

„Întrucît — Giorgio Danis, unde eşti ?" „Întrucît".

Se joacă de-a v-aţi ascunselea printre nori, acum cînd li s-a alăturat cu-cu-ul unui băieţel care şi-a dat duhul sub un cal, la Rottterdam.

Un rînd în opt ore. O liră — o jumătate de kilogram de pîine. Cu un rînd cîştigă o jumătate de kilogram de pîine : e îmbătător. Cinci rînduri : două kilograme şi jumătate ; cincizeci de rînduri, douăzeci şi cinci de kilograme. Ce bucurie să scrii şi să vezi îngrămădindu-se chifle — una de fiecare cuvînt.

7 — Eu sînt diavolul — c. 2782

Anemone: o chiflă. Artaxerxes: o chiflă. Pălărie: încă o chiflă. Întîi zboară încoace și încolo, apoi se aliniază una după alta.

La ora asta, la Calais, un marinar gresează cablurile.

Ușa se deschide și intră Maria. „Vii?" spune, aplecîndu-se spre el.

Își amintește că odată, era noaptea tîrziu. Prin perdeluțele de dantelă se vedeau planetele Marte și Jupiter, extrem de apropiate. În ziar scria că vînturi puternice și niște aglomerări de nori întunecați pricinuiseră neobișnuita apropiere a celor două planete. El scrise: „De ce l-ați lovit pe acest venerabil bătrîn?"

Simți deodată cum mîna ei îl mîngîie pe cap. Brațele lor se înlănțuiră, el închise ochii. Vîntul scutura obloanele, de parcă era sfîrșitul pămîntului. Stătea astfel nemișcat, închis ca într-o gogoașă de viermi de mătase și nu-i era frică. Încă de cînd era tînăr, în clipa primului sărut se gîndise să se scufunde cu ea în rîul cel mare și s-o pornească în jos pe firul apei. Ce răcoare, ce plăcere ca preschimbați în apă să ude țărmurile pămîntului lor.

LA LAOMA

Ce anume văd nebunii? Bat ar vrea să știe ce văd furnicile. N-ar îndrăzni s-o posede pe Maria cu o furnică de față. Bat se apucă să citească ziarul. În ultima pagină se vorbește despre război. Într-o zi va scoate un ziar minunat, vom citi titluri uriașe pe prima pagină: „Leo și-a făcut un costum nou". „Raul își cumpără astăzi pentru prima oară o pereche de pantofi din antilopă."

Prin geamuri vede strada, acoperită cu zăpadă, vede trecătorii: aerul e curat și respirația fiecăruia parcă e un norișor. Cel care merge în urma lui Paolo, inspiră norișorul lui Paolo care se încrucișează cu Ted și aspiră norișorul acestuia. Norișorii trec de la unul la altul, intră în corpurile îmbrăcate în stofe scumpe sau în zdrențe și nimeni nu-și dă seama de asta. Dacă domnul acela cu haină de blană ar ști că a aspirat norișorul vreunui tînăr cu hăinuță scurtă, ar începe să plîngă.

Un vînzător de ziare anunță ediția cea nouă. Toată lumea dă năvală, vrea să afle ce se întîmplă la Laoma, în Tibet.

STADIONUL

Pe stadion sînt douăzeci de mii de necunoscuți. Pe catarge, steagurile celor două națiuni flutură în vînt. Bat e în picioare, vede cu greu, dar inima îi bate tare. Fiul lui va zbura și el într-o zi pe iarbă, camarazii îl vor îmbrățișa, victoria va țîșni din piciorul lui puternic. „Patrie, dacă pierzi, în seara asta voi vedea perdelele ferfenițite ale ferestrelor mele".

Iată, balonul a sfîşiat plasa, iar vijelia smulge strigăte din piepturile femeilor şi ale copiilor.

Oamenii îşi ridică braţele spre cer şi jură că vor fi întotdeauna buni. Trimiteţi-ne în munţi, îmbrăcaţi în hainele noastre frumoase de duminică şi ne vom năpusti biruitori asupra oraşelor duşmane.

Ce frumos este să mori sub acest soare sărbătoresc.

Şirul de oameni părăseşte stadionul şi Bat îl zăreşte pe Evans, cu ochii încă umezi.

PE BASTIOANE

Bat îşi petrecu după-amiaza Înălţării pe bastioane. Se aflau acolo toate slujnicele din oraş; cu miile. Le turuia gura ca o morişcă, despre cîte-n lună şi-n stele, la întîmplare, *taratara, taratara :* peste o oră două ar fi trebuit să se întoarcă în apartamentele tăcute. A voastră va fi împărăţia cerurilor. Unele rîdeau, plesnindu-se peste şolduri cu mîinile lor înroşite. Altele se rezemau de copaci, în timp ce tineri bronzaţi le mîngîiau cu gingăşie. „Domnişoară", spuneau tinerii.

Trecu însă un bogătaş cu un cîine în lesă : servitoarele păliră şi începură să şteargă asfaltul cu fustele.

Bogaţii vor ca pentru o sută de lire ele să plîngă supuse, le înfăşoară în lanţuri şi le tîrăsc în jurul mesei strigînd : „Sînt un prinţ".

Priviţi-i cum merg pe stradă, sînt grăbiţii să ajungă acasă : trîntesc cu putere uşa în urma lor — cu puţin înainte cineva i-a umilit. S-au tîrît în faţa lui. T. Acasă îi aşteaptă o fetişcană pistruiată cu şorţuleţ alb, iar ei o privesc ţintă, cu asprime.

Ce rău e în faptul că Dumnezeu le-a dat bogaţilor cai şi pămînturi ? Ar fi trebuit să le spună : vă dau toate astea cu condiţia ca în fiecare seară, înainte de a vă culca, să vă gîndiţi la degetul unui copil. Ar fi acceptat, vă închipuiţi, doar nu e obositor.

Ajung acasă, sînt veseli, îşi scot fracul, se bagă în aşternut, dau să stingă lumina, cînd deodată sar din pat palizi, cu inima bătînd să le spargă pieptul : cît pe-aci să adoarmă fără să se fi gîndit la degeţelul unui copil. Cît de slabi şi de înspăimîntaţi devin cu trecerea timpului.

VIA SPINOZA 17

E singur în casă. Maria şi Bob se vor întoarce tîrziu de la circ. Are în faţa lui portretul lui Bob, cu sabie de lemn.

„Voi pleca la război şi voi purta portretul tău la inimă. Eu care nu sînt în stare să omor o muscă, voi sări pe marginea tranşeei ca şi cum m-ai vedea şi ai începe să baţi din palmele tale micuţe. Iată-mă pîndind de după o stîncă : doi inamici

cad. Cel înalt e un fost argat, pe nume Carlo. Bob, ce mă pui să fac: am străpuns cu baioneta pieptul reverendului Ossian.

N-aş face rău nici măcar unei muşte, şi iată că ochiul meu priveşte cu nepăsare la cîmpul plin de morţi.

Aţi vrea ca eu s-alerg în dreapta şi-n stînga să-i cer scuze blondului, să-i explic cîte şi mai cîte celui care se tînguieşte de un ceas pentru piciorul lui. Cineva strigă «mamă, mamă». Nimeni nu strigă, de pildă, «Mama, via Spinoza 12», adăugînd un nume de oraş. N-aş fi în stare să rezist, m-aş repezi spre el să-i cer iertare. Ei însă nu spun decît mamă, toţi rostesc aceleaşi vorbe, dar nu par a-şi chema mama, e doar un fel de a te văita, cum ar fi, vai sau aoleu."

DINŢII

După cină toţi răsfoiesc ziarele. Apoi, unul cîte unul, se duc la culcare cu un ziar subsuoară: Bat nu le spune că unele articole sînt scrise de el — nu le-ar citi cu aceeaşi plăcere. Şi-apoi, Bat are altceva în cap: se plimbă de colo pînă colo prin sufragerie, iar ecoul paşilor lui străbate încăperile.

Nu-i pasă că suferă, că-i vine să se tăvălească pe jos, să-şi sfîşie faţa cu aceste mîini uscate, să-şi înfigă un ac subţire în gingii, nu-i pasă într-adevăr — altceva doreşte Bat: ar vrea să ştie cînd anume au început durerile.

Înţepenit în faţa oglinzii, îşi priveşte obrazul descompus: e bătrîn. Soţia lui doarme ascunsă sub cuverturi. E singur pe lume; iată-l colo şi pe băieţaşul lui, în pătuţ, dar atît de departe de el.

„Ahhh", strigă.

Maria se deşteptă: „Mai ia un caşet..." O priveşte pieziş. Maria suspină, îşi pune iar capul pe pernă şi adoarme.

Prefăcuta.

Aude prin perete sforăitul vecinului Pope. Şi Pope i-a spus într-o zi: „Ia un caşet". Lasă că odată şi-odată şi Pope o să se strîngă ca o frunză uscată, iar Bat îi va spune: „ia un caşet, un caşet".

Bate de ora două. S-a ghemuit într-un colţ al bucătăriei şi se vaită încetişor.

În cămăruţa slujnicei s-a aprins lumina.

Oare se va scula?

E la ei doar de cîteva zile; Bat n-avusese niciodată femeie de serviciu. „Domnule... doamnă..." La început Bat şi soţia lui s-au privit unul pe altul, rîzînd pe înfundate.

Tuşeşte ca să se facă auzit. Nimic, femeia stinge lumina. E mulţumită, probabil, să-l ştie că suferă îngrozitor. „Eu mă scol la cinci, curăţ pantofii, stropesc pardoselile cu sudoarea mea, iar dumneata n-ai decît să suferi..." Are dreptate: va mînca la masă împreună cu noi.

Dar de ce nu s-o fi potolind durerea asta nici un pic, măcar un picuţ? Nu va putea rezista mai mult de un sfert de oră. Dacă trece într-un sfert de oră, mîine îl va saluta primul pe Suc.

„O jur", repetă el cu glas tare.

Închide ochii, așteaptă. Își frînge mîinile ca să poată sta nemișcat, pe divan. „Număr pînă la o mie", spune, „la o mie voi scăpa de durere, trebuie să scap". Se plimbă în sus și în jos prin cameră, numărînd... o sută doi, o sută trei, o sută patru. La un moment dat își dă seama că s-a întrerupt, atenția fiindu-i distrasă de pasul unui chiriaș care tocmai își deschidea ușa. Poate că Bat va ieși pentru a-i spune : „Și dumneata, ca și Pope, vei muri mai devreme sau mai tîrziu".

Își reia numărătoarea de la opt sute încolo. Și-a făcut socoteala că, dacă nu s-ar fi întrerupt, ar fi ajuns la cifra asta.

„Opt sute patruzeci și opt, opt sute patruzeci și nouă... nouăsute nouăzeci... nouăzeci și șase, nouăzeci și șapte, nouăzeci și opt, nouăzeci și nouă..."

Rîmîne o cilpă nemișcat, cu atenția încordată, apoi își ridică brațele la cer, își strînge pumnii și izbește cu ei în masă strigînd :

„O mie, o mie, o mie, o mie..."

Soția și slujnica s-au dat jos din pat.

„Eu am să ies..."

Cu pălăria trasă peste ochi pășește pe scoarța pămîntului. Dintr-un milion de locuitori, Bat este singurul osîndit să suporte această durere acută, perfidă.

Se uită la un șir de taxiuri oprite în stație. Șoferii strînși sub un felinar stau la taifas în așteptarea vreunui client. Peste o oră, peste două ore, un client va sosi. Poate că a și pornit-o spre stație. Bat va rămîne acolo pînă în clipa cînd va putea să-i spună : „Știam că veți veni". Și-i va rînji în față. Poate că e la doar cîteva zeci de metri, umbra aceea care înaintează, poate e chiar el, Bat, da. el e, Bat.

În piață, cînd coboară din taxi, dă cu ochii de lumina roșie a unei farmacii de serviciu. Un tampon de vată, bani puțini. Nu e posibil să curmi o durere atît de cumplită, cu bani puțini.

Se întoarce acasă pe jos. Trece prin fața cafenelei unde ieri rîdea cu prietenii lui, trece prin fața redacției unde lucrează. Peste patru ceasuri va sta la biroul lui ca de obicei. Le va spune colegilor : „Am petrecut o noapte înfiorătoare..." Cînd Suc spune : „Am petrecut o noapte înfiorătoare", lui Bat puțin îi pasă.

Nu, mîine dimineață nu va spune că a petrecut o noapte înfiorătoare.

Acasă toți dorm. Se crapă de ziuă, se uită pe geam la un horn care fumegă. Își mîngîie obrazul fierbinte : „Copilul meu drag". Buzele îi tremură. Ar vrea și el să stea culcat într-un pătuț... Cînd colo el e tătic, e ditamai tatăl.

Fără să-și dea seama, a ațipit cu capul pe masă. După o jumătate de ceas deșteptătorul din cămăruța femeii de serviciu îl face să sară în sus.

Ar vrea să cînte, să danseze, dar îi e teamă că îl întoarce durerea. Rămîne așa cîteva minute. Apoi intră în dormitor.

Răcoarea așternutului îl îmbată : e ca o floare purtată de un pîrîiaș. Soția lui s-a dat jos din pat și-i potrivește așternutul. Îi atinge ușor fruntea cu buzele și-l întreabă : „Te doare ?" Bat abia are putere să răspundă : „Da".

Bat se trezește foarte tîrziu — nu se va duce la serviciu decît mîine. Pe seară, Tom și Tim trec să-l vadă. Bat a rămas în pat ca să evite vorbăria de la birou. Le spune o minciună: „Mi-a trecut acum o oră..."

Discută despre cîte și mai cîte, fumează, beau lichioruri, Bat vorbește mult, e la el acasă, aproape bolnav. Spune că stînd în pat a născocit niște jocuri, jocuri care nu cer cheltuială. (Chiar și unchiul lui punea în fiecare zi, pe ascuns, pe scară, un mic cornet cu nisip. „Cine o fi, cine o fi, se întrebau chiriașii." Pe patul de moarte, ultimele lui cuvinte, însoțite de un zîmbet, au fost: „Eu eram").

Primul din aceste jocuri e foarte ușor și se joacă în casă, în serile de iarnă.

Te faci că citești ziarul și între timp îți urmărești nevasta cu coada ochiului. De cum vezi că e preocupată de ceva, o întrebi fără veste: „La ce te gîndești în clipa asta?"

Te va privi surprinsă. „Păi...", atunci îi strigi cu glas aspru: „Altădată să-mi răspunzi pe loc, o pretind" (De fapt, între întrebare și răspuns nu trebuie să treacă mai mult de o secundă). După un sfert de oră, între timp se poate ca ea să fi și uitat de întîmplare, îi adresezi brusc aceeași întrebare. Jocul vă va pasiona și v-ați da viața ca să știți la ce se gîndește soția voastră în acel moment. Repetați deci întrebarea la intervale neregulate, de trei sau patru ori, poate în zadar, dar miezul nopții va sosi cît ai clipi din ochi. Te duci apoi la culcare, ea se va lipi de tine. În șoaptă, ca să nu se trezească copiii, îi pui deodată întrebarea: „La ce te gîndești în momentul ăsta?"

Al doilea ar fi „jocul ceremoniei". Cînd vă aflați la o ceremonie, profitați de momentul în care e o liniște adîncă și rostiți tare o vorbă urîtă. Imediat după aceea reluați-vă atitudinea normală și observați-i pe cei din jur.

SUC ȘI EVANS

Într-o zi, Bat, Suc și Evans au plecat de la slujbă cu o oră mai devreme și au mers pe jos pînă la pajiștile verzi din preajma ultimelor case din oraș. Deodată o grindă de la o vilă în construcție s-a prăbușit și n-a lipsit mult ca Suc să fie prins sub ea.

Evans se întinde pe iarbă. Praful stîrnit de un camion îi acoperă: își ascund fața în iarba răcoroasă la acea oră. Cînd Bat își ridică ochii, vede strălucind în depărtare geamurile unui zgîrie-nori. Costelivul de Suc și grăsunul de Evans, înveșmîntați în văluri, fug unul după altul. Bat explică mulțimii că este vorba de niște oameni răi, deveniți buni datorită unui fapt petrecut cu puțin înainte.

Nici unul nu vorbește — nu sînt decît trei pete. Bat se gîndește că niciodată în viață nu i se va

întîmpla să se găsească la colțul de la capătul străzii, cu un pachet în mînă, la opt și trei sferturi.

Evans se joacă cu o sîrmă ruginită.

— M-am întors în orașul meu după cinci ani, am văzut lucruri noi, mulți oameni îmbătrîniți. Timpul trece numai acolo unde nu ne aflăm noi.

Bat își scoate o musculiță din ochi.

— Toți oamenii sînt zei, ticăloși sau buni, afară de mine. Și tu, Suc, ești un Zeu. Ceea ce fac ceilalți îmi pare întotdeauna extraordinar.

Ultimele lui cuvinte sînt înghițite de un tramvai cu aburi. Suc își roade unghiile. Bat spune :

— Într-o zi treceam cu fiul meu pe niște străzi de la periferie. Era o zi frumoasă, zgomotele amorțeau parcă în văzduh. Văzurăm un teren de tenis pe a cărui suprafață netedă, băieți și fete, îmbrăcați în alb, alergau fără să li se audă pașii. Mă oprii să privesc. Ce stofă moale, ce croială impecabilă. Aș putea să-mi cumpăr și eu o pereche din ăștia, salariul mi-o permite. Dar chiar ca aceia nu voi reuși să am niciodată. Din ce ștofă or fi fost pantalonii imaculați ai jucătorilor ? Băiatul meu obosise și mi-a spus : „Tăticule, mergem ?" Și ne reluarăm plimbarea.

Evans se ridică în picioare — e tîrziu. Zăngănitul monedelor din buzunarul lui Suc îi amintește lui Bat că mîine va trebui să ceară un împrumut. Suc l-a luat de braț, iar Evans merge pe șina de tramvai.

— Ai o sută de lire ?

— Nu.

Evans se face că n-a auzit. În clipa aceea un automobil își aprinde farurile luminînd totul în jur, așa încît și gardurile vii, și strada par de argint, apoi lasă un gol în urma lui.

În oraș își iau rămas bun, Bat îi privește cum se depărtează, aude trîntindu-se poarta în urma lor. Ce vor face oare în casă ?

BOB

La nouă, Bat ar vrea să iasă. Nici nu se gîndise la așa ceva, dar a auzit de jos din stradă glasul unui tînăr. Poate că nu — să fi fost vreun țiuit care să-i fi deșteptat dorința de a ieși ? Ar da douăzeci de lire ca să știe care zgomot anume i-a strecurat nerăbdarea în trup : era atît de liniștit, se uita la băiețelul lui.

Soția lui va clătina din cap, își va închipui cine știe ce.

— Dar ce rău fac ? Într-o zi vom dispare, și tu și eu. Cu mulți ani în urmă, într-o noapte, stăteam de vorbă, iar tu îmi spuneai : „Cînd voi fi moartă, vei săruta o altă femeie". Iar eu spuneam : „Cînd voi fi mort, vei săruta un alt bărbat". Bine mi-ar mai sta să încep să lăcrimez pentru că puștiul se va trezi cînd voi aprinde lumina la întoarcere. De cîte ori nu l-am luat în circă și am alergat cu el prin cameră, în timp ce tu te întorceai pe partea cealaltă.

Îmi ziceam : îi voi cînta zece cîntece. La al doilea Bob adormea, iar eu : „Auzi ciocăniturile astea ?

E vecinul nostru care se văicărește, vrea să doarmă în liniște. Mîine îl voi saluta: eu îl respect pe domnul Pope, dar acum aș vrea să-l îndoi ca pe o salcie, iar tu să-l bați."

Nani, nani, peste opt ore vei deschide ochii, vei avea un fir de păr mai mult, iar tatăl tău se va îmbrăca în grabă ca să ajungă la slujbă. Mămica ta are să se întunece la față și mîine seară dacă am să vreau să ies. Nu te mai deștepta: ce rău ar fi în asta?

Glumesc, prostuțule, tu vei fi bogat, iar eu mă voi mulțumi să-ți scriu numele pe ziduri.

Este nouă și un sfert. Bat va călca și el pe asfalt, simțindu-se ușor. S-a hotărît. Ce față posomorîtă are Maria! Într-o seară i-a vorbit despre stelele care sînt la o depărtare de milioane și milioane de kilometri și a căror lumină ajunge la noi uneori după ce au dispărut — chiar după cincizeci de ani. Ea ar vrea ca el să nu se miște, ci să stea, probabil, cu ochii pironiți în borta aia din lemn. Bine, nu se va mișca, nu va mai ieși niciodată, va slăbi, își va pierde culorile din obraji și îi va spune: „Vezi?" El s-ar fi mulțumit să facă din cînd în cînd doi pași, să bea cîte un suc răcoritor din cupele acelea frumoase.

Băiatul trebuie dus la culcare, e obosit. Astăseară nu-i va spune el povestea, să se descurce maică-sa. Și apoi, de, s-ar putea să-i vină să iasă brusc, trîntind ușa. Vrea să știe cine l-ar putea împiedica. Poate că ar veni portăreasa să se plîngă, iar nevastă-sa ar spune: „Ai dreptate, doamnă". N-ar merita oare ca soția lui s-o tragă de păr? Portăreasa e prea intimă cu familia: mulți chiriași nici măcar n-o salută.

Băiețelul începe să bîzîie — era de prevăzut. Se întinde lîngă el, atent să nu-și pună picioarele pe cuvertură, altfel Maria începe să se vaite.

— Nani, nani, copilașul meu, ce este tatăl tău? Cînd mă uit mai serios la tine, fugi să te ascunzi. N-ai dreptate, tăticul tău nu e în stare să sperie o muscă, își ridică pălăria în fața a jumătate din omenire. Auzi, azi am cerut o sută de lire împrumut de la omul ăla slab, care te face să rîzi. Ei bine, m-a refuzat. Și nu mai departe decît ieri te-am bătut pentru o ruptură la hăinuță.

Deschide ochii, pendula bate de unsprezece. Ia te uită, Bat a adormit. Nevasta lui începe să se dezbrace. Brațele micuțului au rămas încolăcite în jurul gîtului lui Bat. Maria s-a dezbrăcat.

Îi plac picioarele ei goale, le privește cu coada ochiului. Într-o noapte i-a spus: „Rămîi așa o clipă..." Semăna cu o divă, o divă...

MEDICAMENTE

Bat se gîndește la Suc și nu reușește să adoarmă. Dacă ar fi Dumnezeu, l-ar trimite pe Suc în iad, să stea pe cuie, obligîndu-l să asculte, cît e ziua de lungă, un cor care să cînte „trăiască Bat, trăiască Bat". Aprinde lumina, dă cu pumnul în pernă, se lovește în obraz, și vede, în oglindă, că i-a apărut o pată roșie.

„Nu-l voi lovi niciodată pe domnul Dod. Voi trăi pînă la șaizeci de ani, mai am înaintea mea mii și mii de zile, în sfîrșit, nu-l voi plesni niciodată pe domnul Dod: toți, Suc, Evans, Tom, pînă și Paolo care șterge geamurile ar vrea să-l pălmuiască: rîd și trec unul cîte unul prin fața lui dîndu-i cîte o palmă.

Dacă Dod ar ști că trebuie să moară, în seara asta mi-ar telefona: „Allo, Bat? Ai nevoie de o sută de lire?"

Cum să n-ai nevoie? Cheltuim atîta pentru medicamente, pînă și sub pat sînt două cutii pline cu borcănele și flacoane.

Care ia înainte de masă niște cașete cu un praf galben, care — picături negre cu un pic de apă, sau cîte o pastilă verde. Au niște denumiri lungi care-l fac pe fiul meu să rîdă cînd le repetă. Dacă vine cineva, le ascundem repede pe toate.

Cunoștințele noastre spun: „Oameni zdraveni". Femeile își pun un pic de roșu pe buze, în obraji, și nu le mai trebuie nimic. Bob, cu hăinuța lui albă, seamănă cu o floare.

Dăunăzi seara se uita și Evans la nevastă-mea, la gîtul ei alb. O dată am să-i strig: „Vezi? Sub pielea asta catifelată sîngele circulă prost, se alterează..." De altfel, Evans are dinții cariați și-mi vine uneori să-i casc gura cu forța, ca un îmblînzitor...

Uneori sînt vesel. Cînt eu, cîntă și ceilalți, se face jaz cu tacîmurile, cu farfuriile: unul dansează, sau rîde pînă la lacrimi, sau bate din picioare. Rumba, rumba... Dar obrazul Mariei, care la început fusese aprins, a și început să pălească, sub

ochii fiului meu au apărut două cearcăne întunecate. Ce liniște s-a lăsat deodată, se aude numai respirația grea a mătușii.

EI DORM

Toți dorm. Eu pot să stau treaz pînă dimineața și rămîn proaspăt ca un trandafir. În dimineața asta am tras o fugă pe bulevard prin fața casei și n-am obosit de loc, dar absolut de loc.

De săptămîni de zile mă tot țineam să încerc, dar mă temeam să nu mă vadă cineva.

Unde or fi picăturile alea negre? Privesc mîna Mariei, o ating cu buzele. Minutele trec, fiecare minut rupe cîte o fibră. Mătușa are nevoie de calciu, oasele ei sînt pietre funerare. Cînd nu va mai fi, vom găsi într-un sertar trei sau patru pastile. Trebuie să mai fie acolo și niște tubulețe roșii, care aparținuseră tatălui meu. Am stat la căpătîiul lui cînd a murit, eram numai noi doi. Deodată ochii i s-au căscat, s-au făcut luminoși, apoi s-au închis. Cu cinci secunde înainte, văzusem cuvertura ridicîndu-se. Am spus cu glas liniștit: „E imposibil". Am continuat să citesc cu glas tare ziarul: „Într-o mină din apropiere..." Dar au intrat două sau trei persoane și s-a pornit plînsul.

Trebuie să fie tîrziu pentru că trec tomberoanele făcînd același zgomot ca rotativele. Îl cuprinde somnul. Puțin după aceea nu mai e nimic: dacă Evans ar vrea să se scoale, să bea două degete de apă, să facă ceva, n-ar putea pentru că Bat doarme.

8 — Eu sînt diavolul — c. 2782

PESTE PATRU MINUTE

Copiii lui Suc și Matter au venit la Bob și se joacă pe stradă. Fiul lui Mat cade și începe să plîngă cu fața la zid: cînd Bob se apropie de el și-l sîcîie cu un băț, acesta îi trage un picior și astfel se iau la bătaie și se rostogolesc pe jos.

Bat, fără să fie văzut, vrea să știe care va fi rezultatul și, de îndată ce Bob începe să-i toarne la pumni lui Mic, i se umezesc ochii de bucurie. Acum însă pleacă la slujbă și va ajunge acolo peste patru minute. Exact peste patru minute, iar peste cinci ani va sta pe scaun în fața biroului său. Pe drum, urmărește secundarul ceasului; o secundă, două, trei. Se oprește: se vede pe el însuși pornind din loc, continuîndu-și drumul, intrînd cu toată seriozitatea în gang... Aude pașii pe scări, scaunul care se mișcă, glasurile.

Atunci face stînga-mprejur și pleacă, iar la două și cincizeci se plimbă încă pe bulevarde, pentru prima oară de cînd e în serviciul lui Dod.

FLUTURELE

La slujbă s-a întîmplat ceva nou. Suc e bolnav, grav bolnav. S-au strîns cu toții în jurul biroului lui Matter și comentează. Raza de soare pe care Bat o vedea pe una din stinghiile scaunului a și ajuns pe dulap.

Cînd își reiau lucrul, Matter începe să fluiere, dar se oprește brusc, privind în jur. La cinci se comunică la radio ultimele știri — nimic nou. Bat își aprinde o țigară și îl privește țintă pe Evans, ocupat cu rezolvarea corespondenței. Evans e întotdeauna palid, iar inima lui se poate opri în orice clipă. La gîndul că și el, Bat, are inimă și măruntaie, ca și Evans, că în casa lui Suc sînt trei sau patru persoane necăjite, cum ar fi și la el acasă dacă ar fi în pragul morții, Bat încearcă un sentiment de dezgust și de uimire.

La șapte pleacă toți. Totul s-a petrecut ca și cum Suc s-ar fi simțit de minune. Cine a ocupat postul ăsta înaintea lui? A da, Fad, care a plecat în Africa. Fad a crestat cu briceagul pe unul din picioarele biroului cuvîntul *trap*.

E aproape seară, umbra se apropie de făptura lui. Un fluture trece iar și iar prin fața geamurilor. Dacă Bat s-ar afla la Singapore, acest fluture n-ar zbura prin fața geamurilor. Oare totul s-ar petrece atunci fără el?

Iese în vîrful picioarelor și se uită în birou pe gaura cheii. Toate sînt la locul lor, iar fluturele zboară mai departe prin fața ferestrei.

Se întoarce la scaunul lui și treptat-treptat simte că se preschimbă în piatră, o statuie pe propriul lui mormît.

Aude în jur scîrțîitul obloanelor ce se închid și vorbe de salut. Gim trece alergînd pentru că îl așteaptă o femeie. La această oră mulți dintre prietenii lui risipiți prin oraș fac dragoste.

În colțul din apropierea gardului vine acum pe lume Leo, cel care va purta pălărie de paie.

După cină se duce și el acasă la Suc. Unii plîng chiar și lui Bat i-au dat lacrimile. Nevasta lui Suc, de cum a dat cu ochii de el, a început să plîngă în hohote. Lui Bat îi vine să se arunce la picioarele ei și să-i spună : „Nu-l iubesc pe Suc". Totuși intră în camera lui Suc și rămîne singur cu el. „Bună seara, Suc". Suc parcă nici nu respiră. După părerea medicului, moartea ar putea surveni dintr-un moment într-altul, nu după ivirea zorilor. Bat n-a mai văzut pe nimeni murind, cu tatăl lui a fost altceva. Acum vrea să vadă bine, să surprindă acea miime de secundă. Dacă toți s-ar apuca să urle nu, nu, nu, rudele, prietenii, toți, nu, nu, nu, Suc n-ar muri. Într-o zi îl auzise pe un om spunînd : „Moartea nu va veni dacă eu mă voi afla necontenit într-un alt loc". În schimb Bat e de părere că nu e dureros să mori, dacă o dată cu tine dispar toți oamenii, toate lucrurile, pînă și stîlpul acela roșu văzut ieri din autobuz.

Între timp Suc a murit : de cum își dă seama de asta, Bat sare în picioare, deschide larg ușa și strigă. Se lasă să cadă pe un scaun și izbucnește în plîns. Puțin cîte puțin se liniștește, nu are curajul să-și ridice capul și vede pe mozaic pantofii galbeni ai lui Evans și niște sandale de copil. La un moment dat aude o voce : „Să mergem, Bat".

Pleacă la braț cu domnul Dod, fără a cuteza să privească pe nimeni în față : trece printr-un val de plînsete, șușoteli și încăperi năpădite de umbră. Domnul Dod îl conduce acasă cu automobilul.

Cele trei soții iau ceaiul pe terasa lui Evans. E aproape de șapte și peste puțin Evans, Bat și Matter se vor întoarce de la serviciu.

— În noaptea asta am visat un negru, spune soția lui Evans.

Rîd în gura mare, iar soția lui Bat spune :

— Eu visez niște făpturi care sînt jumătate dintr-o persoană, jumătate dintr-alta. Nu-i mai povestesc lui Bat visurile mele pentru că se înfurie, ba o dată a vrut să mă și bată.

Apoi vorbesc despre văduva lui Suc — se vor duce s-o vadă mîine, toate trei împreună. Și văduva lui Suc avea mereu vise și uneori se trezea țipînd fiindcă i se părea că niște namile de bărbați o striveau sub greutatea lor.

Sosesc bărbații și, după ce-și iau rămas bun, fiecare se duce la casa lui. Pe drum Bat întîlnește lungi șiruri de oameni pe biciclete, camioane, taxiuri. Și pe vremea cînd umblase pe străzi cu Suc, fusese la fel. Se uită ca vrăjit la chipuri, la culori, aude uruitul unui tren ce trece peste podul aruncat deasupra străzii. Ar avea acum chef să oprească lumea și să comande : faceți ceva diferit de ceea ce faceți acum. Dacă ar obține asta, ar vedea aceleași șiruri lungi de automobile, trotuare înțesate de lume și un bărbat în fața unui bar.

Cînd Bat intră în sală, constată că mulţi şi-au şi ocupat locurile. Domnul Dod e şi el prezent, ca invitat, în frac, avîndu-i de o parte şi de alta pe Evans şi pe Matter. Încep să mănînce, iar Bat se ascunde după un buchet de flori, ca să nu fie chiar în ochii domnului Dod. Dimpotrivă, Bat e cel care poate să-l studieze în voie şi e forţat a recunoaşte că se îmbracă bine şi că părul lui, încă negru, e pieptănat într-un chip special. Cuţitul lui Dod sclipeşte şi se afundă într-o budincă trandafirie. Ce fericit e, totul îi merge din plin : o oră de energie în plus, poate chiar o zi, în care se va auzi glasul lui spunînd mînios : „Bat..."

Sosesc şi lichiorurile, dar Evans continuă să înfulece cu capul plecat, aruncînd în jur priviri furişe, ca şi cum ar săvîrşi o faptă urîtă. Bat l-a surprins cum mînca o aripă de găină : osciorul nu se desprindea, dinţii îl apucaseră strîns, iar Evans, cu mîinile unsuroase, trăgea şi tot trăgea de zor. Nimeni n-a observat, în afară de Bat, care îşi simte gîndurile cam tulburi. „Mă ridic şi fac jocul pe care l-am împărtăşit lui Tom şi Tim." Se scoală, profitînd de un moment de zăpăceală, şi în loc de asta, pleacă acasă. Mergînd pe stradă, dă peste mulţimea care iese de la teatre şi cinematografe, iar în faţa ochilor lui par a se mistui catifele negre şi atlazuri argintii. O femeie tînără, în roşu, tocmai se urcă într-un automobil. Amărăciunea îl cuprinde brusc, dar cînd vede prin geam că e urîtă, se înveseleşte.

Ajungînd acasă, se opreşte în camera fiului său. Se travesteşte în turc, cu o pană albă şi un cearceaf în jurul corpului, şi îl trezeşte pe Bob. Bob începe să bîzîie, iar Bat simte că tot vinul i s-a urcat acum la cap. Dansează în faţa lui Bob, imitînd baiaderele şi din cînd în cînd se opreşte ca să-l îmbrăţişeze şi să-l sărute. „Sînt un ticălos — spune — am băut cot la cot cu domnul Dod, cu Evans şi cu toţi ceilalţi, şi ei, risipiţi pe străzile oraşului, vor discuta despre fel de fel de lucruri ciudate, chiar şi despre mine. Dar să nu-ţi fie teamă. Eu am să fur, am să-i tai nasul domnului Dod, iar tu ai să te îmbraci în frac pînă şi ziua. Bob, am să-ţi spun ceva la ureche, dar tu să n-o spui nici maică-ti. Sînt în stare să fac orice, iar tu zgîrie-l pe obraz pe fiul lui Evans, rupe-i fluierele picioarelor fiului lui Matter : ar fi trebuit să vezi cum mîncau taţii lor. Hrana li se va descompune în trup, iar deasupra trupurilor lor vor zbura corbii. Mie îmi vei face un monument de aur şi vei spune : acesta a fost tatăl meu. Eu sînt tatăl tău, pupă-mă : la drept vorbind, cînd prăjitura mi se topea în gură, nu mă gîndeam la tine."

Bob are o ureche mai roşie decît alta : urechile astea le-a moştenit de la neamul Sumus — familia Mariei. Cine erau aceşti Sumus ? Şi culoarea ochilor. Acum Bob simte o furnicătură într-un deget — sîngele Sumşilor.

Într-o zi Bob va sări pîrleazul sau va spune un cuvînt, *agavă,* şi Bat nu va mai avea nici o legătură cu toate astea.

Băiețelul a răsturnat paharul pe noptieră și Bat îl lovește cum n-a mai făcut-o niciodată. Tulburat, se duce la fereastră și nu știe ce să-i spună nevestei care-a venit în grabă.

CĂLĂTORIA

O telegramă. Trebuie să plece imediat, banii abia-i ajung. O mîngîie pe cap pe Maria care i s-a aruncat în brațe. Mama Mariei mai fusese de două ori pe moarte și se auziseră aceleași plînsete, aceleași vorbe.

Dacă în fiecare lună ar sosi aceeași veste, oare Maria ar încerca de fiecare dată aceeași durere ? Și îi mai vine o idee : dacă s-ar întîmpla să-ți moară deodată două, trei, o sută de persoane, durerea s-ar exprima oare altfel ?

Cîndva, unei tinere femei foarte cumsecade i-au murit în cîteva zile și bărbatul, și băiețelul. Ea își plînse toate lacrimile, rămînînd ca de ceară. După înmormîntare, cei din jur izbutiră cu chiu, cu vai s-o facă să bea o ceașcă cu supă. După ce bău, spuse cu glas abia auzit : „Îi lipsește sarea".

Cînd Bat va muri, dacă o dată cu el ar muri și tatăl Mariei ar fi îngrozitor : cînd o muri el, ar vrea să nu moară nimeni, dar absolut nimeni în lumea întreagă și astfel n-ar mai fi ceva groaznic : în caz contrar dricul lui s-ar încrucișa cu alt dric, cum s-a întîmplat cînd cu Sue.

Arde-i o palmă lui Dod, scandează trenul. Nu izbutește să-și închipuie ce senzație va avea cînd mîna lui va atinge obrazul lui Dod. Ce va face Dod pe urmă ? Dod nu va mai putea fi fericit toată viața, iată, nu va mai putea spune : „Ce soare e azi".

Are și Dod doi băieți, unul are părul blond și se joacă cu o trotinetă de argint. Într-o zi Bat l-a întîlnit în parc și s-a aplecat ca să-i ridice de jos mingea de cauciuc, și a făcut-o să sară de mai multe ori ca să-l facă să rîdă ; toți se uitau, în schimb puștiul și-a înșfăcat mingea cu un gest brusc și s-a dus.

Pe o bancă ședeau două bătrîne. Una citea cu glas tare ziarul : „Acum trei zile, în satul Baka, doi soți s-au luat la bătaie. Bărbatul ieși din casă trîntind ușa și jură că nu se va mai întoarce, iar femeia, ieși și ea pe partea cealaltă, strigînd. Cei doi copii rămaseră singuri în casa izolată, Charles avînd trei ani, iar fratele lui, doi. Noaptea trecu, iar dimineața îi găsi pe amîndoi dormind pe jos. Mai trecu o zi, încă una și copiii muriră, zgribuliți ca două vrăbiuțe. Apoi mama se întoarse, se întoarse și tatăl, cu intenția de a se împăca, dar polițiștii îi și așteptau, cu priviri ca de gheață."

Cealaltă bătrînă povesti :

— Odinioară, un oarecare Sem îl ura pe un oarecare Cars, pentru că îl dăduse afară din slujbă.

Ani și ani de zile Sem a trăit așteptînd să se răzbune, punînd la cale și săvîrșind o mulțime de lucruri pe care nu le-ar fi făcut dacă acest Cars n-ar fi existat, și pînă și felul lui obișnuit de a se îmbrăca și-l schimbase.

Într-o noapte îl întîlni în sfîrşit pe Cars pe un drum de ţară. „Bună seara, Sem", spuse Cars. Sem îl privi ţintă şi îi aminti că îl dăduse afară din serviciu.

Cars uitase cu desăvîrşire acest fapt şi-i spuse: „Nu-mi aduc aminte, Sem..."

Sem se întoarse acasă abătut. De atîta amar de ani nu făcuse nicicînd parte din gîndurile lui Cars.

Bat privi spre cei o sută de copii care se jucau de-a lungul aleilor, unii îmbrăcaţi în catifea şi mătase, alţii în haine mai simple. Copacii erau mult mai înalţi decît ei, dar ei ignorau copacii, ignorau marea şi într-o zi un copil muri, căzînd în micul bazin cu peşti.

Îi văzu apărînd în depărtare pe soţia lui şi pe Bob. Alergînd, Bob se confunda cu ceilalţi copii, soţia lui se oprise pe podeţ şi se uita la lebede.

Pietrişul scrîşnea sub paşii repezi, iar prin văzduh săgetau mingi mari de cauciuc. Aici, la cîţiva metri, erau şi fiul, şi soţia lui, dar totul era ca şi mai-nainte, cînd glasul bătrînei spunea:

„În satul Baka..."

Ajung spre dimineaţă, intră în ţinutul lor, de şes: apele canalelor sînt vinete şi umbra trenului le încreţeşte. Peste lanuri şi prin vii s-a aşternut ceaţa. Sînt în apropierea marelui fluviu.

Spre Nord, o corabie se desprinde încet de chei, are pînze albastre şi se îndreaptă spre larg. Omul de la prova tocmai îşi pune haina de piele.

De ce i-a trecut asta prin minte lui Bat, în timp ce se apropie de casă? O haină de piele.

Maria urcă scara, susţinută de o mulţime de braţe.

Bat stă nemişcat în faţa patului pe care e culcată mama Mariei. Dincolo, un glas spune cu uimire: „Bat s-a îngrăşat". Timpul nu se opreşte în loc nici măcar o milionime de secundă. Mintea i se înfioară o clipă, dar îşi reia cugetările fără a se mai îngrozi de clipa aceea pe care nu mai izbuteşte s-o regăsească. „Vino să bei o cafea", spune o femeie, şi-l conduce ca pe un copil. Lui Bat îi e foame şi mănîncă toţi biscuiţii, tacticos. E singur în odaie şi i se pare că aude glasul lui Seb, barmanul. „Malaga, domnule Bat". Se va întoarce în oraş imediat, şi va da fuga ca un nebun la Seb ca să-i vadă chipul prin aburul aparatului pentru pregătirea cafelei. Trebuie să se afle tot acolo, rezemat de tejghea, în lumina aceea frumoasă: chiar cînd plouă e frumos, piaţa devine pustie ca un lac în fierbere şi toţi rîd şi se înghesuie pe sub porticuri. Fulgerele cad pe nişte case îndepărtate, aici nu se moare niciodată, iar la miezul nopţii se serveşte un sandviş. Anul trecut, pe un palat strălucea morişca electrică a firmei Lost, dar acum e un colier alb. Firma Lost a dat faliment, lumea spune că proprietarii ei nu mai au o leţcaie, iar acum se vede colierul alb al firmei A.T.

Cît ar dori să deschidă fereastra şi să privească în stradă, dar Maria trece prin cameră, îl mîngîie pe cap şi dispare pe una din uşi. Şi-o imaginează fără rochia aceea neagră, cu jartiere roşii: peste cîteva zile, poate chiar mîine, va fi a lui, iar Maria îşi va da capul pe spate: comoara mea, sufletul meu. Dar de ce bat clopotele? Bat ar vrea să le lovească, ce canalii, o fac dinadins, pentru că Bat

vede prin obloanele întredeschise o părticică a străzii din fața casei, albă și pustie, pe care n-a trecut niciodată nimeni.

Clopotele îi smulg lui Bat fel de fel de cuvinte : eu să cred... la nouă... nedomesticit. Lui Bat i se șterge totul din memorie, în viața lui nu s-a întîmplat nimic, n-a văzut și n-a auzit nimic : Bat e de sticlă și oricine poate să vadă prin el zidurile, obloanele acelea închise. Nu sînt Bat, spune, sînt James de la Londra.

La birou, Evans îi spune lui Tom : „Bat a plecat azi-noapte. A ajuns de cîteva ore..."

Cînd a doua zi se află din nou la slujbă, la locul lui, Bat spune : „Eu sînt Evans care gîndește : «Bat a plecat azi-noapte... A ajuns de cîteva ore»."

UN GEST

Bat își dă seama de gestul pe care-l face, dar e pentru prima oară. Aceasta îi face uneori o plăcere inexplicabilă, sau dimpotrivă, îl îngrozește. Deunăzi, se uita la două camioane încărcate cu coșuri : trecîndu-și mîna pe frunte, simte, pentru o clipă, că este propriul său tată. În copilărie se deșteptase într-o noapte și-l văzuse șezînd pe pat cu ochii pierduți în gol, întocmai ca el, sîmbătă. Sîngele e al

lui, nu-i așa ? Curge prin nenumărate vine, nenumărate, într-adevăr, face ca inima să bată și, dacă vrea, îl pierde pe tot, cu o simplă tăietură. E a lui. Și totuși, ce spaimă cînd îi spune Mariei în clipa cînd fac dragoste : „Mîngîie-mă", și aude că glasul lui are același timbru cu acela al tatălui său.

Îi e teamă de parcă s-ar vedea tîrîndu-se pe pămînt. Face anumite lucruri deoarece crede că e singurul de pe lume : li se spune, doar, în cuvinte gingașe, Bat și Maria.

Iată, și acum mîna îi e sprijinită pe masă, întocmai ca a lui.

O DUMINICĂ DE MAI

Era o duminică de mai și Bat, îmbrăcat cu costumul cel nou, ieși pentru a face cîțiva pași.

Săracii, ascunși prin fundăturile lor, așteptau cu nerăbdare ziua de luni, ca să poată umbla din nou pe asfalt. Văzu pe cer un stol de potîrnichi : veneau dinspre fluviu ca să se îndrepte spre Sud. Ce i-ar mai place să zboare un ceas, să apară la fereastra lui Evans, cip, cirip și apoi, în timp ce Evans ar țipa de spaimă, să dea o roată pe deasupra mulțimii și să dispară, luîndu-se după trenulețul care îi duce încet pe oameni spre locul lui de baștină.

O sirenă vestește amiaza, limpezind văzduhul.

Acum merge pe o alee umbroasă pe care trec copii jucîndu-se cu cercul. Deodată i se răcește

sîngele : în fața lui a apărut Domnul. Ochii lui Bat încep să tremure și două lacrimi mari se preling din ei.

Se așezară pe o pajiște.

— Eu n-am fost niciodată credincios, spune Bat. Nu era în stare să se gîndească la El nici măcar acum, nici să-i cadă în genunchi și să se roage. Îți ofer casa mea, hainele mele, eu voi dormi pe caldarîm, dar vreau să-mi văd fiul lîngă Tine, vă voi potrivi cuverturile, dimineața vă voi aduce căni pline cu lapte, toată viața. Tu ești ființa cea mai bună din lume, Tu miști soarele, prin cămașa Ta, văd acum iarba și pietrele.

Nu vorbea decît Bat.

Voi pleca departe într-un colț pierdut de țară, nu voi alerga după onoruri, voi purta întotdeauna veșmîntul acesta și poate că într-o noapte mă voi deștepta cu stigmate pe mîini. Trebuie să mă gîndesc însă la Bob, trebuie să-l văd pe domnul Dod, plecîndu-și privirea în fața mea.

Trecură multe ore. Vorbea încă, avea gîtlejul ars. Împrejurul lui, zgomote pămîntești, glasuri omenești, „adio“, „mîine“, „să mergem“ ; doi îndrăgostiți se sărutau. Seara îi învălui în tăcere, Domnul nu voia nimic de la el.

Deodată, în cerul negru se răspîndi un puternic fîlfîit de aripi. Ochii Domnului luminară cerul și Bat văzu nesfîrșite cete de săraci emigrînd spre pămînturile calde : probabil că vor coborî pe malurile unor lacuri albastre și în lanurile de grîu.

Mîine va spune : „L-am văzut pe Domnul... Bună ziua, domnule Dod, l-am văzut pe Domnul...“

Totul va continua ca și mai înainte, iar ei îl vor privi cu multă neîncredere.

Evans se va mai duce pe ascuns la biserica aceea de la periferie și se va pleca în fața flăcării altarului : „Dă-mi fericirea“, murmură Evans, Îl roagă, Îl imploră, își mușcă buzele.

Trebuia să-i spună o groază de lucruri. Îi povesti despre Evans, despre Dod, și că nu putea să-și cumpere decît un singur costum pe an, că proprietarul lui era un om rău și că toți îl priveau pe furiș prin crăpăturile obloanelor cînd traversa strada, trăgînd speranță că o să cadă și o să pățească ceva. Îi spuse că într-o zi, văzuse cum un domn cu cămașă de mătase sărise de pe pod și dispăruse în apă.

— Aș vrea să fiu rege măcar o zi, ba nu, aș vrea să pot vedea prin ziduri. M-aș mulțumi cu un pahar cu apă și cu puțină pîine, și-aș sta cît e ziua de lungă, în fața caselor.

Bat vorbi pînă se lumină de ziuă și își simți genele scăldate de rouă.

— În peșterile din munți trăiesc sfinții. Îl iubesc pe Dumnezeu, dar nu iubesc copiii, pentru că vor deveni oameni. Un copil se rătăcise în pădure și două nopți întregi plînsetele lui fură purtate de vînt pînă în vîrful muntelui. Dar sfîntul rămase nemișcat în peștera lui : era și el om și își scotea spinii și așchiile din carne.

Mi-e teamă să mă întîlnesc cu vreun sfînt printre umbrele pădurilor de pini : cînd îţi ies înainte, au privirea pierdută şi amintesc pînă şi florilor că moartea e pe aproape. Să poţi merge cu ei alături fluierînd canţonete, ascultînd ecoul : taratantara. Dar ei n-o vor.

Nu mă iubesc, drept care îi voi lăsa să ciocăne ore în şir la uşa mea şi-i voi lăsa să plece bombănind prin beznă.

Cînd moartea îi ajunge din urmă pe drumeaguri înguste de ţară, îi împodobeşte cu aureolă luminoasă, iar porumbeii se opresc din călătoria lor. Atunci ei văd cerul deschizîndu-se şi în întîmpinarea lor sosesc prin văzduh crizanteme şi crini înaripaţi. Ce reprezint eu pentru sfinţi ? Pulbere, iar copiii mei, tot pulbere. Aruncaţi-mi o privire, sfinţilor, adresaţi-mi măcar un cuvînt, în timp ce pămîntul se învăluie în alb, şi lăcrămaţi în lăuntrul vostru, adresaţi-mi o vorbă, ar trebui să-mi ştiţi numele, iar eu mă voi gîndi la voi, chiar şi în serile de vară.

— Aş vrea să-i ciomăgesc pe oameni. I-am văzut alergînd pe un fir suspendat în gol, coborînd în abisurile marine. I-am văzut fără braţe, fără picioare, faţa unuia era toată numai o crustă.

Se spune : la mulţi ani.

Cînd se întorc de la înmormîntări îşi sfîşie veşmîntul negru strigînd : „Trăiesc" şi se rostogolesc pe pardosea, mănîncă apoi tremurînd o îmbucătură de pîine şi spun : „Mănînc pîine", beau o cană de apă şi spun : „Beau apă".

Într-o zi mă aflam pe o colină verde iar la picioarele mele se întindea valea. Văzduhul era atît de limpede încît vedeam pînă şi clopotniţele unor sate mărunte. Peste un pod îndepărtat trecu un tren, fluturîndu-şi penajul de fum. Spusei : „Podule, rupe-te !"

Doamne, pedepseşte-mă, o merit, smulge-le unghiile celor dragi mie, numai să nu mă trezesc într-o noapte la urletul puternic al unui om prăbuşit pe pragul casei mele.

— Pune-mă pe rug, ieri m-am uitat urît la un om care m-a îmbrîncit. Ochii noştri s-au întîlnit, încărcaţi de ură, iar acum nici nu-mi mai amintesc de chipul lui : în clipa asta o femeie îl mîngîie pe cap în timp ce el se uită la cer, iar copiii i se caţără pe genunchi.

Azi-dimineaţă le-am posedat pe soţiile colegilor mei, preschimbat în lebădă.

Vai, vai, poate că mîine mă voi deştepta cu picioare de păianjen. Voi fugi în pădure şi cînd voi auzi glasuri omeneşti, mă voi turti sub frunze.

Cum aş putea să privesc la copilaşii mei ? Să încercăm să-i privim un minut : ochii lor îmi reflectă faţa. Mi-e teamă ca nu cumva obrazul să mi se acopere deodată cu peri lungi, iar ei s-o ia la fugă înspăimîntaţi.

— Cine e mai bun ca mine ? Am văzut mîinile lui Antonio şi Paolo pe trupul unei copile. Mă aflu în camera roşie. Priviţi faţa lui Antonio, e un erou

care răpune balaur. Acum dezgolește cu gura sînii unei fete și spune : „Dați-mi o barcă și voi traversa oceanul".

Cine e mai bun ca mine ? Ei m-au văzut ieri noapte într-o atitudine ciudată, în timp ce ochii mi se cățărau pe spinarea unei femei. Se vor ascunde după ușă ca să schelălăie, dar nu vor mai izbuti să-și ridice mîinile de pe pămînt.

Acum sforăie cu toții.

„Cît o fi ceasul ?" spun ei, deșteptîndu-se lîngă o femeie. O spune și cel bun, și cel rău. Apoi se duc la lucru.

În fața porții instituției un bărbat înalt îl întreabă pe fiecare : „Ai petrecut în noaptea asta ? Dar tu ? Dar tu ?" Toți răspund că nu. Bărbatul cel înalt îl înșfacă pe unul de piept. „Tu ai petrecut." „Nu", urlă chelul, cu ochii ieșiți din orbite. Dar strîns cu ușa, povestește. Atunci fiecare se simte dezgustat și chelul e împroșcat cu pietre.

— Ani și ani de zile m-am urcat în tramvai de la aceași stație. Îl vedeam venind dinspre curba îndepărtată, dar nu m-am dus niciodată pînă acolo. De unde venea tramvaiul ? Iar cînd în timpul iernii răsărea din ceață, spuneam : „Vine de la..."

Într-o seară, acum cîteva zile, așteptînd tramvaiul, am ajuns mergînd alene pînă la curbă și l-am lăsat ca să-mi treacă pe dinainte. S-a oprit acolo unde mă urcam de obicei, apoi își reluă cursa. Părea un alt tramvai. Intrai în micuța cafenea de la capătul străzii. Văzui multe perechi, pînă și un bătrîn cu o fetiță, apoi sosi un domn pe care toți îl salutau spunîndu-i domnul Brans. Clienții se cunoșteau între ei, știau multe lucruri unii despre alții. Ei nu știau că dacă eu aș mai fi venit în micuța cafenea de zece-douăzeci de ori, m-ar fi salutat și pe mine, iar un domn în trecere prin cafenea, ar fi auzit spunîndu-se : „Bună seara, domnule Bat". Iar dacă m-aș fi dus la barul de la cealaltă stație la fel și acolo, careva ar fi spus după cîtva timp : „Bună seara, domnule Bat".

Meritau să nu le fi descoperit cafeneaua, acești inconștienți care se țineau mîndri, crezînd că sînt unici pe pămînt. Dar eu mă voi retrage discret și ei nu vor avea cînd să mă fixeze în memoria lor.

Dar vai, eu sînt acela, Doamne, care n-am să-i uit, tramvaiul meu nu va mai veni prin ceață de la...

— Trebuie să ținem minte prea multe lucruri. Trebuie să-mi amintesc de o batistă văzută într-un parc, de nasul lui Carlo, de culorile focurilor de artificii, de poliță. Ah, scadența poliței e peste o lună. N-o voi putea plăti. Voi alerga cu limba de un cot și inima gata să plesnească, sînt dispus chiar să umblu cu un pahar pe cap, dar nu va folosi la nimic. După acea zi va trebui să mă furișez pe lîngă ziduri. Și totuși, cînd eram copil, săream peste șanțuri rîzînd și mama mă mîngîia. Nimeni nu mi-a spus vreodată : „Vei avea de onorat polițe". De ce oare mamele nu vorbesc despre asta ?

Am văzut o mulțime imensă în jurul unui om. Se uitau țintă la ceasul cel mare. Peste o oră, peste zece minute, peste cinci minute. Omul plîngea, deși

toţi îl priveau cu ură. Ora bătu, el nu putu plăti, încercă să fugă dar îl înşfăcară şi apoi îi ridicară pleoapele. Unde era mama lui ? Interveniră consilierii comunali. Creditorul agita o hîrtie ca pe o flamură, şi fu purtat în triumf. Pînă şi regii zîmbeau binevoitori.

O FAMILIE

Soarele răsări îmbujorînd chipul Domnului.

La un moment dat apăru lîngă Bat un automobil minunat. Bat era mulţumit, nu se mai temea de Domnul. Conduse maşina cu o viteză nebună rîzînd şi cîntînd. În apropierea redacţiei trecu prin faţa lui Dod şi-l acoperi de praf. Îl văzură prietenii săi, Evans şi Matter, şi păliră.

Maria şi Bob se aruncară urlînd în maşină şi nimeni nu-l văzu pe Domnul.

Bat se învîrti prin faţa clădirii ziarului o dată, de două ori, de o sută de ori, pînă ce, spre seară, se simţi obosit, de-i veni să plîngă.

Domnul se făcuse nevăzut.

Opri maşina pe o stradă pustie : Maria şi Bob adormiseră.

Un bărbat, o femeie, un copil, spuse Bat. O familie.

Nimeni nu se gîndea la Bat, la Bob, la Maria. În Asia un milion de oameni visează la o pădure.

Îşi simţi unghiile crescîndu-i puternice. „Eu sînt Bat, înălţimea un metru şaptezeci, gura normală... îl urăsc pe domnul Dod".

Strigă tare Dod, Dod. Glasul fu dus departe, de ploaie. Teama îl birui şi se strînse lîngă cei dragi lui, izbutind să vadă la timp spaima din ochii abia deschişi ai lui Bob.

Păsări leneşe plutesc pe deasupra apelor.

Odată, într-o noapte de mai, mările au inundat pe nesimţite pămîntul.

Strălucesc nenumărate planete.

Într-un punct de pe cer, o undă sonoră se învîrteşte în jurul unui nor : Dod, Dod, pînă ce se rupe, atinsă de aripa unei berze.

PIETRELE AU SUFLET

Nu s-a întîmplat nimic, apele mărilor nu s-au revărsat. Ce importanţă are că se întîmplă anumite lucruri. Ar trebui să mori şi pe urmă să te întorci pe lume o clipă, ca să spui *era adevărat.* Dacă nu, nu are importanţă ce se întîmplă.

Unde l-am lăsat pe Bat ? În clipa asta îşi smulge perii din sprîncene, nu care cumva să credeţi că face lucruri foarte importante. Dacă e iarnă, îi e frig, dacă e vară, îi e cald. E suficient să nu te ocupi de el, pentru ca să devină omul cel mai normal din lume, ca locotenentul Calvis.

Veniți aici, să ne gîndim mai degrabă, din toate puterile noastre, dacă pietrele au suflet. Nici unul din voi nu va izbuti să-mi răspundă, chiar dacă s-ar rostogoli pe jos, urlînd : veți muri fără a ști.

Vă ridicați capul cînd vorbesc, cîte unul mă ascultă holbîndu-și ochii și tremură, dar apoi pe pămînt reîncepe agitația, unul își leagă șiretul de la pantofi, altul izbește în nicovală. Nu vă puteți comporta altcum, de altfel faceți atît cît este cu putință. Pînă și eu, cel care vă ceartă, pierd ore întregi triind colete. Nu vă voi privi niciodată cu dispreț, deci, îmi va fi mai ușor să mă enervez pentru micile voastre defecte : chiar ieri l-am dojenit pe omul care dădea jos tencuiala de pe un zid. Dar ar fi frumos ca măcar o zi să ne preocupe pe toți același gînd : oare pietrele au suflet ? V-ar umili. Nădăjduiți că vă deosebiți de mine și cînd vi se pare că semănați cu mine fugiți repede într-un colț și spuneți : mă gîndesc la... mă gîndesc la Carinni. Credeți că nimeni nu se gîndește la Carinni în clipa aceea.

Priviți, desenez aici, așa cum pot, un chip. Cele ce le urziți pe seama lui le-ar urzi și el dacă s-ar privi. Se numește Braum și e bun sau rău. Tot astfel și în viață, ochii voștri scot oameni din mulțime, vai, cîtă osteneală, dimineața și seara, cei pe care-i vedem chiar și în vise, cei despre care vorbim sau auzim vorbindu-se. Ceilalți nu există pentru noi, sînt ca Bat în acest moment.

Regii întîlnesc uneori pe drum cîte un tată cu o jalbă : cei de la curte îi vor scrie în fiecare an ca

să afle vești despre el și i se va scrie, pe numele lui, cu lunga lui adresă. Și bunul Braum, și tatăl acela sînt la fel cu Bigi, iată-l alături, sînt la fel ca și cei o sută de mii de tați care vor deveni pulbere, și nu vor întîlni niciodată un rege. Foaia asta albă colcăie de oameni, ajutați-mă... Cu o secundă înainte nu existaseră, iar voi v-ați trăit întreaga viață ignorîndu-i. Acum sînt aici, și îi priviți plini de curiozitate.

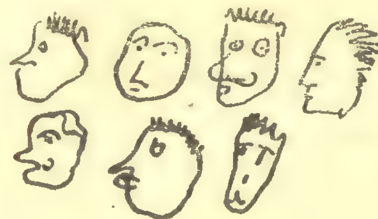

Nu mă ajutați.

Preferați să vă informați dacă doamna contesă de Melun era scundă.

L-am cunoscut pe un oarecare Kiff care se interesa de un preot. A început într-o zi la ora treisprezece și nu s-a mai putut opri. S-a interesat de el pînă ce l-a văzut murind. Se trezi deodată bătrîn, cu viața irosită : de fapt, rotindu-și privirea în jur, își dădu seama că ar fi putut să se ocupe de un alt preot, care se ivise în piață, sau de bătrînul de la fereastră.

Ce vreți, există oameni ciudați ; spuneți : „E unul care înghite săbii !" Sau spuneți cu uimire :

„La Riga trăiește un călugăr care..." Iar dumneata locuiești la Milano. Ascultați ce ușor e : „La Milano trăiește un om care..."

Cu ce drept v-aș ține un discurs ? Ar putea s-o facă un altul și aș fi alături de voi dacă celălalt ar fi început cu un minut, ce spun, cu o secundă înaintea mea.

După părerea voastră, vorbesc astfel ca să vă fac să fiți buni. Nu : dacă atunci cînd plec, cineva îmi va face pe spate un semn cu creta, nu i-o voi ierta ușor.

V-ați lămurit așadar. Dar acum simt că pot vorbi ca în nici un alt moment oamenilor, dar oameni, nu Paolo și Antonio, și nu sînt în stare să mă abată de la asta nici porii pielii lui Zan, nici chica lui Das. Oameni ca în ziua cînd nu mă recunoșteam : eram om, nu cămilă, dar am observat că nu mă vedeam. Mă văzusem întotdeauna, cînd iată că deodată memoria mea suferi o fractură, în timp ce pronunțam cuvîntul *munte*. Ce situație îngrijorătoare și frumoasă, vă pipăiți, fredonați cu indiferență, dar pentru o clipă aflați că pe lume totul e posibil.

Dacă ar trebui să-mi aleg unul cîte unul auditorii, aceștia n-ar fi cei care au suferit mult, sau care au trăit intens, n-aș ști ce lucruri noi să-i spun unuia care a trecut peste munți, sau unuia care și-a plîns fericirea în castel vreme de ani îndelungați.

Aș dori oameni asemănători copiilor morți abia născuți ; au deschis ochii, o explozie de lumină, aerul năvălește în pieptul trandafiriu, apoi au închis ochii pentru totdeauna și spiritul lor plutește deasupra pămîntului, ca vîntul. Ei n-au avut nici măcar timpul să zică *braț*. Acum sînt puntați de ici-colo ca polenul florilor, și nu sînt flori, nu sînt libelule, sînt tot oameni.

I-aș aduna pe o plajă mare, m-aș urca sfios pe o movilă de nisip și le-aș vorbi despre lucruri care există în spațiu și care se numesc... Oh, cum se numesc ? Sînt atît de diferite de toate celelalte lucruri, încît nu există cuvinte spre a le defini ; tocmai de-aceea nici nu mi le pot imagina.

Ce amărăciune, ce situație penibilă ! Dar ei plutesc în jurul meu, îmbărbătîndu-mă.

Și ei se gîndesc la aceste lucruri : dar sînt mai ușori decît mine, nu trebuie să-și amintească de Padova, de Xerxes și de lemnul de santal ; ei mă înțeleg, dar nu pot să-mi explice de ce nu-mi cunosc cuvintele iar eu nu le știu pe ale lor, dar de fapt ei nici nu au cuvinte.

Ei ar dispare la cel mai mic zgomot și aș rămîne singur : aș lua-o prin iarba umedă pentru a ajunge la dîra de lumină care desparte frumoasa pajiște de cer.

Mergînd pe stradă aș spune : „ăsta e ochiul meu" și l-aș arunca în gîrlă ; „ăsta e nasul meu, acestea sînt urechile mele" și le-aș arunca în șan-

ţuri. Aş rămîne fără simţuri, dar e inutil, nu izbutesc să văd decît norii şi Carul mare, cel mult.

— Acolo sînt eroii, spune C. B., care nu sînt Zan, care nu sînt Das.

Chiar şi eu îmi reazăm capul pe pieptul lor şi dorm cu seninătate. Da, ei nu pot fi asemuiţi cu nimeni, se aseamănă între ei, ca aştrii. Ei mănîncă totuşi, l-am văzut pe unul scobindu-se în dinţi cu o scobitoare : l-am întrebat ce zi era şi ce lună. Mi-a răspuns că era o sîmbătă de iunie. Iar glasul lui era o amăgire, ca şi faţa pe care o vedeam în lună.

Am devenit tovarăşul lui şi ne-am plimbat împreună pe malul mării. Din cînd în cînd dispărea, devenind apă, sau scoică.

Odată ne-am urcat într-o barcă şi-am vîslit şi-am tot vîslit pînă ce am dat de o plajă cu nisip auriu şi uşor. Broaşte ţestoase uriaşe ieşeau din unde, şi-n timp ce noi ne zbenguim în valuri, văzurăm apărînd cîteva fiinţe omeneşti acoperite cu saci. S-au apropiat păşind încet : ochii lor străpungeau glugile grosolane. M-a cuprins groaza şi nici acum nu îndrăznesc să rostesc numele bolii lor, iertaţi-mă, începe cu *l* şi se termină cu *a*. Mi se spusese că în Orient o mie dintre ei fuseseră băgaţi de vii într-o groapă şi acoperiţi cu var nestins.

Prietenul meu s-a făcut şi el palid. Ne-am îndreptat îndată spre barcă : înşiraţi pe stînci, păreau nişte trunchiuri de copaci, dar ochii lor ne vedeau frunţile, vedeau nervurile frunzelor, iar gîndurile lor zburau pe deasupra apelor, laolaltă cu ale mele şi cu ale tovarăşului meu.

Mama mea e ca şi voi. Ea îmi surîde, mai ţopăie ca o căprioară, ca să mă amuze.

După ce ne-a murit căţelul, s-a ascuns ore şi zile în şir după uşi, imitîndu-i lătratul ca eu să nu aflu că a murit.

Bună seara, mamă, tu eşti ca mama lui Atten. Aş vrea să mor înaintea ta, ca să nu te văd plîngînd peste trupul meu ; aşa cum vei plînge tu, pînă şi pămîntul se va învălui în negru. Vei ieşi din casă după un an, în primăvară, uscată şi mută, iar, cu timpul, copiii de pe stradă vor rîde de tine. Dar tu eşti ca şi mama vecinului meu Rem, tot atît de bună.

Mamă, aş vrea să fiu umbra ta şi totuşi eu pot să mă duc în Alpi, iar tu în deşert. Dacă nu m-aş fi născut, m-ai fi iubit la fel de mult.

Numai eu ştiu cît mă costă să-ţi spun uitîndu-mă în ochii tăi, că eşti ca mama lui Rem.

La aceste vorbe mama mă îmbrăţişează, mă zgîlţîie, mă pune să-i spun cîte degete îmi arată, îi e teamă că m-am scrîntit şi părul îi albeşte brusc. Ca să n-o înspăimînt o să mă apuc să fac socoteli :

1230	12
—30	102.5
	60

Acum mă priveşte liniştită şi cînd vede că împărţirea e exactă îşi şterge la repezeală lacrimile.

După ce m-aţi ascultat, fiecare v-aţi întors la ale voastre, unul ca să-şi mîngîie pantofii, altul ca să-şi strîngă la piept propria sa imagine.

Dar eu nu vreau de la voi fapte mari, am înțeles că totul va fi ca înainte, după ce mă voi fi îndepărtat și nu se va fi risipit încă sunetul vorbelor mele, că veți azvîrli departe pietrele adunate împreună cu mine pe prund, pietre striate, pietre trandafirii și azurii sau încrustate cu steluțe aurii. Voiam să vă invit în noaptea asta măcar la o cavalcadă, călare pe mînji albi pe care să-i mînăm prin păduri, peste torente : sîntem miliarde, să galopăm, căci aerul înseninează frunțile.

Și Sam, cel cu pîntecele enorm, și Tim, cel cu piciorul vătămat, văd umbrele lor nesfîrșite zburînd peste potecile deschise de lună, plutind peste pajiști. Numai copiii i-am lăsat în leagăne, astfel că după aceea le vom povesti basmul : „Și'ncălecai pe un cal dalb, de n-atingea copita'n vad".

Am vrut să vă poftesc măcar la o cavalcadă, înveșmîntați în catifele, dar văd că vă lăsați privirile în jos. Dar eu tot voi pune o vorbă bună pentru voi pe lîngă Moartea care vine deseori să vorbească la căpătîiul meu despre copiii care cresc de față cu ea. Ea vă privește mirată ca o fetișcană, și uneori nu îndrăznește să vă atingă pentru că îi ignorați numele.

Vă uitați la mine, văd că și episcopul, ascultîndu-mă, are figura tristă. Sînt cu el sub arcadele invadate de pulbere de aur. Pe altare orologii mari, aerul e plin de tic-tacul lor.

Plec, vă par absurd. Totuși, Bat e de-ai voștri. Ascultați-l, se apropie, puteți recunoaște zgomotul pașilor lui. Nici eu nu-l pot uita, eu care aș vrea să cobor în mormînt fără a purta povara unei date.

BIROUL

În noaptea următoare, Bat, ieșind de la cinema, s-a oprit la o cafenea, ca să se uite după femei. Pe la două, se îndreaptă spre casă ; parcurge distanțe scurte cu ochii închiși, dar nu mai are curajul să continue. Privind șirurile de felinare, jeturile de apă ale pompelor pe asfalt, se pomenește fără să-și dea seama în fața clădirii ziarului. Bat se reazemă de zid și își îndreaptă privirea spre ferestrele închise — cea a biroului lui e a patra, la fel cu celelalte. Pe nesimțite va răsări soarele, apoi pe strada din față vor apare colegii lui. Așa va fi. Atunci se gîndi la sfîrșitul lumii, un zgomot surd, îndepărtat, lătrat de cîini, domnul Dod, într-o pijama de mătase roz, sare din pat. Lui Bat îi e frică, îl îngrozește faptul că trebuie să coboare în stradă cu o cămașă de noapte prea scurtă.

Între timp s-a stîrnit un vînt mare, praful învăluie luminile. Bat vede ieșind pe poarta instituției cîțiva muncitori — schimbul de la mașini. Pornesc fără a vorbi. Bat îi urmărește îndelung cu privirea pînă ce-i vede înălțîndu-se în zbor pe deasupra copacilor și dispărînd.

După trei minute, Bat ajunge acasă. Lampa de pe scară e stinsă. Numărînd treptele, își aduce fără veste aminte de tatăl lui. „Tăticule, te iubesc, dar să nu apari, am inima slabă..." Deschide ușa, gîfîie : un picior al neveste-si iese de sub cuvertură și se leagănă pe covor. Oricine, văzînd-o, ar avea anumite gînduri : Dod, de pildă, își trece limba peste buze. „Sînt un altul, n-am văzut-o pe Maria, sînt Evans : sînt canalia aceea de Dod. Dod, tremurînd de voluptate, ridică încetișor cuvertura, mîngîie brațele, șoldul tînăr, îi mușcă gura".

Soția lui deschide ochii și Bat continuă s-o sărute cu furie ; ea îl strînge la piept și peste puțin adorm amîndoi.

— Sfîrșit —

EU SÎNT DIAVOLUL

PREFAȚA

Tînărul se uita la bărbatul abia întors de la vagonul restaurant, masiv, cu ochii bulbucați și aproape chel, arătînd a fi trecut de patruzeci de ani. Își proptise bărbia în piept și sforăia de zor, dar din cînd în cînd deschidea cîte un ochi ce palpita în spatele unei perdele de apă. Purta haine noi. O picătură de nădușeală i se prelingea de pe frunte de-a lungul obrazului aprins, consecință a recentei sale libațiuni. „Eu n-am decît un costum vechi, își spuse tînărul, dar sînt sprinten", drept care se prinse cu mîinile de fiarele plasei pentru bagaje, execută înciudat cîteva flexiuni de brațe, apoi sări pe perne, se așeză în genunchi și își scoase capul pe fereastră, lăsînd să i se răvășească părul blond.

Cînd pe culoar trecu o fată cu sîni bogați, bărbatul o fixă cu ochiul deschis, pentru a adormi din nou în clipa următoare. „Da, sînii ăia îi înghițiși", spuse tînărul. Tovarășul de drum din fața lui se clătina ca o piftie, carnea de sub cămașa de mătase era desigur moale și albă. „Tu vei muri

curînd, pe cînd eu voi mai vedea astfel de lucruri". Ogoarele cu brazdele lor, care pe fereastră se succedau cu repeziciune, reflectate de geamul ușii păreau calme și îndepărtate. Domnul corpolent se deșteptă, bău cu înghițituri mari o sticlă de apă, tînărul văzu apa coborînd pe trahee în stomac, răspîndindu-se prin păienjenișul vinelor, umezind imaginea sînilor fetei... Bărbatul se retrase din nou în colțul lui — i se vedea cerul gurii căscate și nasul mîncat de umbra neîntreruptă a unor șiruri de duzi.

Trenul intră cu o bubuitură pe un pod de fier. Omul tresări înspăimîntat în fața tînărului care strîmbă din buze, amintindu-și de naufragiații căzuți în extaz la vestea salvării lor nesperate — cu puțin înainte, mușcau, alergau, făcînd spume la gură, dar iată că prin ceață se aude o sirenă, se vede lumina navei salvatoare, iar pe ecran apar fețe mari de bătrîni, cu pupilele pline de recunoștință, îndreptate spre cer, pe fundalul sonor al unei muzici cerești. Grozav îți vine să dai în ei. Și tînărul l-ar fi lovit pe acel necunoscut pentru că, după expresia feței, se întorsese desigur brusc dintr-o altă lume : îi vedea degetul mare al mîinii drepte lăsate pe genunchi unduindu-se prin aer — acest deget se mișca dintr-un impuls propriu, rupt de rest, pe cînd un alt deget ieșea încet din letargie.

La prima gară tînărul coborî, bărbatul corpolent aruncă o privire leneșă la pantoful pe care tînărul i-l călcase la ieșire.

Asta mi s-a întîmplat anul trecut — bărbatul corpolent eram eu.

EU SÎNT DIAVOLUL

Bănuiala că aș fi diavolul, mi-a venit ieri. Nici o legătură cu pucioasa : ascultam ce spunea un individ oarecare în stația de tramvai și la auzul celor spuse mi se făcu deodată greață, deși vorbea de lucruri banale, de vremea prea ploioasă.

Faptele următoare îmi confirmară mai tîrziu bănuiala.

Prima oară cînd, în timp ce dialogam cu Anselmo, am spus amîndoi deodată : „În cazul acesta, nu se pot face concesii". Urmă o tăcere mirată. Rostiserăm împreună aceleași vorbe, exprimaserăm același gînd și nu mă deosebise de el nici măcar obișnuita furnicătură din mîna dreaptă. Timpul trecuse pentru o clipă asupra unui singur om, și m-am îngrozit.

A doua oară, cînd mă plimbam pe țărmul mării : ochii mi se desfătau privind formele sinuoase ale nisipului și deodată se opriră asupra unui metru pătrat de teren pe care îl recunoscui a fi exact al îndepărtatului meu pămînt natal. Păstram în minte de ani și ani de zile jocul umbrelor din acel spațiu,

și, dacă mi-aș fi ridicat brusc privirea, aș fi dat de clopotnița mea, acolo, la cîțiva pași : apoi și sunetele din jurul meu îmi părură aidoma cu cele de demult.

Nu știu care va fi sfîrșitul acestei descoperiri. S-ar putea ca viața mea să continue a fi socotită de alții drept normală, ca nimeni să nu bage de seamă trecerea mea.

DATORIILE

Nu eram în relații cu familia lui Ciro, dar încă de copil m-am întrebat întotdeauna de ce trebuia ca omul acela să se consume ca o lumînare din pricina datoriilor : se deștepta dimineața cu ochii umflați, pentru că se gîndise ore în șir la datoriile lui. „Azi nu mă gîndesc la ele“, se decidea el uneori. Și se așeza la masă surîzînd ; îi plăcea pîinea caldă, cu șunca tăiată subțire. Calmul lui nu dura mult și pînă la urmă se ducea la ferestruica ce dădea în stradă și stătea acolo pînă seara, cu fața întunecată. Familia știa că tatăl se gîndea la datorii și singurul ajutor pe care i-l putea da era să umble prin casă în vîrful picioarelor. Cînd Ciro se îmbolnăvi, datoriile crescură și mai mult, și creditorii veniră după el acasă. La început vorbeau în șoaptă, apoi se înfuriau. Unul strigă că voia jumătate, imediat ; intrînd cu pălăria în mînă, la vederea acelui chip supt se intimidă, dar îi fu de ajuns să

audă glasul bolnavului spunînd „luați loc“, pentru a se înrăi din nou.

— Am nevoie de trei mii opt sute pînă mîine, afacerile, trebuie să înțelegeți.

— Să sperăm că peste cîteva zile, îl imploră Ciro.

Băieții lui Ciro stăteau rezemați de tăblia patului.

Eu locuiam în casa de alături și observam scena dintr-un ungher. La un moment dat am văzut un lucru ciudat : se repeta exact aceeași scenă : „...și opt sute, pînă mîine, afacerile, trebuie să înțelegeți. Să sperăm că peste cîteva zile.“ Și asta de una, cinci sau șase ori : „...și opt sute...“ Feciorii lui făceau și ei aceleași gesturi, o rază de soare înainta încet pe pardoseală, pînă ce o vedeam întorcîndu-se la punctul de plecare.

Cred că un Înger m-a făcut să asist la acest episod, pentru a mă face să învăț : fără îndoială, ar fi fost de ajuns o nimica toată, pentru ca problemele odioase dintre oameni să fie rezolvate. Încercați să-i faceți să repete de multe ori o ceartă. Dar cine are vreme să se gîndească temeinic la asta ? În perioada aceea consacram multe ore tenisului, ca să slăbesc.

ANIVERSAREA

Catîrul e obosit, aș putea să urc panta pe jos, de cinci minute stau în loc nehotărît. Știu că datoria acestui dobitoc este de a-i transporta pe stră-

ini sus la Rocca, chiar și de șase ori pe zi, să terminăm deci cu aceste permanente remușcări mărunte, mă tot oprește un glas sau pălăria berarului, și mi se moaie picioarele : așa a fost toată viața mea și sînt de acord să comit o crimă, cu condiția să nu am șovăieli. Mă tem însă că nu voi izbuti : de la un timp ceva se rupe în mine cu explozii luminoase, mă dezagreg, îmi abandonez una cîte una părțile corpului care nu-mi mai aparțin, acum sînt alcătuit dintr-un umăr, singurul pe care îl recunosc. De tînăr eram atît de îndesat, încît într-o noapte am visat chiar că mă posed. La drum ! Ei mă așteaptă pentru a-mi sărbători cea de a patruzecea aniversare, mă bucur de acest ajun, îmi vor ieși înainte alergînd, rîzînd, iar eu îi voi crede pe toți. Admir frumusețea cerului, acum verde, admir pînă și mărăcinii : probabil că îi înfrumusețează această clipă. Alung de pe gîtul catîrului tăunii care, luîndu-și zborul, descoperă picături de sînge strălucind pe firele de păr și, dacă n-aș fi eu, catîrul ar suferi din pricina tăunilor, nu-i sînt deci numai o povară. Iată o potecă lină, îmi place să merg la trap, îmi place cum se învolburează praful sub copitele catîrului care se apleacă din cînd în cînd ferindu-se de crengile întinse de-a curmezișul scurtăturii, absorbind dîrele de lumină de pe pămînt. Să te poți naște încă o dată, ca paznic de vite : un țarc și dosul păros al palmei, pînă și copiii nechează în bătătură. Dar acum la patruzeci de ani sînt cel ce eram altădată. Nu mai am patruzeci de ani, fiecare pas al catîrului mă poartă departe de acel moment

pe care nu mai reușesc să-l regăsesc : ce strigăt de spaimă. Mi-am întors privirea înapoi și am văzut poteca fără de mine, ferigile nepăsătoare. Ba nu, o voi străbate din nou mîine, dar în urma mea voi fi lăsat un alt punct. Mi-am întors iar privirea înapoi ca un scorpion, pentru a înhăța cel de al doilea început. Siluetele prietenilor mei răsar pe zid, mă văd, își agită brațele; nu-i iubesc, cu toate astea mă simt înduioșat. Dau bice catîrului, vreau să ajung la trap, oh fericire, dacă aș fi avut pinteni i-aș fi înfipt în carnea asta chelboasă, iată-mă sosind : ei mi-au văzut răsărind întîi capul, apoi capul catîrului, apoi corpul meu pe fundalul văii, aduc cu mine aerul, catîrul încetinește, se oprește, sînt mai mare decît piața.

PE VIA TRESTELLE

Crăpătura care se căscase fără veste în aceà dimineață ploioasă în zona noilor construcții, se închidea cu cîțiva centimetri pe oră. „E adîncă de vreo douăzeci de metri“, spuneau muncitorii aplecîndu-se spre a o cerceta, și strigau dar nici un ecou nu se auzea din adîncul pămîntului ale cărui straturi vizibile erau moi, primul dintre ele fiind de culoare brună, al doilea albicios, iar al treilea galben-roșcat. Pe la amiază, un copil care se întorcea de la școală alunecă înăuntru : dispăru în beznă, fără a apuca să deschidă gura. În scurt timp se adunară

zeci și zeci de persoane, multe dintre ele cu umbrele. După ce fu coborîtă o funie, se constată că fisura era de o adîncime incalculabilă. Cînd sosiră părinții, eforturile fură sporite cu scări de frînghie, adunate din tot orașul, veniră soldații și pompierii, iar între timp bărbați, tot una de glod, coborau și urcau la suprafață cu torțe, susținînd că nu izbutesc să dea de fund. Se impunea o cît mai mare grabă deoarece de la un moment dat încolo nu se mai putu trece prin crăpătură decît anevoie. De fapt, cînd se lăsă noaptea, nimeni nu se mai putu strecura înăuntru. Mama copilului urla: *faceți ceva,* zgîlțîia oamenii, dar nu se mai știa exact ce trebuia făcut. *Săpați,* striga ea, zgîriind cu furie pămîntul. Săpară vreo jumătate de metru, dar osteneala fu zadarnică. Toți plecară, chiar și autoritățile, în afară de părinți și de un domn cu pălărie tare. Cineva adusese un scaun. Se iviră zorile, iar mama, deșteptîndu-se, după ce ațipise pe genunchii bărbatului ei, începu să urle la lumină, astfel că apărură din nou cîțiva oameni care repetară cu blîndețe: *e cu neputință, haidem.* Părinții fură duși de acolo cu o șaretă. Domnul cu pălărie tare rămase singur. Înainte de a pleca domnul se uită la pajiștea care începea să se zvînte: nu mai rămăsese nici urmă de crăpătură, abia dacă se mai zărea o dunguliță subțire în iarba bătătorită și strigă: „Nu cred că nu s-ar putea face nimic, refuz s-o cred". Glasul lui se pierdu în direcția cîmpiei; porni la drum întorcîndu-și din cînd în cînd brusc capul, spre a surprinde vreun amănunt nou.

Tatălui i se păruse că-l vede stînd pe punte, într-o seară cînd se întorcea de la vale. Moartea acelui fiu îl distrusese, ceea ce se vedea și după veșminte; iar mama ședea ore întregi ghemuită la fereastra ei veșnic troienită, prin care îl vedea apărînd dincolo de trecătoarea Pietra, în mijlocul șesului îndepărtat. Fiul cel mare locuia departe. Venise la Man în seara de 12 decembrie, întîrziind la înmormîntare: cei trei își petrecură noaptea vorbind, iar în zori Antonio plecă spre a-și relua serviciul.

În 12 decembrie, Antonio aștepta la C. plecarea autobuzului pentru Man, locul său natal. Printr-o crăpătură a geamului cafenelei vedea călătorii urcîndu-se grăbiți în mașina care trepida, deoarece motorul fusese pornit.

Își iubea oare fratele? Putea răspunde că nu — în tot timpul cît acesta zăcuse nu se gîndise niciodată la el. Cu toate acestea pornise spre casă de îndată ce primise vestea, făcuse tot ce trebuia. Peste puțin va fi acolo; simțea frigul străzii triste din fața porții, cu lumea aceea cernită, iar el, palid, avea să plîngă pe umărul lui T. sau pe-al lui B. Îl scîrbea faptul că la coborîrea din autobuz va simți mirosul celor întîmplate. Toți l-ar fi înconjurat pe noul-sosit, ca și cum ar fi fost singurul îndurerat: mîinile albe ale părinților arătau spre el, îl scoteau prea mult în evidență. Antonio se vedea mergînd cu capul descoperit în urma sicriului, coborînd drumul în pantă, la capătul căruia dricul scîrțîie în-

totdeauna, iar pe localnici uitîndu-se la el printre șipcile obloanelor.

Șoferul anunță plecarea. Antonio nu se mișcă : „Voi pleca cu cursa următoare ca să ajung după înmormîntare". Văzu mașina desprinzîndu-se încet de norișorul azuriu al gazelor ieșite cu un bubuit pe țeava de eșapament : roțile striviră crusta subțire de gheață de pe caldarîm. După cîteva minute se ridică, ieși din cafenea și-l întrebă pe un bărbat : „Cînd pleacă cursa pentru Man ?" „Abia a plecat", răspunse omul. Antonio schiță un gest de ciudă. Se înapoie în cafeneaua plină de oameni necunoscuți și, din timp în timp, repetă gestul.

DOI TINERI

Ședeau pe marginea unui șanț adînc cu gulerele hainelor ridicate, din pricina suflării de aer umed venite dinspre dealuri. Apa verde și stătută le atingea tălpile pantofilor.

— Privește ce frumusețe, spuse Paolo arătînd spre un stol de păsărele care străbăteau cerul la mare înălțime, ca un vîrtej cu formă schimbătoare. Privește, mai spuse o dată : casele acelea luminate de vînt, erau gata să dispară într-un uriaș nor de praf.

Pe stăvilar trecură muncitori pe biciclete, întorcîndu-se de la fabrica de cărămizi ; pedalau din greu contra vîntului.

Înainte de a se tolăni pe iarba uscată, ca să citească ziarul, Paolo vorbi despre o mulțime de lucruri. Anselmo ascuțea o trestie cu un briceag cu incrustații de sidef.

— Ascultă aici, Anselmo : „Un copil călcat de un autobuz : ieri dimineață, un băiat pe nume Antonio, în vîrstă de cinci ani, plimbîndu-se cu tatăl lui, un anume Berto B., funcționar la Întreprinderea Metalica, văzînd-o pe neașteptate pe mătușa lui, se desprinse de taică-său și o zbughi spre mătușă. În momentul acela, un autobuz de pe linia trei țîșni brusc de pe Corso Vittorio..." Mi-am întrerupt aici lectura, imaginîndu-mi că soarta ar fi putut fi schimbată : un trecător, cu care strig, șoferul gata să pună frîna. Auzi scrîșnetul frînei ? Dar sfîrșitul informației a confirmat titlul. Eu am și văzut scena : un băiețel îmbrăcat în albastru, huruiturile acelui moment. Tu, Anselmo, nu încerci același sentiment ?

Anselmo își ridică încet capul.

— Nu, răspunse, privindu-l țintă. Mai înainte îmi arătai orizontul, erai aproape mișcat. Aș vrea să simt și eu anumite lucruri. Respiră puternic și adăugă pripit : Cu puțin înainte mă gîndisem să-ți dau brînci în șanț. Paolo păli. Da, zise el, priveai acolo, departe, și ți se citea bucuria pe față.

— Neghiobule, spuse Paolo, bătîndu-l pe umăr.

— Aș vrea să mă jupoi, ca să fiu mai sensibil decît sînt. Își cuprinse capul între mîini. Nu e drept.

Paolo se duse mai aproape de el.

— Nu sîntem diferiți, Anselmo. Încearcă. E frumos lanul acela de grîu, așa Anselmo, apleacă-te

spre dreapta, alunecă cu privirea peste șosea, lanul de grîu, mărginit jur împrejur de copăcei ? Dacă te dai mai într-o parte vei vedea înșirîndu-se și butucii de viță.

Anselmo nu deschise gura, umerii i se încordaseră la atingerea mîinilor lui Paolo, care îl deplasa ușor, pentru ca să poată vedea peisajul din același punct cu el.

VOIAJUL

Tovarășul meu de drum începu să rîdă, făcîndu-mi semn de la fereastra compartimentului spre o coadă de șopîrlă care țopăia pe terasamentul șinelor. Ne oprisem de cîteva minute într-o mică stație, căldura era mare, nu se auzea decît mugetul unui bou. Văzui șopîrla fără coadă la cîțiva metri de noi pe un zid, cu căpșorul nemișcat cătînd în sus.

Pînă la urmă trenul își reluă cursa. Tovarășul meu de drum își scoase haina și-mi oferi o țigară de foi. Se ducea la C..., un sat mare de la șes. „Voi rămîne acolo pentru totdeauna", spuse el. Îmi vorbi îndelung despre satul lui care, în acel anotimp, la asfințitul soarelui, se colora tot în trandafiriu. „Acolo mă cunosc toți, și dacă e să se întîmple acolo, sînt cunoscut". Mi-a explicat că se temea să nu înnebunească, deoarece observase anumite simptome : „Uneori îmi trece prin minte cîte o imagine și-o urmăresc zadarnic, încercînd să-i aflu numele. Dispare în beznă și rămîn pierdut, fiind vorba de imaginea unui smochin ori a unei mese — lucruri cît se poate de obișnuite. Mi se pare că nu mai am de ce să mă agăț ca să-mi amintesc ce sînt. Cum se numesc ? Ca să fiu salvat, mi-ar fi de ajuns un «s» sau un «m»."

Nu avea copii și asta îl consola : „Să fiu surprins de un copil, cu părul răvășit și cu limba scoasă, mă înțelegeți".

I-am pus multe întrebări, preocupat numai de mine, ca atunci cînd îl ascult pe un bolnav : cu o săptămînă în urmă, spusesem : *cînt în casă,* în loc de : *sînt în casă.*

Îl obosea îndatorirea de a-și aminti de toate, căci în fiece zi, în fiece minut, în mintea noastră intră denumiri noi. „Ramura de colo, dumneata, un strigăt ; nici nu pot să-mi deschid ochii sau urechile, fără să fiu nevoit să-mi sporesc amintirile. Chiar și aceste cuvinte. Ajunge."

La St. cumpărarăm un ziar și preț de un ceas se adînci în lectură.

Trenul încetini : trecea pe lîngă niște orezării cu ape molatece și limpezi. Soarele roșu de la orizont era prins în plasa unor ierburi subțiri. „Mai e puțin", exclamă el, pregătindu-și pe banchetă numeroasele valize.

Mai spuse : „În fond, nebunia nu mă înspăimîntă. Voi simți oare savoarea alimentelor, gustul băuturii ? Îmi trebuie atît de puțin ca să fiu mulțumit. Uitați-vă la aceste culori."

Arătă spre acoperișurile satului, acum la depărtare de cîteva sute de metri. Căpătase o nuanță trandafirie, ca și aerul, ca și mîinile mele.

Mă mai salută o dată înainte de a se depărta împreună cu un bărbat care îl întîmpinase cu strigăte voioase.

IN GRĂDINA ZOOLOGICĂ

Enrico şi Teofilo intraseră în casa reptilelor după ce văzuseră maimuţele cu burţi violete şi păsări mari, zburînd în interiorul unei sfere aşezate deasupra pădurii de pini. Şerpii, închişi între ziduri cu despărţituri de sticlă, zăceau în letargie pe nisipul presărat cu bucăţele din vechile lor piei. Intr-un mic lac, trei caimani îşi arătau boturile ascuţite şi guşile palpitînde. Teofil îl privi pe Enrico cu atenţie : respiraţia îi dilata pieptul sub haină, dar era greu s-o bagi de seamă, din pricina luminii uniforme care îl învăluia. Cu toţii respirăm, dădu el să exclame îngrozit, ca şi cum aerul impregnat de mirosurile răsuflării altora i-ar fi pătruns în sînge pentru întîia oară.

La puţin timp după asta, ieşind, se aşezară pe marginea unui bazin presărat cu stînci ascuţite. Teofilo spuse : „ O să devin sfînt". Enrico rămase tăcut. O simt de un an. Nu-mi voi găsi liniştea, atîta timp cît o singură secundă din viaţa mea va fi necontrolată. Voi deveni un sfînt, fenomen inevitabil cînd conştiinţa se pune în mişcare

Enrico întrebă :

— De ce o spui cu atîta tristeţe ?

— N-am să mai pot fi leneş, n-am să mai pot creşte sub soare ca o plantă.

— Te contrazici, preamărind lucrurile de care te vei despărţi.

Plecîndu-şi capul pe umărul lui Enrico, Teofil spuse :

— Despărţirea se va produce într-o singură clipă, după care nu voi mai regreta nimic, voi deveni bun şi drept, dar acuma mă tem de clipa aceea.

Focile se ascundeau sub stînci, apoi spintecînd iute cu umbra lor oglinda apei, ieşeau din nou la suprafaţă, lucioase, undeva departe. Teofil simţi pe piele răcoarea acelei ape, înfiorate de vîntul alb al dimineţii.

BAIA ROMANĂ

Clienţii erau adunaţi în cea de a treia încăpere — erau şase. Cînd am intrat bocănind supărător cu galenţii, şi-au îndreptat o clipă atenţia spre mine. Mă. aşezai într-un colţ : privirea mea rătăcea pe pereţi asemeni unui fluture, oprindu-se pe furiş asupra celor prezenţi.

Tăcerea era întreruptă de răsuflări şi la răstimpuri de cîte un fel de clipocit ; erau mîinile care alunecau pe piele, ca să înlăture şiroaiele de transpiraţie. Prin geamurile aburite îl vedeam mişcîndu-se pe băieş, înfăşurat într-un halat alb ; din cînd în cînd îşi turtea nasul de geamul uşii, ochii lui ieşind din ceaţă deveneau imenşi şi se opreau asupra mea.

Nimeni nu vorbea și totuși se uitau insistent unul la altul, lăsîndu-și brusc ochii în jos ori de cîte ori li se întîlneau privirile. Erau bărbați vîrstnici, între patruzeci și șaizeci de ani, bine hrăniți. Unul singur avea membrele subțiri, roze și un lănțuc de aur la gît.

Din pielea mea începură să se înalțe norișori de aburi. „Voi slăbi și voi putea să nu mai sufăr la vederea unei nenorociri pe stradă."

Bărbatul plăpînd își tot deschidea gura de pește, în dorința evidentă de a vorbi. Ceilalți observaseră. I-ar fi fost de ajuns să spună : „Mi se pare că..." și să ridice un braț, dar toți își întorceau capetele în altă parte exact la momentul potrivit. Și eu evitam să-l ascult pe subțirelul cu piele de șoarece nou-născut, ne irita că era mînat de aceeași dorință ca și noi ; plini de vorbe, îl urmăream ca pe un cerb, așa încît sfîrși prin a se ridica și a ieși cu capul plecat.

„Ne vom reîntîlni în iad", spusei în sinea mea, la adresa celor rămași. Mă îndreptai puțin mai tîrziu spre cămăruța cu duș, fără să fi înțeles că făceam parte din cei cinci : sub ploaia răcoroasă a dușului mă reîntorsei la starea mea civilă.

PICIORUL-COCOȘULUI

Giulio C. își dădu seama tîrziu că-i place culoarea galbenă (se poate întîmpla să mori fără a fi aflat care dintre lucruri le-au îndrăgit ochii noștri).

Trecuse de cincizeci de ani, fără a ști că arborii au tot felul de forme, că nu există nici o culoare imaginată de mintea omului pe care să n-o găsești pe ziduri sau într-o grădină de zarzavat : de altfel, chiar în grădinița lui a descoperit într-o zi treizeci de nuanțe de gri.

Într-o duminică se sculă devreme și o porni spre localitatea Br., cu pajiștile ei înțesate cu flori de piciorul-cocoșului. Mergea călcîndu-le în picioare, sau cosindu-le cu bastonul, dornic de a se cufunda tot mai adînc în acel galben intens, de a se întinde pe pămînt pentru a vedea florile lipindu-i-se de haine, de obrazul lui nădușit. I-ar fi plăcut s-o îmbrățișeze în mijlocul acestui galben, pe o oarecare Maria B. Se gîndea : ea spune, mă doare sînul, cum ar spune, mă doare un deget. Pieptul ei pune în mișcare sîngele întregului cartier, iar eu am văzut-o încheindu-și bluza cu un gest plin de simplitate.

Înaintînd pe pajiștea ce se întindea la nesfîrșit sub un cer fără nori, smulse un mănunchi de flori cu rădăcini cu tot, din care curseră șiroi, micuțe insecte negre.

S-ar fi zis că pe o distanță de mile și mile jur împrejur n-ai putea întîlni nici țipenie de om. Ultimele păsări ale pămîntului brăzdaseră orizontul cu puțin înainte. O dată cu căldura, Giulio C. simți o neașteptată indispoziție : i se părea că respiră anevoie, în așa măsură încît își iuți pasul. Trebuia să iasă din mijlocul acelor flori fără de sfîrșit. Începu să clipească des, simțea nevoia de a vedea și altceva, o fîșie cu violete, sau cu maci, un spațiu

11 — Eu sînt diavolul — c. 2782

oarecare în care să nu existe piciorul-cocoşului. Se descheie la guler, începu să alerge şi peste puţin ajunse la malul unui pîrîu, dincolo de care se vedeau ogoare verzi şi cafenii. Se întoarse spre a privi întinderea galbenă, cîmpul tăcut şi se linişti. Nimeni nu va afla niciodată de această escapadă a lui.

LA CAFENEA

Eram cu Valerio la cafeneaua Nestro. Număram clienţii aşezaţi la măsuţele rotunde şi prea mici. Pe marmura uneia dintre ele, pe jumătate ascunsă de o coloană din imitaţie de alabastru, se vedeau două mîini mari. După ce făcurăm cîteva presupuneri în legătură cu proprietarul acelor mîini, privirăm mai departe în jurul nostru. Aproape toţi cei prezenţi, veniţi din diferite colţuri ale oraşului, se aflau aici pentru a mînca îngheţată, dar văzîndu-i pe stradă, nimeni n-ar fi bănuit ce ţintă aveau. În momentele acelea ei încercau o plăcere comună, dar se uitau dispreţuitor unii la alţii, îşi înălţau capetele ca nişte foci, în timp ce ochii le dispăreau din cînd în cînd sub pleoapele ce clipeau des. Valerio spuse că, la un moment dat, sîntem identici cu C., puţin mai înainte, sau imediat după, cu B., iar în cursul zilei întîlnim nenumărate astfel de asemănări, despărţindu-ne dezgustaţi de fiecare, fără a ne da seama că dăm peste alta. Îmi făcu apoi semn arătîndu-mi un bătrîn surîzător care îşi lingea linguriţa cu o

limbuţă roşie şi ascuţită, şi un ofiţer din partea opusă a sălii, care făcea acelaşi lucru. Consideraţiile noastre fură întrerupte de apropierea grăbită a ospătarilor spre un client care dădea semne că e gata să vomite. Era un om de vreo cincizeci de ani, probabil notar. Icnelile lui au durat destul de mult. După aceasta nimeni n-a mai mişcat ; toţi l-ar fi văzut cu plăcere înecîndu-se într-un canal de scurgere. Numai ospătarii îşi ridicau braţele în jurul individului, acum palid şi tras la faţă, iar unul din ei îndrăzni chiar să-l dojenească. Apoi sosi în fugă un servitor cu nişte rumeguş, nu înainte ca Valerio şi cu mine să fi avut timp să vedem un lucru extraordinar. Îl observaseră ospătarii, şi unii dintre clienţi : omul expulzase cuvinte care acum se descompuneau pe pardoseală. Se alcătuiau dintr-o substanţă mucilaginoasă, sau dintr-o materie asemănătoare cu a meduzelor, toate literele de mărimea unui bănuţ. ASP... TAMB... RET... : restul nu se lega, devenea inform şi se lichefia. La o nouă icneală, din sărmana lui gură ieşi încă o literă, şi anume un T. Se opri pe reverul hainei, iar el o înlătură în grabă cu o batistă de olandă. „Scuzaţi", le spuse el celor de faţă. I se aduse pălăria, după care străbătu sala plină de fum, multiplicîndu-se în oglinzi, liniştit, ca să-i asigure pe toţi că acum se simţea mai bine.

Peste puţin sala se umplu din nou de larmă, aerul era plin de vorbe. Lui Valerio şi mie ne trebui multă vreme ca să ne reluăm conversaţia. „Ieri..." spuse Valerio, dar se opri brusc, foarte stingherit.

Cînd soţii S. intrară în lojă, tînărul Carlo fu obligat să-şi repete istorioara.

Cîndva, în Universitatea noastră, erau doi profesori, Gaspare şi Claudio. Într-o bună zi, Gaspare dispăru : se transferase departe, la Cremona, stîrnind uimirea prietenilor care îl ştiau îndrăgostit de acel oraş, dînd loc la nenumărate presupuneri, din care nici una nu era cea adevărată. Gaspare plecase pentru că el şi Claudio nu se mai puteau privi ochi-n ochi, liniştiţi.

Comentariile se porniră din nou şi tînărul Carlo, le răspundea tuturor.

— Oare ce vină le împovăra conştiinţa ?

— Nici una.

— Oamenii nevinovaţi se pot privi ochi-n ochi.

— Fleacuri, nici măcar copiii n-o pot face. Eu însumi, în tramvai, bunăoară, n-am izbutit să înfrunt privirea unui bătrîn pe care îl vedeam pentru prima oară.

— Aveai în dumneata ceva reprobabil, ceva ruşinos, fie chiar de foarte demult. Şi un defect fizic ascuns te face în timpul unei discuţii blînd ca un miel.

— Cum ar fi un început de exemă.

— Mult mai puţin.

— Ieri m-am roşit pentru că, în timp ce voi vorbeaţi de lacul Como, mi-am adus aminte că în 1932 un om m-a îmbrîncit pe stradă într-un mod necivilizat şi că eu n-am spus nici pis. Am avut în faţa voastră un moment de descumpănire, şi desigur că v-aţi gîndit la cine ştie ce.

— Hai să ne privim ochi-n ochi, doctore, să vedem care din noi patru va rezista mai mult.

— Continuă povestea, Carlo...

— Aşadar, într-o dimineaţă, scriind o scrisoare, Gaspare băgă de seamă că colegul lui îşi întrerupsese lectura ziarului şi-l privea. Asta n-a durat decît o clipă şi cei doi îşi şi reluară, unul, lectura, celălalt, scrisul. După un minut, se petrecu acelaşi lucru...

— Se întîmplă deseori, pentru Dumnezeu...

— Din momentul acela şi-au pierdut liniştea. Şi la ce ciudate subterfugii recurgeau amîndoi (mi le-a enumerat Claudio, anul trecut) ca să-şi ascundă stinghereala ; de pildă, îşi aşezau mîna în faţa ochilor, iar la şedinţele de la Ateneu făceau tot ce era cu putinţă ca să-şi schimbe locul, spre a se găsi în afara razei vizuale a fiecăruia.

— Oh, credeţi-mă, trebuie să fi existat un motiv.

— Toate motivele au aceeaşi valoare, iar noi căutăm unul diferit, e vorba de o întoarcere la originea raporturilor cu semenii noştri.

— E umilitor şi nu mi se pare clar.

— Vă rog, lăsaţi-l să-şi termine povestirea.

— E terminată. Despărţindu-se, îşi regăsiră oarecum liniştea.

Toţi începură să rîdă, observînd că Anselmo se foia pe scaun şi că nici evantaiul contesei nu era de ajuns de mare spre a-i permite să se ascundă, după ce îşi dăduse seama că Pietro îl privea. Dar cortina se ridică, luminile se stinseră, lăsînd să se vadă numai rochia albă a doamnei Fantis.

Sosirăm în casa mătuşii în decembrie, după moartea tatălui meu : mama, eu, fratele meu şi sora mea, precum şi Moschino, un cîine crescut de noi. Cum rămăsesem fără un ban, pentru noi nu exista deocamdată altă ieşire : mătuşa ne primi cu răceală, şi, cînd în timpul mesei mama se ridică înaintea celorlalţi ca să-i ducă afară farfuria, ea i-o smulse cu mîinile ei mari şi şi-o puse dinainte, izbind-o de masă.

— La ce vă trebuie cîine ? spuse într-o zi mătuşa.

Mătuşa repetă fraza holbîndu-şi ochii cenuşii, iar pe gît îi apăru o vînă proeminentă ca un otgon. Ca să intru în graţiile mătuşii, căreia urma să-i cer de o pereche de pantofi noi, începui să alung cîinele, ba chiar îl lovii de cîteva ori cu piciorul. Nu uitasem însă ghiduşia pe care mi-o făcea cînd eram copil : mă striga, eu mă întorceam brusc, dînd cu nasul de degetul ei ud de scuipat ; timp de un minut, ea hohotea din gîtlej, şi îşi curma rîsul uitîndu-se urît la mine dacă nu acceptam gluma. Saliva celorlalţi mă umple, pe drept cuvînt, de groază. Siliţi-mă să alerg gol, dar nu mă puneţi în contact, în nici un fel, cu saliva aproapelui meu.

Sosi Ajunul Crăciunului. Ajunul de prin locurile mele natale nu este un Ajun ca în celelalte părţi ale lumii. De obicei satul este învăluit într-o ceaţă neagră, la opt prăvăliile sînt închise : de la opt pînă la nouă nu se aude nici un zgomot.

Lumea stă închisă în casă, mîncînd cu lăcomie. Femeile au muncit două zile la pregătirea bucatelor, iar bărbaţii, fără un cuvînt de laudă, mănîncă în tăcere şi sorb din nişte pahare mari cu toartă. Mai toţi au dureri reumatice, ori ficatul bolnav, iar pe obrajii roşii — vinişoare albastre ; după ce mănîncă, ies înfăşuraţi în pelerine, sau adorm pe scaun. În seara de Ajun se reîntorc acasă cei din oraşe, se întoarce cine poate, şi în jurul mesei, după ce s-au ghiftuit cu turte de dovleac, vorbesc cu buze unsuroase despre testamente, se reîmprospătează vechile neînţelegeri, iar dimineaţa, cu primul tren, pleacă.

Mătuşa şedea pe un jilţ vechi îmbrăcată cu o rochie în dungi şi ne privea cum mîncam. Eu intrasem în casă cu puţin înainte, după ce cercetasem pe îndelete urmele pe zăpadă ale lui Manti, creditorul nostru, înşirate de-a lungul zidului. Mătuşa spuse : „L-am trimis pe Moschino la Verona". Nimeni nu răspunse. Eu înţelesei — de ore întregi nu văzusem cîinele, în schimb o surprinsesem stînd îndelung de vorbă cu omul cu sacul, dar mă depărtasem fluierînd. Edmondo vîra în sacul lui cîini, pisici şi şoareci, şi-i arunca în apele Padului. Padul curge prin apropiere, iarna e plumburiu, doar pe maluri stăruie o pîclă albă şi joasă de-ţi vine pofta să te dai de-a dura, prin pîcla aceea uşoară. „Acum Moschino e la Borgoforte", spusei eu cu nepăsare, continuînd să mănînc. La Borgoforte, la douăzeci de kilometri de locul meu de baştină, există un pod de vase unde se opresc gunoaiele purtate de curent, dinspre nord. Mama păli, sora mea strînse farfuriile şi se duse în bucătărie să plîngă. Eu începui să

alerg prin cameră făcînd : „Ham-ham". Alergam în patru labe în jurul fustelor mătușii lătrînd, trăgînd de ele cu dinții, „Destul", urlă mătușa oprindu-se în mijlocul camerei, cu ochii ei cenușii ieșiți din orbite.

PALAVRE

Cei patru călători stăteau de vorbă, în timp ce trenul traversa regiunea lacurilor înghețate. O dată cu lăsarea nopții le sporea și încrederea în ceilalți, după tăcerea prelungită în timpul căreia crengile negre și aspre ale copacilor le intrau în gură.

— Într-o noapte am băut două sticle cu lapte. Laptele îmi năclăise gîtul, linsesem mai întîi pojghița de smîntînă de deasupra. Eram umflat, nu mai intra nici o picătură. Mă supărai și spusei : Voi învinge eu sau legea ? Îmi mai turnai lapte în gură, pe obraz, pardoseala se transformase într-un pîrîu. Deschisei cămara plină de zarzavaturi, de carne crudă, de pîine, îmi vîrîi degetele în calupul de unt, mă unsei cu el pe față, mușcai din niște mere albe, dintr-un os fărîmicios de vițel.

— Vă înțeleg, îl întrerupse S. La fel și eu, cînd trec prin fața grămezilor de fructe, mă enervez la gîndul că m-aș putea sătura doar cu una din portocalele acelea. Îmi vine atunci să mă năpustesc asupra lor și să le înghit pe nerăsuflate.

— Același lucru îl încerc și eu, cu apa rîurilor. Aș vrea s-o înghit toată, dintr-o sorbitură, spuse N.

— Cu femeile... începu R.

Toți începură să rîdă, înainte ca el să urmeze. A fost nevoie de cîteva minute, ca veselia să se potolească.

— Cu femeile...

Aici intră controlorul, întrerupînd pentru cîteva minute conversația. Trenul ajunsese într-o gară neagră, cu o dîră de zăpadă între două trenuri oprite. La ferestre se îngrămădiseră soldați. S. îi salută pe ceilalți și coborî. Cei trei rămași cumpărară coșulețe cu merinde pentru drum.

— Cu femeile, reluă R. în timp ce ceilalți mîncau în tăcere, cu gura plină, respirînd anevoie, lăsînd să le cadă la picioare oasele de pui.

Unul din ei văzu degetele unsuroase ale tovarășului său de drum, și, strîmbînd din buze, ar fi vrut să i le strivească cu călcîiul. Cel vizat se șterse imediat pe mîini cu batista, dar citi dezgustul în ochii celorlalți, poate pentru că avea bărbia brobonată de nădușeală.

Fiecare se ghemui în colțul lui, cu blana trasă pînă la ochi.

Adormiră pentru a se deștepta la Gt., puțin după revărsatul zorilor.

Înainte de a se despărți își spuseră numele și prenumele.

PICTORUL ASVERO

Asvero lucra la un tablou — un peisaj plin de maci — discutînd cu nepotul lui despre mirare.

— Aș vrea să-mi fac o casă atît de mare, încît... Dar e absurd.

— Explică-te.

— Spun că, chiar dacă acea casă ar fi nemăsurat de mare, tot va trebui să trec prin ea la un moment dat, cînd voi vrea să ies. Asta mă miră.

— Pe mine mă uimesc alte lucruri : ia strigă-l pe băiețașul acela și el se va întoarce. Strigă-l...

Într-adevăr, băiețașul se întoarse. Îl salutară cu mîna, iar el le răspunse fără a-și întrerupe culesul florilor. Îl mai strigară o dată și acesta își ridică din nou capul luminat de albastrul aerului. În momentul acela sosi Paride, palid, cu sufletul la gură.

— Maria ! strigă deodată Asvero.

Paride dădu din cap, cu fața scăldată în lacrimi.

Asvero o luă la fugă către casă. De la pajiște pînă la casă avea de mers o jumătate de ceas. Trecea de-a dreptul peste brazde, sărea peste șanțuri însoțit de umbra lui, care se frîngea dînd de haturi sau pîraie. Așadar, sfîrșitul scumpei lui soții bolnave sosise. În lipsa lui. Din cînd în cînd piciorul îi rămînea prins în pămîntul reavăn. În cazul cînd casa ar fi fost la o depărtare de mai mulți kilometri, ar fi trebuit să încetinească la un moment dat, oricît de mare i-ar fi fost durerea, și să meargă cu pasul lui normal.

Gîndurile se desprinseseră de el — erau pe de-a întregul în odaia cu foșnetele acelui moment.

Ajunse istovit în fața porții. O singură fereastră avea canaturile pe jumătate închise. Asvero nu vedea albastrul frizelor, toate i se păreau albicioase. Pe scări se întîlni cu prietenul lui, Riccardo, care îl opri în loc cu o afectuoasă brutalitate. Asvero încercă să scape de el.

— E sigur că va veni o zi în care tu nu vei mai plînge, nu vei striga și nu te vei zvîrcoli pe pardoseală... Asta e sigur, reluă Riccardo, fără a-i da drumul. Nu e greu de imaginat că la anul, în mai, vei sta aici, pe această piatră, pictînd un zid sau un scaiete.

Asvero se uită lung împrejur și răspunse :

— Nu știu ce să-ți răspund.

LA POLIȚIE

Vittorio ședea pe o bancă în parc, prin fața lui treceau fel de fel de cetățeni. La un moment dat fu văzut sculîndu-se și pornind-o în goană, cu ochi de lup hăituit. Ajunse la Poliție gîfîind, din care cauză izbuti cu greu să se explice, dar comisarul, un tînăr bălai, înțelese pe loc : pe Vittorio îl apucase subit frica de oameni. Îl luă de braț și ieși împreună cu el, ca să-l liniștească.

— Eu știu, îi explică Vittorio, că ochiul meu albastru stîrnește invidia vameșului de colo, priviți-l numai, iar bătrînul acela îmi vrea moartea din pricina șoldurilor Amediei.

Continuă, furnizîndu-i exemple amănunțite. Pe bulevard, întîlniră diferite persoane ; cînd umbra vreuneia îl atingea, Vittorio se înfiora ca de frig. Comisarul îl întrerupse.

— V-ați dat seama de asta abia azi-dimineață ?

Răspunse :

— Da. Unele gînduri se nasc brusc. Adeseori, ele îți garantează ani conștienți, dacă îți amintești de

ele în mod constant, dar le uităm ca pe un obiect. O dată, într-o piață pe care o traversasem de nenumărate ori, mi-am simțit corpul mergînd fără mine : mă deplasasem puțin în afara corpului meu. Vedeți, mi-o amintesc abia acum, în loc să fi reflectat la asta mereu. Azi-dimineață m-am întrebat *de ce sînt melancolic ?* În mine oscila de cu dimineață melancolia, nu amintirea cauzei care o provocase. Sîngele mi-a fost năpădit de o culoare închisă, ca și cum în măruntaiele mele ar fi plesnit o sepie, și l-am revăzut cu precizie pe cel pe care îl îmbrîncisem fără să vreau pe stradă, cu cîteva ceasuri înainte, și care mă privise cu ură. Toți îmi părură așa cum sînt.

Comisarul — se opriseră într-un bar — îl ascultase pe Vittorio cu răbdare. Doi gardieni publici îl salutară.

— Pe dumneata — persoanele, iar pe mine — lucrurile, spuse comisarul care preferă să schimbe locul, pentru a putea sta de vorbă nestingheriți. Porniră spre un cartier unde străduțe întortocheate înconjurau niște case al căror zid îndreptat spre soare, era vopsit în negru. Sînt în tramvai, absorbit de cine știe ce imagini. O zguduitură, un zgomot mă readuce la realitate. În ce punct al traseului mă aflu ? Mă uit afară. Înainte de a recunoaște locul, mi-aș dori să fiu în punctul A în loc de B, unde e o porțiune de zid, care în acea clipă mi-ar provoca o neliniște căreia mai apoi îi trebuie mult timp pînă să se risipească.

La despărțire, comisarul conchise :

— Nici eu nu voi mai fi niciodată fericit, ajunge un sunet, o lumină, o formă — ca să mă-mpiedice.

LA MASA

Artemio avea obiceiul să citească ziarul în timpul mesei, de aceea copiii nu aveau voie să vorbească tare, și chiar nu vorbeau de fel ; pînă și soția lui, ba se ridica, ba se așeza la loc, dirijînd serviciul, ca suspendată în aer. Ochii lui Artemio alergau de la o știre la alta, la fel de lacomi de întîmplări, ca de mîncare ; totul intra în trupul lui subțire, ale cărui limite, la acea oră, și le simțea nemărginite : procesiune în est, nume, cifre, străzi. Mînca tacticos și grav în mijlocul familiei, nebănuind transformările pe care le suferea trupul lui, la aflarea fiecărei știri, devenind brusc apă, sau strigăt ostășesc, sau femeie, gata să leșine. În timp ce nevasta îi turna de băut, parcurgea în grabă cronica faptelor diverse : „După ce îl lovi pe bietul Antò cu o secure în cap, omul se apucă să caute banii cu înverșunare, dar în zadar. Camera purta într-adevăr urmele percheziției înfrigurate făcute de asasinul care fugise pe fereastră cînd începuse să se lumineze de ziuă. Banii fură găsiți de jandarmi între foile registrului în care, în momentul delictului, Antò își nota socotelile zilei."

Artemio trecu imediat la titlul de alături. O *nouă ascensiune alpină* (în mintea lui se stinse seninătatea zorilor) și între timp își spunea : *cum de nu i-a dat prin gînd să scotocească între foile registrului ? Nu i-ar fi trebuit decît puțin calm.* Copii mîncau în tăcere. Artemio își întrerupse lectura. Uitîndu-se în jur, întîlni privirea primului său născut, crescut în ura ce o nutrea față de tatăl său, în timpul acelor tăceri prelungite. Ceilalți îl urmă-

reau pe furiş, ca de obicei, privind totodată spre porţia lui mare de carne.

— Te nelinişteşte ceva ? întrebă cu sfială soţia, văzîndu-l roşu la faţă şi încurcat.

— Nu, răspunse el.

Crezuse că i-a fost surprinsă acea rapidă înşiruire de gînduri declanşată de lectura crimei.

El n-ar fi fost în stare să omoare o muscă, şi ar fi vrut să strige asta în faţa copiilor, de care acum îi era frică : pînă în acea clipă, nu existase pentru el decît noţiunea de copii, nu şi prezenţa lor concretă.

Continuă să mănînce renunţînd la citit şi puse ziarul pe divan. Acest lucru îi surprinse pe cei din casă, dar pentru scurt timp, deoarece de cum se termină cu masa, fiecare porni în grabă să-şi vadă de treburi.

ÎN TRAMVAI

Ieri dimineaţa, în timp ce ningea, Carlo se afla în tramvai, cît se poate de senin. Nu-l tulbura nici măcar obişnuita nesiguranţă a zilelor de ninsoare : „Oare va continua aşa ani şi ani de zile ?" De obicei se indispunea din ce în ce mai mult, de teamă că nu va mai vedea lucrurile limpede, ci cu o veşnică fluturare în faţa lor.

Tramvaiul se goli. În piaţă se urcă un bărbat care rîdea : îi semăna, după cît îşi amintea de el

însuşi (chiar şi vocea noastră sună altfel decît cum ne-o auzim).

La staţia a doua se mai urcă lume şi în scurt timp tramvaiul se umplu. Carlo C. rămăsese cufundat în anumite gînduri albe. Cînd îşi ridică privirile de la galoşii de cauciuc ai noilor sosiţi, de pe care stratul de zăpadă dispărea transformîndu-se în şuviţe strălucitoare, rămase cu gura căscată : toţi semănau cu Carlo — vreo zece persoane.

Chiar şi ceilalţi erau surprinşi şi stînjeniţi, nimeni nu voia să arate că băgase de seamă.

„Seamănă cu mine", îşi spunea fiecare în sinea lui. Unul era puţin mai slab, altul ceva mai înalt, sau mai palid : cel cu nasul proptit în geamul aburit, cu pălăria pusă strîmb, putea stîrni ilaritate şi Carlo se simţi umilit pentru el.

Nici unul nu vorbea : stăteau bine proptiţi pe picioare, ca să nu se atingă la cotiturile repezi ale tramvaiului, însoţite de scrîşnete stridente, Din cînd în cînd strîmbau din nas, ca din pricina unui miros urît.

— Ce vă face să vă uitaţi la mine ?

— Eu ?

Se simţea crescînd o iritare mocnită. Tramvaiul încetini în apropierea Intendenţei, în faţa unei armate întregi de măturători de stradă, învăluiţi în norii de aburi ai respiraţiei lor.

Răsună o palmă.

— Ce ţi-am făcut ?

— Bestie.

Începu un scandal la care luă parte şi Carlo.

Manipulantul opri tramvaiul în mijlocul unei pieţe pufoase şi pustii.

Interveniră gardienii publici și fiecare dintre certăreți o luă din loc, tăcut și grăbit, afundîndu-se în vîrtejul ninsorii.

Carlo își pipăi fața și se simți foarte umilit — i se părea că nu-și mai recunoaște pielea.

UNU ÎNMULȚIT CU ZERO

Cei douăzeci de copii de condiții diferite deveneau egali, cu uniforme, șorțulețe și gulerașul de celuloid. În timpul jocurilor pe pajiștea din spatele școlii, nu le răsăreau decît capetele din ierburile albăstrii, de ți se părea că zboară.

Învățătorul era înalt și rău, iar dacă rîdeau tare, se năpustea asupra lor strigînd : „La patruzeci de ani ai să ai reumatism. Iar tu — scleroză." Lui Carlo i-a căscat gura de parcă ar fi fost cal : „Ți se vor caria dinții". Adeseori, stînd în fotoliu, rămînea cu ochii pironiți asupra unor pete de pe ușă, care aduceau a fețe. Copiii stăteau smirnă, nici unul nu respira, doar ochii lor strălucitori săgetau de la dreapta spre stînga și viceversa. O dată, în timpul unei tăceri prelungite, el își apăsă cu degetul arătător vîrful cam gros al nasului, și cei din banca întîia văzură ieșind de sub piele minusculi viermi albi.

Către sfîrșitul anului, le explică înmulțirea.

— Unu înmulțit cu zero face zero.

Creta scrîșni atît de strident pe tablă, încît copiilor le fremătă limba în gură, și se făcu fărîme între unghiile dascălului.

Un copil se uită la colegii lui care-l incitau cu gesturi — toți aveau obrajii aprinși — și ridicîndu-se în picioare spuse :

— Face unu.

Învățătorul rămase o clipă descumpănit în fața băiețelului înfricoșat. Ar fi vrut să facă un salt de la catedră pînă în bănci, să-i muște pe mielușei, dar se stăpîni, aplecîndu-se totuși spre ei.

— Unu înmulțit cu zero face zero, răcni el.

Brațele îi atinseră tavanul și umbra acestor brațe se întinse pe pereți, trecu peste chipurile lor înspăimîntate, iar unul începu să bîzîie.

Sună clopoțelul, copiii se așezară în rînd conform obiceiului și la comanda monitorului marcară pasul pe loc, stîrnind praful roșu al pardoselii, în așteptarea semnalului de „înainte-marș" al învățătorului rămas nemișcat, cu pumnii strînși și cu o mare îndoială în minte.

CONTELE C.

Contele C. își sărută soția de două sau de trei ori, apoi îi mai surîse o dată din prag. Soția, întinsă pe pat, cu mîinile sub ceafă, ar fi adormit peste puțin : după treizeci de ani de căsnicie nu se mai ostenea să privească în fiecare seară, cu aceeași

12 — Eu sînt diavolul — c. 2782

bucurie, camera albă-ivorie, formele graţioase ale mobilelor. Aici se născuseră copiii ei.

Perdelele de atlaz mişcate de vînt atingeau patul cu franjurile, ca în o mie nouă sute dois... Amintirile îi arseră pleoapele înainte de a se desfăşura în întregime. Stinse lumina şi simţi îndată pe limbă venirea dimineţii, cu gustul laptelui, iar mintea i se lumină pentru o clipă de soarele alb de la ora şapte. Trecură cîteva minute deschise somnului.

Dinspre coridor venea o lumină slabă — cineva aprinsese iar lumina. Putu astfel să-şi recunoască imediat soţul, cînd un zgomot uşor o făcu să-şi deschidă ochii şi să-i îndrepte spre uşă : contele C. înainta încet spre ea.

— Enrico, strigă ea aprinzînd lampa. Şi îl văzu la un pas de pat, cu un *coupe-papier* ridicat în mîna lui dreaptă. Enrico, repetă femeia, devenind de o paloare mortuară.

— Te-ai speriat, spuse contele C., aruncînd cuţitul pe covor. Aşadar, ţie poate să-ţi fie frică de mine ? Femeia era împietrită. Contele C. scutură din cap dezamăgit : E cu putinţă ca tu să fugi, să chemi pe alţii în ajutor împotriva mea ?

Femeia plîngea săltîndu-şi umerii violent. Îşi retrase mîna dintr-a contelui C.

„Voi dormi aici, lîngă tine." Se băgă sub cuvertură, luă iarăşi mîna inertă a contesei, şi-o aşeză pe frunte, pe gură. Spre dimineaţă simţi că ea rămăsese tot cu ochii mari deschişi. Cu vocea scăzută contele C. începu să vorbească şi tot mai vorbea, cînd strigătele băieţilor care se dădeau în leagăn răsunară umede din parc.

„Cum vrei să nu mă doară, de vreme ce ţi-a fost frică de mine. Ne iubim de mii de zile şi ne cunoaştem foarte puţin."

ALEGEREA

— Nu mai împingeţi, strigă un bătrîn, într-un autobuz arhiplin.

— Eu nu împing, spuse Pietro, roşindu-se.

Se supărară. Pietro ar fi intrat în pămînt de furie şi ruşine, i se vedeau numai ochii rotindu-se în cap. Lumea asculta surîzînd. Bătrînul îl insultă, dar şi din gura tînărului ieşiră cuvinte fără noimă, jignitoare. Pînă la urmă tăcură. Tînărul observă că pasagerii priveau care încotro, preocupaţi de propriile lor gînduri — el şi bătrînul erau singuri. Din cînd în cînd unul din ei zărea printre capetele pasagerilor, care se mişcau încoace şi încolo, faţa schimonosită a celuilalt.

Careva şopti la ureche lui Pietro :

— Dacă spui în şoaptă cuvîntul *lam* vei curma viaţa bătrînului, sau a oricui de pe faţa pămîntului, pe care tu îl vei alege.

Fără a şovăi, Pietro hotărî : „Bătrînul". Acesta coborî nu mult după aceea ; şi în timp ce autobuzul cotea spre via Sette, Pietro îl văzu în mijlocul străzii, agitîndu-şi braţele, căzînd apoi sub bicicleta unui băiat de prăvălie.

El avusese acel mare dar şi se folosise de el împotriva unui om despre care nu ştia nimic. Din stră-

funduri îi apărură multe chipuri, din trecut și din prezent, Franco, Antonio, Artemio. Spusese cîndva: „Aș fi fericit dacă Dano ar muri". (În zilele acelea nu simțea gustul alimentelor, variata frumusețe a orelor părea a-i fi interzisă pentru totdeauna, din pricina acelui obstacol ridicat în fața orizontului său.) Apoi se împăcase cu Dano. Mai tîrziu însă, Artemio îl rănise nu mai puțin grav, din pricina femeilor, și nimeni n-a bănuit vreodată, văzîndu-l, că era sortit unei eterne nefericiri, cît avea să trăiască Artemio.

În piața Grande se urcă Achille B. El îl salută, dar acesta se făcu că nu-l vede. Pietro se închise în el însuși ca un arici, pierdu noțiunea de timp și de spațiu, iar toate organele lui se înfipseră în spatele costeliv al lui Achille B.

CLARA

Capetele spectatorilor se întorceau într-una cînd spre dreapta, cînd spre stînga, pentru a urmări zborul mingii. După partidă, Clara adormise cu racheta în poală, cu un picior pe linia care desparte terenul roșu de cel cenușiu și cu celălalt sprijinit de un scaun de răchită. Îi vedeam o parte a coapsei stîngi, tăiată de tivul fustei. V., observînd că mă uit la soția lui, îmi șopti la ureche:

— Tocmai coapsa asta o apăr. Nu voi permite ca altcineva s-o atingă. El sesiză obiecțiunile pe

care le conținea degetul meu ridicat și spuse: O știu Carlo. Coapse din astea sînt pe lume cu miliardele. Aș putea chiar să nu-mi dau seama dacă mi-ar fi înlocuită cu alta, fără știrea mea. Privește cît de albă și de pietroasă e coapsa Antoniei și cît e de frumoasă cînd se întinde în timpul alergării.

Vorbirăm mai departe despre femei și-i mărturisii că sînt sigur de infidelitatea Mariei. V. rînji și începu să mormăie, auzind că viața e alcătuită din ore, orele din minute și în fiecare din acestea, cînd un bărbat o dorește pe Clara sau pe Maria, ele trebuie să se apere de mii de ori pe zi, deci de milioane de ori de-a lungul vieții. Cifrele se multiplicau aproape sonore.

— Poți pretinde ca acest șir nesfîrșit de momente să nu se întrerupă? Poți fi fericit într-o zi, dar nu în fiecare din secundele care alcătuiesc o zi.

Carlo pălise. Îl rugai să spună cu glas tare: „*Toată viața ei Clara nu va trebui să fie sărutată de nimeni*". Carlo rosti fraza (nădăjduisem în zadar că faptul de a rosti cu glas tare acest lucru i l-ar și revela) și conchise:

— Nici una din reflecțiile tale nu mi-este necunoscută, dar aș fi în stare să suport orice rușine, în afară de aceasta. Ieri mă uitam la Clara, în pat, detestînd-o ca și cum m-ar fi înșelat și îi uram să-i putrezească nasul, în același pat în care îmi petrec lungi nopți, într-un amestec nevinovat de imagini: într-o noapte, am simțit chiar că mă ridicasem din pat la o înălțime de o șchioapă, în alta mi-au ieșit din trup niște corpuri diafane, identice cu al meu, în vreme ce eu rămîneam întreg.

Tonul confidenţial al lui Carlo îmi îngădui să-l întreb :

— Dar dacă, ferească Dumnezeu, ar trebui să i se amputeze o coapsă ? Îmi răspunse pe loc, mîniat :

— Ea va fi întotdeauna intactă, pentru că gîndurile mele o apără ca un cîine. Treptat-treptat, tristeţea puse stăpînire pe el : Priveşte-o acum, s-a deşteptat. Îşi trece mîna peste ochi. E neverosimil ca această mulţime de oameni să nu se fi schimbat, dacă Clara m-ar înşela. Chiar şi gestul ei.

CU VOCE CALMĂ

Tînărul se depărtă de uşă în vîrful picioarelor, palid şi cu fruntea năduşită. Se oprise, auzind voci care vorbeau despre el : „Giulio..."

De cîte ori spunea într-o zi : „Paolo..." sau : „Antonio..." descoperea pe chipurile celorlalţi ceva respingător : o cută a buzei, culoarea unui dinte îl făceau să-i dorească aceluia răul. Maniera lui Carlo de a coji un măr, a stîrnit în el o aversiune grozavă : degetele i se mişcau în jurul fructului ca nişte şerpişori, iar din ochii lui aţintiţi asupra miezului picura apă.

De cum ajunse în grădină, tînărul Giulio se aşeză jos, gata să leşine. Cineva spusese cu voce calmă : „Giulio e într-adevăr antipatic". Era un moment anume în care, privindu-l, oricine putea încerca un sentiment de repulsie, ca faţă de un lucru scîrbos : o unghie sau o faptă. El nu era deosebit de ceilalţi, şi nici o părticică din el, oricît de mică, nu era scutită de a stîrni un eventual dezgust.

Întorcîndu-se acasă, tînărul se simţi pentru prima oară singur : nimeni în acea clipă nu se ocupa de el, pînă şi mama lui se tocmea pentru doi iepuri de casă ; se opri în loc dezorientat, în jurul lui aerul nu-i mai opunea rezistenţă. Desigur, pînă în ziua aceea umblase bizuindu-se, fără ştirea lui, pe C., pe T., pe S.

DISCUŢIE PE POD

— Cine nu doreşte moartea cuiva ? Încercăm să alungăm acest gînd trist, dar nimeni nu poate afirma că ar fi imun, spuse ducele.

Ieşiseră cu puţin înainte din bar şi se opriseră pe pod, ca de obicei. Ducele arunca pietricele pe mal şi apa înghiţea, una după alta, broaştele rîioase. Dar dacă broaştele astea s-ar face mai mari decît casele ? Mai bine moartea pe loc, decît să fugim pe stradă, atît de mici în comparaţie cu ea, urmăriţi de limba ei.

Paolo îl întrebă pe duce :

— Dumneavoastră mi-aţi dorit vreodată moartea ?

Rîseră amîndoi, amintindu-şi că fiecare din ei o dorise, în inima lui, pe-a celuilalt, într-o seară, nu de mult, la o partidă de şah. Douăzeci de persoane stăteau aplecate asupra lor, asupra celor patru mîini albe, cu unghia unui deget roasă.

După ce sosiră și alți prieteni și se așezară cu toții pe parapetul podului, discuția se lărgi, și peste puțin stabiliră că gîndul trist ia naștere dintr-o iluzie : mai tîrziu ar putea fi fericiți.

— E de ajuns să invoci un nume și durerea apare din nou, e de ajuns un chip îndepărtat ; de pildă tînărul pe care l-am văzut la mare mînca struguri, iar un sîmbure i se aninase de buză. Așa îl văd întotdeauna, cu scîrbă, spuse Giuliano.

— Ar fi cu putință, interveni Nerio să ne recăpătăm liniștea, dacă am putea face să dispară dintr-o dată toți cei pe care-i urîm și care ne amărăsc anii, zilele.

Carlo, care nu vorbise toată seara, strigă :

— Nu e adevărat. Sînt vreo douăzeci de ani de cînd un om a spus că n-am să realizez nimic în viață. L-am așteptat în pădure ca să-i rup picioarele, dar a plecat în Ecuador. Voi însă ați văzut că am construit șosele, diguri, că sînt cineva. De zece ani sînt cineva. De zece ani sînt cineva, prieteni *(acestea le rostise cu glas puternic)*. El e mort de mulți ani, am aflat-o ieri. Îmi vine să mă întind lat aici și să nu mă mai mișc — acum nimic nu mă mai bucură.

— E ca și cu tatăl, spune Nerio din pragul palatului său, luîndu-și rămas bun de la duce, ne dăm deodată seama că tatăl e mort de ani de zile și atunci simțim golul în spatele nostru. Eu unul am spinarea goală — mi se văd coastele. Cum de s-a putut merge înainte fără el, cum de s-au putut săvîrși atîtea fapte de care el să nu știe nimic ?

Doctorul Mt. era acum sigur : cineva încerca să deschidă, pe nesimțite, ușa camerei din față. Lucrul la care se gîndise timp de ani de zile se adeverea : într-o noapte, hoții intraseră în casă. De ce ți-e frică nu scapi. De cînd era copil se temuse să nu cadă într-o mlaștină care să-l înghită — uneori imaginea asta îl urmărea peste zi, își vedea capul înainte de a dispărea în mocirla verde — sau să nu se afle, întocmai ca acum, în dosul unei uși, înmărmurit și fără glas. Lumina nu era aprinsă. Peste puțin ar fi auzit strigătul fiului său, căruia îi întrezărea chipul prin întuneric. Îl ura pe hoț, ca și cum l-ar fi cunoscut de mult : ah, dacă l-ar putea pedepsi, umilindu-l în fața băiatului. Îl scîrbea gîndul posibilei întîlniri, cînd mîinile lui aveau să atingă o stofă, o piele străină. Cuțitul i-ar fi pătruns în pîntece — te prăbușești cu un geamăt fără să curgă o picătură de sînge, nu e decît o tăietură umedă peste care mîna se încovoaie, palidă și bună. Nu iubea viața mai presus de orice, și dacă, pentru a-l feri pe băiat de grozăvia acelei scene, ar fi fost de ajuns să se lase suprimat, ar fi făcut-o fără întîrziere. Totuși, picioarele lui goale pe pardosea erau reci ca piatra. Din cînd în cînd ajungeau pînă la el, din străfunduri, globuri luminoase care făceau să se vadă porțiuni din cameră. Auzi căzînd un obiect. Se năpusti afară urlînd, fără a mai ști dacă are ochii închiși sau deschiși. Făcu cîțiva pași și se ciocni de

un corp. Mîinile lui găsiră pe dată fața, nasul cu nările, unde-i pătrunseră instantaneu degetele, pe care le-ar fi împins pînă în creier. Căzură la pămînt amîndoi, în vreme ce băiatul, deșteptîndu-se, își chema tatăl. Doctorul Mt. strîngea între dinți o ureche și plîngea cu hohote, iar cînd unghiile dădură peste unul din ochi, pătrunseră în orbită. Chiar cînd omul rămase sub el, fără suflare, Mt. continuă să-l muște și să-l zdrobească, tot printre lacrimi. Servitoarea sosi în cămașă, cu o lumînare. Băiatul stătea în picioare pe pat, lipit de zid, cu ochii sticloși. Mt. se ridică, omul zăcea acolo, pe o suprafață restrînsă, ca și cum ar fi căzut de la înălțime.

Cînd sosiră gardienii publici chemați de un chiriaș, abia dacă puseră cîteva întrebări și-l luară cu ei, moale ca o cîrpă — deschisese ochii de cîteva minute. Lui Mt. nu-i revenise încă graiul, doar din cînd în cînd îngăima cîte ceva, iar cînd trecu pragul îi trase un picior în șale.

ÎN CASA R.

De îndată ce vecinii plecară în vîrful picioarelor, doamna Rodolfo foarte palidă, se lăsă neputincioasă pe scaun, repetînd printre hohote neîntrerupte de plîns : „Nu deschide de ieri". Se ridică și zgîlțîind mînerul ușii mari de nuc rosti rugător și insistent numele soțului ei. Nimeni nu răspunse. După ce se uită prin gaura cheii, pe care ieșea o

rază de lumină galbenă, murmură : „E tot acolo", în timp ce umbra de la opt seara aducea puțină răcoare pe deasupra ciorapilor. Cei doi vorbeau în șoaptă în cameră și, din cînd în cînd, femeia începea iar să se lamenteze, iar însoțitorul ei se uita prin gaura cheii.

— Curaj, sînt sigur că-i va trece. Eu îi port un adînc respect, doamnă.

— Oh, nu-l înțeleg. Spunea în ultima vreme că universul se mișcă pentru el.

— Și mie mi-a părut obosit, joia trecută. Îmi amintesc de unele cuvinte ale lui : „Mi-e frică să mă mișc. Cel mai mic gest al meu va genera miriade de alte gesturi, apropiate și depărtate. Ce responsabilitate."

— Totdeauna a fost un original, dar nu pînă într-atît.

— El crede în ceea ce gîndește și după părerea lui Rodolfo, orice lucru gîndit e posibil.

Domnul Bs. se uita la femeie și oricît ar fi ținut la prietenul lui, se gîndea că lacrimile ce se prelingeau pe buzele doamnei Rodolfo erau rezervate consortului ei, și dacă ar fi vrut, Rodolfo ar fi putut peste puțin timp, sau imediat, s-o sărute chiar și un ceas, să-i mîngîie spatele, în cele mai ciudate poziții. Dar își alungă invidia printr-un acces de tuse.

— Ieri, cînd a desfăcut ziarul, a spus că războiul din nord a izbucnit pentru a-i pune conștiința la încercare.

Femeia începu din nou să plîngă cu hohote. Domnul Bs. bătu cu multă sfială în ușa de nuc :

„Rodolfo, Rodolfo", strigă el, cu glas blînd. Dar în zadar, căci îl văzu pe Rodolfo stînd tot în mijlocul camerei, nemişcat — nici măcar nu clipea.

DEŞTEPTARE

Paolo se deşteptă după un somn lung, cînd trenul trecu peste un pod în jurul pilaştrilor căruia spumega un rîu. Pe mal, doi cai se opinteau din greu în nisip, trăgînd contra curentului o plută încărcată cu plopi. Paolo nu mai văzuse niciodată acele locuri : se grăbi să regăsească imaginea pămîntului natal, ca să se simtă viu în mijlocul lucrurilor noi, care crescuseră lipsite de supravegherea ochiului său. Dar se simţi singur şi înciudat, simţi nevoia de a ieşi din compartiment, în căutare de oameni : se opri în faţa unui compartiment în care o femeie mîngîia faţa unui bărbat chel, care aţipise pe genunchii ei. Nici femeia nu era plăcută — avea prea mulţi negi pe faţa oacheşă — dar picioarele puteau stîrni dorinţa. Îi trecu prin gînd să i le depărteze şi le văzu pe dată lipsite de viaţă pe o pajişte, ca o ruină. Pînă la urmă, femeia îi zîmbi. Paolo o privi lung drept în ochi, gîndindu-se între timp la fel de fel de lucruri : se putea întîmpla ca acele fiinţe, alese de el cu pizmă, în trenul aglomerat, să se fi iubit şi să fi trăit o clipă de supremă fericire, uitînd de întregul univers. Asta îi reproşa el femeii necunoscute care nu avusese forţa în acel răstimp de fericire, să facă deosebirea dintre pielea bătrînă a tovarăşului ei de drum şi pielea sănătoasă a lui Paolo. Constată că, în prea multe împrejurări, în faţa a nenumărate perechi, tinereţea nu-i era de nici un folos.

Cînd băgă de seamă că bărbatul îi urmărea printre gene, pe el şi pe prietena lui, Paolo se întoarse la locul său, după ce-i înfruntase calm privirea. Mişcase ceva, iar acum se putea bucura de limba aceea de foc care tăia orizontul cenuşiu.

AMINTIRE DIN COPILĂRIE

Dădeau de-a dura copilul pe masa lucioasă, iar carnea lui, pîrîind pe masă, înceţoşa cu căldura ei feţele ce se reflectau în lemnul de abanos. Mîinile celor patru bărbaţi îl urmăreau ca nişte guri : o mînă negricioasă se aşeză pe o coapsă, o alta apăsă pîntecele copilului. Îl chemau pe nume, numai mama striga rîzînd că era ora să-l ducă la culcare. Unul îl ridică, apoi îl puse jos, după ce-l frecă uşor cu perii aspri ai feţei, un al doilea îl sărută din cap pînă în picioare, îl supse, voind să-l întreacă pe cel de lîngă el, care, la rîndul lui, îşi apăsa buzele pe spinarea copilului lăsîndu-i urme albe rotunde. Respirau puternic de parcă ar fi băut multă apă ; chiar şi după ce mama îl luă în braţe ca să-l îmbrace iar cu hăinuţa, P. tot îşi ţinea degetele pe pulpiţa fragedă. V. nu izbutise

să-l facă să-şi aşeze guriţa pe fruntea lui gălbejită, ceea ce îl înciudase.

Mama plecă cu copilul, iar bărbaţii rămaseră să stea de vorbă.

— Aveam trei ani, nu mai mult decît copilul ăsta. Într-o noapte mă trezii şi văzui un picior, care ajungea pînă în tavan, ridicîndu-se din pat şi reliefîndu-se în faţa ferestrei pe care intra lumina lămpii de pe stradă, apoi auzii răsuflări şi vaiete, nu reuşeam să mă dumiresc în ce punct al patului mă aflu şi începui să ţip. Tata sări din pat, mă luă în braţe şi fugi cu mine la fereastră. „Uite-te la lampă“, repeta el îngrijorat. Purta un maiou care-i ajungea pînă la buric. Mama se topise în întuneric. Am privit lampa care se legăna şi am uitat de toată povestea, ca să-mi amintesc de ea abia acum.

UN JURNAL

12 aprilie 1899. Îmi încep jurnalul, pentru că am găsit un caiet în sertar. Îmi cam repugnă să atribui faptelor de astăzi o importanţă mai mare decît celor uitate. Ce voi putea nota de acum înainte ? Mă trezesc înainte de a se lumina de ziuă, o dată cu animalele.

Poate că motivul tainic al acestei iniţiative este de a-mi dovedi că am puterea de a scrie clar : *aici în casă toţi îmi doresc sfîrşitul.* Cei şaptezeci de ani ai mei au un miros urît.

Azi-dimineaţă am invidiat iarba, ştiam că întorcîndu-mi capul spre stînga, cum stam în pat, mi se deschidea înaintea ochilor priveliştea cîmpiei. Am făcut mişcarea cît se poate de încet, dar ea era acolo, deasă şi neclintită, ca de obicei. Aş vrea să plouă mereu.

16 aprilie 1899. — Am uitat ce s-a întîmplat în 15 aprilie. Este deci cu putinţă să nu-mi amintesc de o zi, de o oră bogată în tot soiul de întîmplări ?

Îmi amintesc numai că nici unul din ai mei nu mă iubeşte. Nu mă poate apăra nici bunătatea, nici răutatea. Sînt neînfricaţi. Nu ştiu că eu îi judec şi că la rîndul meu am aşteptat şi aştept ca pe vreunul din ei să-l lovească o nenorocire. Ei se învîrtesc în mijlocul unor oameni care trăiesc pe o rază de o milă în jurul casei, restul universului e pustiu : ei aleargă, ţipă, plîng, în viaţa lor intră mereu glasuri noi, cuvinte noi ; ei îi zîmbesc sacagiului şi nu mie, care ating cu mîinile mele la fiecare masă pîinea pe care ei o mănîncă. Săvîrşesc tot felul de fapte, iar eu sînt în afară de toate acestea. Nu mă mîngîie nici măcar speranţa de a putea pătrunde pînă în străfundul lucrurilor. Acum, un cal care trece e numai un cal care trece.

Pe balconul casei din faţă stă adeseori un bărbat care mă vede petrecînd la fereastră lungi după-amieze. Nu-i cunosc nici vîrsta, nici starea, nu-i disting bine trăsăturile din cauza distanţei. La fel şi el, cînd mă vede, nu mă distinge bine, totuşi pentru el sînt cineva care face parte din această casă.

După ce se dezbrăcă, tînărul se întinse pe canapea, în voia mîinilor reci ale doctorului, care îl palpară îndelung.

Sunară sirenele. Cei doi bărbați își aruncară cîte o privire.

— Nu trebuie să te plîngi de corpul dumitale, organele sînt la locul lor, adăugă el, în timp ce lovea puternic cu palma peste călcîiul tînărului. Este pentru prima oară, cînd se dă alarma în timpul zilei.

Medicul se uită afară. Ce liniște. Strada se și golise. La o poartă întredeschisă, o bătrînă își lungea gîtul ca să privească cerul, dar nu se vedea decît ninsoarea ce părea că începe să coboare abia de la un metru deasupra acoperișurilor. Se ridică și tînărul în vîrful picioarelor, ca să poată privi de după umerii doctorului.

— Fă mișcare.

— Iertați-mă, spuse cu sfială tînărul, îmbrăcîndu-se. Eu credeam că durerile mele de cap sînt puțin obișnuite.

— Așa crede orice bolnav.

— Cînd mă doare capul, văd lucruri minunate.

Medicul care tocmai se spăla pe mîini, se întoarse spre tînăr : Explică-te, spuse el, aproape cu ostilitate.

— Îmi pun capul pe pernă, îmi apăs ochii și mă simt puțin ușurat. Pentru o clipă doar, deoarece după asta sînt brusc năpădit de culori.

— De culori ?

— O, da, de culori. Întîi, e un rîu verde mocirlos, care se urcă în sus de la stomac, se răspîndește ca uleiul și dispare în beznă, o beznă atît de neagră, încît mă tem că nu voi mai putea vedea nimic. Însă o strălucire îndepărtată înaintează prin apă, fulgerînd apoi în fața pupilei, încît ochii mei nu mai pot suporta acest soare și plesnesc. Ați văzut vreodată ochii unui bou pe o farfurie ? Nici ai mei nu au mai multă viață, în urma acelei lumini. Văd apoi niște cercuri violete care vibrează și se lărgesc, pînă la un punct foarte îndepărtat. Li se substituie dungi portocalii cu pete argintii, venite nu se știe de unde.

— Ești pictor ?

— Nu, domnule, dar aș vrea să fiu, ca să vă pot reda toate nuanțele care îmi flutură pe dinainte. Se strîng laolaltă, se transformă în tonuri pe care într-adevăr nu le putem regăsi în lucrurile care ne înconjoară. Am să-mi aduc întotdeauna aminte de un fond azuriu cu flori negre. Pînă la urmă culorile pătrund în gură, multiplicate ; intră ca viermii, nu mai rezist și trebuie să-mi ridic capul de pe pernă ca să scap de ele.

— Nu înțeleg ce te face să strîngi din ochi. Fii vesel. Am să-ți dau cîteva hapuri pe bază de...

Și scrise rețeta.

— Sper că aveți dreptate, poate că...

— La revedere, sînt oameni dincolo care își așteaptă rîndul. Un hap pe zi.

Tînărul se îndreptă spre ușă și din prag îl întrebă pe doctor, roșind :

— Înainte de masă ?

Stefano C. tocmai își citea ziarul în sufragerie, cînd apăru femeia de serviciu.

— Vă caută un domn, spuse ea.

— Să poftească.

Intră un bărbat de vreo patruzeci de ani, tip de funcționar, cu o mustăcioară roșcată și umeri plăpînzi.

— Ce doriți ?

— Eu sînt timpul.

Stefano C. își lungi gîtul :

— Cum ?

— Timpul ; am spus, sînt timpul.

Stefano C. se enervă :

— Timpul, adică ?

Individul repetă cu un oarecare calm :

— Timpul, timp. Dacă v-aș fi spus : căldărar, ați fi înțeles că sînt un căldărar, nu-i așa ?

În cameră intrară soția și fiica lui Stefano C. : se opriră în prag.

— Să fim scurți: mărturisiți-mi că nu credeți că eu sînt timpul. Mă luați doar drept neghiob sau nebun.

— Nu-mi permit să vă judec, dar între noi trebuie să se fi produs o neînțelegere.

— Totul constă în părerea pe care o aveți despre mine. Nu admiteți că timpul poate fi un om de vreo patruzeci de ani, îmbrăcat la fel cu dumneavoastră...

Soția lui Stefano C. interveni :

— Scuzați-ne e tîrziu, noi trebuie să ne retragem.

— Plec, doamnă. Am făcut aceeași încercare și în altă parte, dar nimeni nu mă crede. Dac-ați fi avut măcar o bănuială. Fiți sinceri, nu aveți nici măcar o bănuială, chiar vagă, că eu aș putea fi timpul ?

— Distinse prieten, spuse Stefano C., mișcîndu-se nervos, ca să-l facă a înțelege că ajunsese la capătul răbdării.

— Dacă v-o demonstrez, știu că veți crede. Eu sperasem, însă, să citesc uimirea pe chipurile dumneavoastră, la primirea veștii, nu venisem decît pentru asta. Dădu să iasă, dar se întoarse înciudat și, ridicînd glasul cu fiecare vorbă rostită, spuse : După părerea voastră port tunică, sau sînt vreun spectru... Ia te uită ce mutre !

Se opri o clipă, uitîndu-se țintă la cei trei — ochii îi luceau de dispreț și mînie.

— Stați așa, porunci, făcînd deodată prin aer un gest hotărît.

Stefano C. și ai lui îmbătrîniră brusc cu patru sau cinci ani, se auzi căzînd un dinte.

— Acum mă credeți, spuse el, dezolat. Și coborî scara bolborosind și blestemînd.

ÎNTÎLNIRE

Luca își încetini pasul. Carlo era acolo, punctual, așteptîndu-l. Se ascunse în dosul unei coloane. Îl amuza să privească lumea trecînd prin fața lui

Carlo, neclintit în dorința lui, cu pardesiul care se scurta și se strîmta cu fiecare minut. Carlo trebuia să-și țină pălăria pe cap cu o mînă, deoarece se stîrnise vîntul. „Așteaptă“, murmura Luca.

Acum Carlo bătea cu piciorul în pămînt. La început așteptase calm, apoi îi venise în minte soția lui, ca și cum ar fi stat la fereastră în spatele perdelelor, privindu-l cum așteaptă ; de sus va părea mai mic, iar femeia și-l închipuie pe cel care îl face pe bărbatul ei să aștepte. înalt, voinic, îl vede cum sosește fluierînd, apoi nevastă-sa zboară cu el pe un pat de mătase. Carlo se gîndea : dacă ar ști că, pe măsură ce întîrzie, îi văd tot mai mult mîinile grase — sînt aici, cu încheieturile năpădite de peri, pe care îi număr.

Luca și Carlo umblaseră deseori alături, astfel că unii, văzîndu-i, ar fi spus cu siguranță : doi bărbați care trec.

În sfîrșit, sosi Luca, se scuză, Carlo răspunse *nu face nimic* și intrară în cafenea să bea un vermut.

DIN CRONICA FAPTELOR DIVERSE

Giulia se ascunse în capul scării în așteptarea bărbatului ei. Se despărțiseră de un an. Giulia simțea cîrcei în tot trupul la gîndul că exista o clipă în care el mușca din carnea amantei lui, iar ziua era nesfîrșită și alcătuită numai din astfel de clipe ; mîinile lui apăreau fulgerător în fața ei,

mîngîindu-și amanta, iar ea le urmărea ca vrăjită, sfîrșind prin a le simți ea însăși atingerea și a face și ea parte din înlănțuirea aceea de trupuri, din care se desprindea nesatisfăcută și furioasă, cu atît mai mult cu cît știa că plăcerea îi era interzisă pentru totdeauna. Și-i imagina neîncetat pe amîndoi iubindu-se : *rostește cuvinte pe care credeam că le cunosc numai eu, și chiar dacă mi-aș tăia o ureche, el ar continua scena, acum se arcuiește pe pat, într-o pijama violetă* — dacă pijamaua ar fi fost dintr-o mătase de altă culoare, poate că Giulia ar fi suferit mai puțin. Dacă intră acum, Giulia îi va înfige în carne toate gloanțele revolverului, dar nu-i de ajuns ; îl lovește, în timp ce el zace întins pe jos, detunăturile îi și bubuie în cap și umplu de fum cerul, sub care o mulțime de oameni aleargă spre ea.

Ușa de la intrare se deschise și îl recunoscu pe bărbatul ei — după ce ? Îl auzi urcînd scările încet, ca și cum i-ar fi venit rău la stomac. Își încleștă fălcile și scutură cu violență din cap, pentru a-și învălmăși ideile, care se amestecară din nou cu crîmpeie de lumină orbitoare — bărbatul ei i se arăta din secundă în secundă mai mare, în întunericul deschis de un ochi al lui, și nu voia să-i vadă ceafa tînără de teamă să nu se piardă cu firea.

La un moment dat bărbatul se opri. Rîgîi. Apoi începu iar să urce cu o și mai mare încetineală. După secunde interminabile trecu prin fața Giuliei ghemuită lîngă perete, deschise ușa și dispăru. Giulia plecă avînd în minte ochii lui urduroși, dintr-o

dimineață îndepărtată: pe stradă se debarasă de arma de foc, simțindu-i pentru prima oară sub degete cele mai mărunte forme, reci ca gheața.

LUISA

Fetița își pudră fața, își puse o fustă a mamei, un șal pe cap, și astfel gătită se îndreptă în vîrful picioarelor spre grădina în care mama și rudele coborîseră imediat după masă. Pietrișul scrîșnea sub sandale. Luisa și le scoase: îi plăcea să meargă pe alee călcînd cu picioarele goale pe petele de soare.

„Iată-i", spuse ea și își țuguie buzele ca să-și stăpînească rîsul. Poate dormeau, căci îi vedea stînd nemișcați și tăcuți pe scaunele de răchită. Luisa se furișă pînă la stejar, iar de acolo țîșni în mijlocul lor, nu înainte de a-și fi aranjat șalul, și strigă *u-u-u*: toți își ridicară capetele, dar nici unuia nu i se mișcă vreo cută a feței și își desprinseră pe dată privirea de la fetiță, pentru a se uita din nou țintă la o frunză, sau în gol. Luisa se uită spre maică-sa care avea obrajii aprinși: în cîteva clipe hohotele ei de voioșie, în cascadă, răsunară mai rare și mai seci, în mijlocul acelor oameni ai căror ochi nu-i văzuse niciodată atît de larg deschiși. Se retrase cu cîțiva pași, mai încercă o dată, zadarnic, să rîdă, ducîndu-și în neștire mîinile cînd la fustă, cînd la păr.

La un moment dat unchiul Ernesto spuse: „Hîrtia e semnată", iar un altul: „Ne vom despărți la întîi ale lunii".

Luisa era acum departe, iar în fundul aleii mai stăruia praful stîrnit de fusta prea lungă.

VARNIȚA

Turnară peste el un sac plin cu var, în timp ce încerca să se cațere pe pereții netezi ai gropii. Se rostogoli în jos, cu fața turtită în ungherul unde nu năpădise încă norul de pulbere.

Cei doi bărbați îl priveau de sus, fără a scoate un cuvînt. Cînd norul se risipi, îl văzură cu fața albă întoarsă spre ei, cu gura căscată și limba scoasă.

Nu se cunoșteau. P. îi întîlnise din întîmplare în fața varniței pustii, iar ei îl întrebaseră cît e ceasul; nu știu, răspunsese P., și de la acest răspuns, luat greșit drept mojicie, se iscă cearta, săriră unii la alții, se mușcară, se răniră. Cu puțin înainte P. contemplase mesteacănul din grădina lui și se gîndise: „Aș vrea să știu ce-o fi lucrul acela care la noi se numește mesteacăn", apoi ieșise să-și facă obișnuita plimbare de seară.

Cel mai în vîrstă dintre cei doi aduse pînă în marginea gropii încă un sac plin.

„O să vă ling pantofii, o să vă beau scuipatul, am amintiri, nu mă omorîți", dar cuvintele nu-i ieșeau din gîtlej, în timp ce-i vedea agitîndu-se, dezlegînd sacul: cei doi se mișcau cu gesturile lor

obişnuite. Cîte acţiuni nu săvîrşiseră peste zi şi nici una lipsită de urmări: oameni care mergeau pe stradă rîzînd, consultînd hîrtii din pricina lor.

Pe cine urau ei? Trăsăturile omului din groapă acoperite de pulbere, erau de nerecunoscut. Se zvîrcolea, se rostogolea încoace şi încolo, fără ca vreuna din aceste mişcări să fie controlată.

La început, lui P., ghemuit într-un colţ, i se păruse că ar putea fi salvat de uimirea stîrnită în el, de faptul că cei doi oameni nu vedeau nici unul din noianul lui de gînduri.

DOI PRIETENI

Cei doi prieteni stăteau de vorbă pe strada care se întunecase de o oră. Se opriseră în punctul situat la egală distanţă de casele fiecăruia dintre ei.

— Eu mă roşesc ori de cîte ori cineva îmi dă o veste bună care îl priveşte.

— Din invidie?

— Certitudinea că alţii ar putea crede că sînt invidios! Asta îmi răpeşte pentru totdeauna linişteа: îmi vorbesc şi se uită la mine cu coada ochiului, aşteptînd să mă roşesc. *Nu trebuie să-ţi pese de alţii.* Cît de limpede o înţeleg în momentul acesta şi mă pătrunde parcă o căldură, iar dacă n-am s-o uit, înseamnă că mi-am rezolvat viaţa... Dar o voi uita peste puţin şi fraza va rămîne ca un schelet...

Între timp, unul încerca să-l tragă pe celălalt după el, în direcţia casei sale; fiecăruia îi era de

ajuns ca în momentul despărţirii să aibă un avantaj de cîteva zeci de metri, să poată închide poarta casei în urma sa, în vreme ce amicul mai mergea pe drumul pustiu.

Primul îl luă de braţ pe al doilea şi încercă să-l tragă cu forţa: acesta se clătină pe picioare, continuînd să vorbească, dar nu se lăsă şi vorbi ceva mai tare, pentru a stîrni cît mai mult interesul prietenului său şi astfel să-l tragă pe sfoară spre partea lui, măcar cu cîteva palme de teren.

— Îmi place prăjitura cu marmeladă. Înainte de a începe s-o mănînc, îmi amintesc de savoarea ei, îmbinată cu glasurile din ziua în care am gustat-o cîndva. Ei bine, mereu mi se întîmplă să mă trezesc cu prăjitura consumată, fără să fi putut, după cum aş fi vrut, să încerc plăcerea o secundă, plus o secundă, plus o secundă; ba au trecut vreo sută de secunde, fără a-mi fi provocat o plăcere, plus o plăcere. Oricît de calm aş încerca să fiu în treaba asta, mă trezesc mereu la sfîrşit, doar cu amintirea: e bună prăjitura cu marmeladă, zic; întocmai ca înainte de a fi mîncat-o.

— E tîrziu, spuse celălalt. Renunţară amîndoi la încercarea lor şi se despărţiră spunîndu-şi, adio, adio.

ÎN AVION

Uşa cabinei ce despărţea vocile noastre de ale celor care ne petreceau, se închise cu un pocnet sec. Cîte o vorbă mai stăruia încă în ochi. Peste

puţin ne înconjurară norii : sub noi — o întindere albă şi fără hotar. Aş fi putut să mă arunc cu capul în jos în stratul compact al norilor, fără să-mi fac nici un rău : *nu acum, uite, acuma, asta e lumina potrivită.* Tot aşa, cînd eram copil, la un moment dat al zilei, în timp ce alergam, puteam să cad de la o mare înălţime, fără să-mi fac măcar o zgîrietură. Case împrăştiate pe cîmpii — aş vrea să locuiesc aici, acolo, ba nu, aici. Nehotărîrea se prelungeşte mult, apare un oraş nou — oraşul are într-adevăr un început şi un perimetru — nu m-am hotărît încă unde îmi voi petrece bătrîneţea, în care am păşit de mulţi ani. Nu izbutesc să-mi aflu pacea nicăieri, uneori aş vrea să mă autodevor, pentru ca după ultima înghiţitură să am o secundă de linişte.

Satul de sub acel cirus pare negru şi cineva spune : *nu ies, va ploua.*

Zării la dreapta un oraş mare, pe care umbra era gata să-l părăsească, pentru a face loc soarelui, care înainta ieşind parcă pe o uşă ce se deschidea încet. La stînga — un rîu : m-am născut între violetul şi cenuşiul acelui rîu. Nu vreau să mor în satul meu, acolo mă voi preface în pămînt, pe cînd în mijlocul caselor mari ale oraşului mă voi putea deştepta într-o dimineaţă.

Cît spaţiu. Este oare cu putinţă să-l cucereşti ? Mereu e cucerit cîte un loc şi oamenii se deşteaptă altundeva, deja supuşi. Avionul e în mine, mi-a fost de ajuns să închid ochii ca să-l înconjur cu pielea mea : în vis se întîmplă lucruri a căror desfăşurare cere un timp îndelungat, cuprins în timpul nostru mai scurt.

Atenţia mi-e atrasă de verdele care se străvede sub apa unei orezării, un verde care n-a existat pînă azi.

Avionul coboară, iar eu sînt un băieţel în faţa ferestrei, care exclamă : uite avionul !

VIAŢA DE FIECARE ZI

Cearta se curmă, pentru că bătuse de miezul nopţii. Pe cer era o lună rece, toţi se depărtară încet, împovăraţi de toate cîte nu le putuseră exprima. În mijlocul pulberii de argint din piaţă nu rămaserăm decît eu şi Antonio. Antonio reluă cu violenţă :

— E din cale afară de greu să ne înţelegem cînd e vorba de viaţa noastră de fiecare zi. Ce ştie Pietro despre mine ? Tu, de pildă, mă vezi plimbîndu-mă, îmi examinezi pălăria, îmi cîntăreşti frazele, după care mă vei părăsi făcîndu-ţi despre mine o părere aşa şi aşa. Iată, ne despărţim, adio ! Iar în clipa următoare : Ba nu, să nu ne despărţim, să continuăm conversaţia. Îţi vei schimba părerea, vei avea o alta, aşa şi aşa. Vreau ca tu să mă judeci altfel, nu ştiu dacă în mai bine sau în mai rău. Şi numai în virtutea celor ce-ţi încredinţez : am un scorpion în stomac. Da, un scorpion adevărat. Aş fi vrut să i-o strig în faţă lui Pietro.

— De cînd ?

— De aproximativ patru luni. Pietro n-o va şti niciodată. Va persista în greşeală, observîndu-mi viaţa de toate zilele, ciorapii mei, meseria mea.

Pietro va continua să spună : *îl cunosc pe Antonio.*

Încercam și eu o senzație stranie, ca în vis, cînd începe să-ți iasă din gură o funie lungă, interminabilă, care apoi se rupe și rămîne un ghem în stomac.

— Trebuie să fie în mine de circa patru luni. Eu dorm cu gura deschisă și mă trezesc cu cerul gurii uscat, o singură vorbă l-ar putea face să crape. În noaptea aceea am avut senzația, trezindu-mă pe neașteptate, că aveam o musculiță pe omușor. Am băut un pahar cu apă și adormii la loc. Două zile după aceea, dintr-o gaură a tapetului galben, au ieșit, chiar în spatele patului meu, trei pui de scorpion. S-au lăsat încet pe pernă, apoi au plecat în direcții diferite (e drept că în odăile noastre trăiesc miriade de insecte la care, cînd se întîmplă să răsară în fața noastră, ne uităm absenți ; scorpioni și miriapode dispar în praf și crăpături, și reapar pe întuneric, trecînd peste corpurile noastre, căznindu-se adeseori să-și elibereze piciorușele din bălțile noastre de nădușeală). Îmi amintii, trupul mi se făcu sloi de gheață, și trebui să mă așez în capul oaselor. Dimineața mă trezeam cu o senzație ciudată în stomac, pe care n-o mai încercasem niciodată pînă atunci, și anume cea a unei prezențe. Pe scurt, doctorul S. mi-a spus, cu vocea tulburată : „Da, e un pui de scorpion". Mi-a explicat că era într-adevăr un lucru neobișnuit, dar că putea să se fi întîmplat cum se întîmplă cu acele care, o dată intrate în corp, își fac o găoace în locurile cele mai gingașe și rămîn acolo pînă într-o zi, cînd ies fără a-ți pricinui vreun rău.

Antonio rămase un timp pe gînduri, apoi îmi strînse mîna spunîndu-mi :

— Pietro nu știe nimic despre mine. Acum, de exemplu, m-a săgetat în cap o lumină orbitoare roșie, cu vorba Caius.

BAL LA A...

Faptul acesta s-a petrecut la A. pe vremea celuilalt război.

Într-o seară de carnaval se dădea o serbare la Club — două săli mai degrabă înguste, în care se dansa — vreo douăzeci de fete tinere, patru sau cinci măști care stăteau nemișcate. Trimisesem vorbă că am o migrenă îngrozitoare care mă reține în pat : vestea displăcuse, deoarece toți mă considerau un tip bine.

Către ora două cînd dansul începu să cam lîncezească, fu observată apariția unei măști noi, îmbrăcată în catifea neagră. O pălărie mare cu pene lăsa să-i cadă liber pe spate, părul lung, mătăsos și fin. Cineva îi oferi să bea, dar ea se arătă disprețuitoare. Cel care îi arunca privirile cele mai lacome era judecătorul de plasă, căruia i se roșiseră obrajii : avea treizeci de ani, era blond-spălăcit, cu ochelari și cu un canin îmbrăcat în platină. Îmi era atît de antipatic, încît dacă aș fi fost întrebat cine ar trebui să moară la alegerea mea, l-aș fi ales pe el și pe un oarecare F. Despre acesta din urmă nu știam absolut nimic, dar îl uram în zilele acelea.

A pleoat după o lună, şi-mi aduc abia acum aminte de el, după douăzeci de ani.

La ora trei, judecătorul luă masca la dans, după ce-i umplu gentuţa cu cofeturi.

Masca eram eu. Pregătisem farsa cu cea mai mare grijă, aveam pînă şi sîni falşi. Masca îmi apăsa pleoapele şi-mi îngreuna vederea, iar judecătorul îmi vorbea şi-mi tot vorbea, şi-n timp ce tururile de vals se repetau fără sfîrşit, făcea spume la colţurile gurii, ca un cal.

Mă hotărîsem a-mi revela adevăratul sex la momentul oportun, în mijlocul sălii de bal. Ce rîs! Judecătorul, încurajat de tăcerea mea, îmi murmura cuvinte de dragoste cu răsuflarea grea (cei prezenţi îl priveau cu malițiozitate) şi mă strînse cu putere, atingîndu-mi uşor gîtul cu buzele: îi văzusem pupilele apoase dispărînd în albul ochilor. Pielea mea, şoldurile mele atinse de mîna lui, îl înflăcăraseră şi ar fi rămas pentru totdeauna cu gîndul la culoarea carnaţiei mele, eram legat de bătăile inimii lui, şi-n timp ce eu, într-o zi, voi vorbi în strada B., el va putea să se-nfioare la această amintire, o, aş vrea să-mi schimb pielea. Fugii afară cu pantofii cu tocuri înalte.

VESELIE

Sînt vesel şi vă vorbesc cîteva secunde la întîmplare, vă jur că vă vorbesc la întîmplare. „Lumea îmi dă un trei, căci am supărat-o, dar poate că

fie din pricina dar într-o zi, care am petrecut-o acolo în satul din faţa noastră rămas în planul enunţat din adevărul rămas de necombătut al tributului urlat nu numai pe aversă îmi aduc aminte în semnul care urcă gîfîind în faţa noastră“.

Nu voi şti niciodată de ce am început cu *lumea.*

Îi aud dincolo pe băieţii mei care se joacă şi dacă unul cade, fără îndoială îi voi auzi plînsul ca şi sosirea în fugă a maică-si.

Cum aş vrea să mă mişc din miezul acestor lucruri, să mă cocoţ pe o cracă şi să privesc, dar axul pămîntului îmi intră printr-un loc pe care nu pot să-l numesc şi-mi iese pe gură: mă învîrtesc ca o planetă, peste puţin lumina mă va învălui şi nu voi putea să mă văd.

Vorbesc, vorbesc pentru că atunci cînd sînt vesel reuşesc să fiu sincer — nu mult, nu mult — veselia soseşte fără veste, de jos. E de ajuns o gargară ca s-o provoace: mă dilat, mă lărgesc o zi întreagă, fără filtre nici în faţă, nici în spate şi în mine cresc copaci. Ultima dată m-a apucat în faţa unei coji de pepene zbîrcite şi crăpate: intrai în crăpătură după ce mă dezghiocai din piele, lăsînd cuvintele pe pămînt, astfel încît eram roşu ca focul şi aş fi urlat dacă m-ar fi atins o mînă pe ţesuturi.

Într-o dimineaţă mă bărbieream şi o voce spuse: *„a ajuns“*. Era o veste bună pentru mine: mă umplui de un miriad de puncte strălucitoare şi repezi, mă tăiai cu briciul, *înadins*, dar n-aş putea să vă

spun de ce, apoi fugii în întîmpinarea celui sosit, cu sîngele care-mi curgea pe gît, eram tot mînjit și melodios.

Cînd sînt vesel mă gîndesc dintr-o dată la respingătorul G.M., care mă persecută de ani de zile, iată-l că se apropie, în sfîrșit, mă poate bate ; e deasupra mea, și în clipa în care mă lovește seamănă grozav cu mine, iar în ochi are aceleași argumente ca și mine.

FICATUL

Era un om de vreo șaizeci de ani, cu fața suptă, deoarece bolea de multă vreme, și cu un pîntece umflat de apă, pe care i-l goleau adeseori înfigînd în el un tub prin care se scurgeau litri întregi de apă galbenă, ce făcea spume într-o găleată. Riccardo se gîndi că era mai bine ca tatăl lui să moară, nefiindu-i pe plac cinele și prînzurile prea tăcute. Și într-adevăr, tatăl muri, încercînd, în delir, să ajungă la ușă cu picioarele lui slăbănoage.

Trecură mulți ani și Riccardo începu să semene din ce în ce mai mult cu tatăl lui. Cînd își dădu seama de asta, își privi cu mai mare atenție copiii : „Uitați-vă la mine“, își zicea el, vîrîndu-se cu capul în ochii lor, din care apoi nu mai voia să iasă.

Cînd constata că nu-l bagă în seamă, îi jignea sau îi bătea, sub diferite pretexte, observîndu-i

apoi pe furiș, închiși în cameră, și se simțea umilit cînd îi vedea desenînd cu degetul pe geamurile aburite.

La cincizeci de ani se îmbolnăvi și el de ficat — membrana acestuia se subțiase și se întinsese atît de mult încît un oftat mai puternic ar fi sfîșiat-o în șuvițe verzi. Așadar, într-o zi au trebuit să-i bage și lui tubul și auzi bine cunoscutul gîlgîit al apei în găleată.

Copiii lui veneau să-l vadă des și stăteau tăcuți în fața păturii bombate de pîntecele lui enorm, iar el îi întreba din cînd în cînd : „La ce vă gîndiți ?“ Rămînînd singur, auzea prin dușumea, că la etajul de jos ei se mișcă și vorbesc, departe de el ; atunci începea să strige, ca ei să urce repede sus.

Cînd i se apropie sfîrșitul, voi ca nici unul din copii să nu rămînă în odaie și le-o strigă cu ultimele sale puteri. În zadar încercară să-l convingă — el scutura cu violență din cap : nutrea o speranță. Agonia lui ținu trei zile, timp în care el și-i închipui, stînd în fața ușii, zgîriind-o și implorîndu-l fără o clipă de răgaz să-i lase să intre.

O SCRISOARE DIN SUD

...Și îți scriu desigur pentru ultima oară. Sfîrșitul îmi e aproape (nu spun moarte, din pricina conținutului funebru al acestui cuvînt, în conse-

cință impropriu în cazul meu), îl aștept din oră în oră. M-ar mira dacă s-ar întîmpla contrariul.

Tu crezi că vreau să mă duc din propria mea voință — n-aș vrea și nici n-aș cuteza să acționez împotriva legilor firii — sau din cauză că sănătatea mea ar fi șubredă : Antonio, trupul tînărului tău prieten ar mai trăi ani lungi de aci încolo, mai ales în acest ținut ; copacii de aici sînt toți bogați în seva ce se prelinge de-a lungul scoarței, apa e limpede, munca și odihna asigurate, în fața unei mări brăzdate de vaporul poștal, la fiecare zece zile.

Ieri eram singur în pădure și am primit vestea fără să mă înspăimînt, așa că am hotărît să-ți scriu, dragul meu, să-ți explic acestea cu calmul și precizia unui fapt îndepărtat și care mă lasă aproape indiferent. Ascultă-mă, timpul înseamnă perfecționare și nu altceva, cunosc rostul vieții noastre, dar o dată cu asta, nu sînt în stare să ating acel punct : văd binele și nu mă îndrept spre el. Această stare de fapt mi s-a revelat ieri ca atît de nefirească, încît în chiar clipa cînd mi-am dat seama, am crezut că leșin. Nu e cu putință ca timpul să treacă prin mine ca printr-o sticlă, cum se întîmplă cu o mulțime de oameni.

Voi muri, din pricina unei nenorociri neașteptate, mă va înțepa un dolicon, cu toate că e o insectă rară pe aici, sau voi cădea într-una din acele gropi în care sînt înfipți pari ascuțiți, făcute de indigeni pentru a vîna ? Știu sigur că momentul a sosit. Va fi ca și cum nu m-aș fi născut ; văd un

melc tîrîndu-se pe o piatră și lăsînd o urmă argintie, pe cînd eu, nu voi lăsa nimic — și așa e drept.

Te îmbrățișez, și te rog să păstrezi pentru tine micile obiecte de fildeș, pe care i le-am încredințat lui C. în iulie trecut, cînd am fost în patrie...
Al tău

M.S.

Sfîrșit

CUPRINS

SĂ VORBIM NUMAI DESPRE MINE

SĂRACII SÎNT ȚICNIȚI

EU SÎNT DIAVOLUL

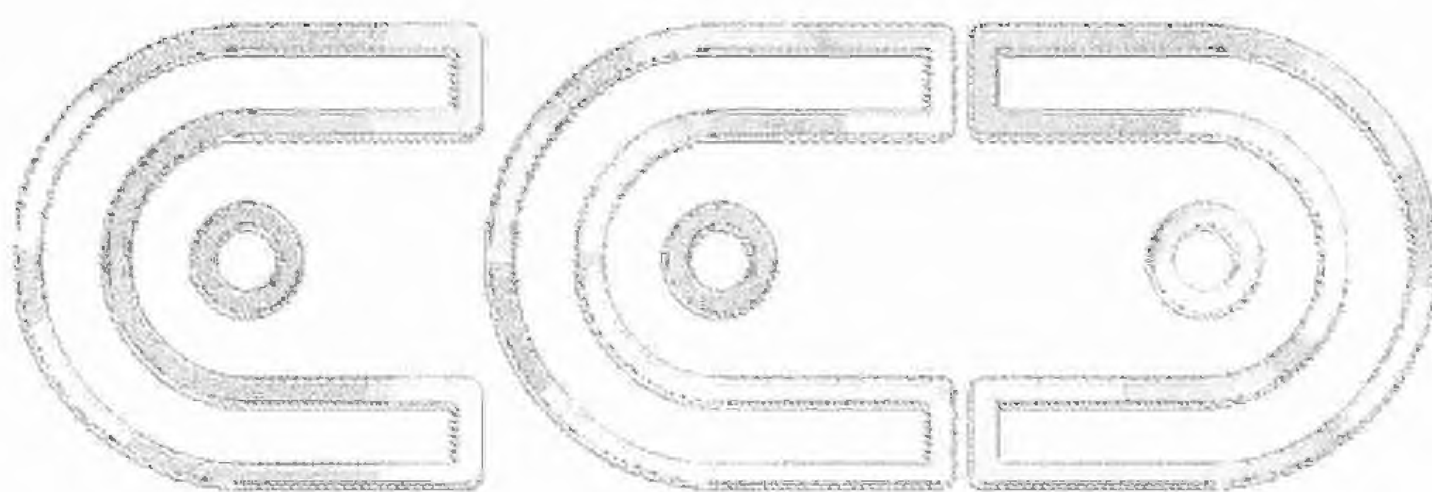

TIPARUL EXECUTAT LA

ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „13 DECEMBRIE 1918„

Coli tipo 6,75; Comanda nr. 2782

Scanare și prelucrare digitală

de

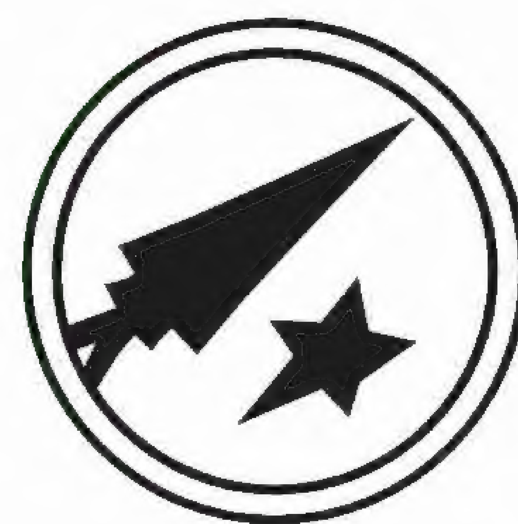
Anonim

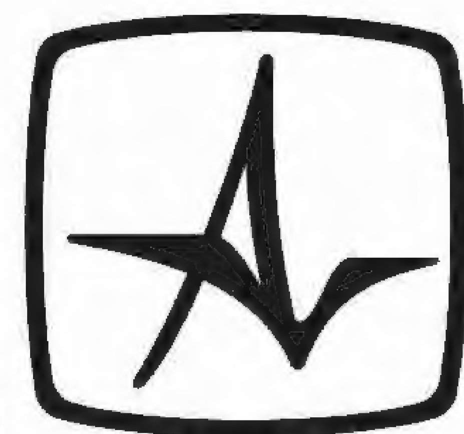

și

CAT Graur

Antwerpen

2023